

บทที่ 3

หลักสูตรภาษาอังกฤษก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยเริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพวกมิชชันนารีชาวอเมริกันได้ตั้งโรงเรียนราษฎรสอนภาษาอังกฤษให้แก่เด็กไทย การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในครั้งนั้นยังไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้เป็นแบบแผน ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนแต่ละคนว่าจะสอนอะไรให้แก่เด็กเรียนของตน/ จนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับสอนภาษาอังกฤษในพระบรมมหาราชวังขึ้นในปี พ.ศ. 2415 ก็ยังไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้เช่นกัน การสอนยังคงขึ้นอยู่กับผู้สอนเหมือนเดิมว่าจะสอนเนื้อหาอะไรบ้าง/ ต่อมามีการตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งทำให้เนื้อหาที่สอนไม่เท่ากัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรดให้มีการไล่นั่งสือขึ้นในปี พ.ศ. 2427 เพื่อให้การเรียนหนังสือเป็นมาตรฐานเดียวกัน/ ส่วนการไล่นั่งสือภาษาอังกฤษเริ่มขึ้นครั้งแรกพร้อมกับการประกาศใช้ "พระราชบัญญัติการสอบวิชา" ในปี พ.ศ. 2434 ซึ่งกำหนดการสอบวิชาความรู้เป็นภาษาอังกฤษเป็น 6 ชั้น อาจจะถือได้ว่า "พระราชบัญญัติการสอบวิชา" นี้เป็นเหมือนกับหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษฉบับแรกก็ได้ เพราะได้กำหนดเนื้อหาที่จะสอบว่าจะต้องสอบอะไรบ้าง เช่น ในชั้นที่ 1 จะต้องสอบอ่าน เขียนหนังสือให้ถูกต้องย่คำ ฝีมือเขียนหนังสือ แปลคำภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย แปลคำภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ไวยากรณ์ เป็นต้น ทำให้ผู้สอนต้องสอนเนื้อหาตามแนวที่จะสอบไล่

ในปี พ.ศ. 2438 กรมศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2438 ซึ่งเป็นหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษฉบับแรกที่กำหนดเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษไว้เป็นแบบแผนและมาตรฐานเดียวกัน ในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรฉบับนี้และประกาศใช้เป็นหลักสูตรฉบับต่อ ๆ มา ในบทนี้จะกล่าวถึงหลักสูตรภาษาอังกฤษตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรฉบับแรกไปจนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รวมทั้งสิ้น 7 หลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรพุทธศักราช 2438
2. หลักสูตรกรมศึกษาธิการ สำหรับสามัญศึกษาชั้นประถมและมัธยม ร.ศ. 124

3. หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ.126
4. หลักสูตรกรมศึกษาธิการ หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130
5. หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา ตีถ 2456
6. หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464
7. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471

ในแต่ละหลักสูตรจะกล่าวถึงส่วนสำคัญในสิ่งต่อไปนี้ คือ

- ก. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน
- ข. วิธีสอน และแบบเรียน
- ค. วิธีวัดและประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

หลักสูตรพุทธศักราช 2438 (ร.ศ.114)

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลักสูตรที่กำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของประเทศไทยคือ "หลักสูตรพุทธศักราช 2438" หลักสูตรนี้แบ่งการศึกษาสามัญ ออกเป็น 3 ประโยค คือ ประโยค 1 ประโยค 2 และประโยค 3 แต่ละประโยคยังแบ่งย่อยออกเป็นชั้นดังนี้ ประโยค 1 มี 3 ชั้น ประโยค 2 มี 3 ชั้น และประโยค 3 มี 4 ชั้น หลักสูตรกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ประโยค 3 ชั้น 1 จนถึงชั้น 4 โดยกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนภาษาโบราณและภาษาปัจจุบันอย่างละ 1 ภาษา ภาษาโบราณนั้นบังคับให้เรียนภาษาบาลีเพราะเป็นรากของภาษาไทย ส่วนภาษาปัจจุบันผู้เรียนสามารถเลือกได้ระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษามลายู แต่ภาษามลายูคงจะไม่มีผู้นิยมเรียนเท่าภาษาอังกฤษและมีที่ใช้น้อย ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรฉบับต่อมา ภาษามลายูจึงไม่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร ในขณะที่ภาษาอังกฤษมีผู้นิยมเรียนและปรากฏอยู่ในหลักสูตรตลอดมา (กรมวิชาการ 2504 : 87)

เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่ประกาศใช้จึงเป็นหลักสูตรที่ไม่สมบูรณ์นักคือ ไม่ได้ให้รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสมัยนั้น เช่น ไม่มีการกำหนดความมุ่งหมายของการเรียนภาษาอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาเรียนว่าในรอบสัปดาห์หนึ่งจะต้องใช้เวลาเรียนกี่ชั่วโมง ไม่กำหนดการใช้สื่อการสอนตลอดจนวิธี

การวัดและประเมินผล เพียงแต่กำหนดหนังสือแบบเรียนลงในหลักสูตรว่าเป็นหนังสือชุดบันได ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 5 เล่ม หนังสือจะเป็นตัวกำหนดว่าต้องเรียนเนื้อหาอะไรบ้าง โดยแบ่งออกเป็นชั้นดังนี้ (หลักสูตรพุทธศักราช 2438 ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

- ประโยค 3 ชั้น 1 เรียนบันไดเล่ม 1 เล่ม 2
 ประโยค 3 ชั้น 2 เรียนบันไดเล่ม 3 เล่ม 4
 ประโยค 3 ชั้น 3 เรียนบันไดเล่ม 5 อ่านและแปลหนังสือที่ให้เรียน
 แปลและเรียงความ หักพูด
 ประโยค 3 ชั้น 4 อ่านและแปลหนังสือที่เรียน อ่านและแปลหนังสือที่ยัง
 ไม่ได้เรียน เรียงความ หัวข้อไวยากรณ์ หักพูดและ
 แต่งจดหมาย

2. วิธีสอนและแบบเรียน

ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2438 นี้ ผู้สอนจะต้องใช้หนังสือแบบเรียนชุด "บันได" (Ladder of Knowledge Series) หรือบางทีก็เรียกว่า "Fifty Steps in English" ของ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ เป็นหลัก แบบเรียนนี้มีทั้งหมด 5 เล่ม (กรมวิชาการ 2520 : 38-39) แบบเรียนชุดนี้มีหนังสือคู่มือวิธีสอนไว้ให้ด้วยเรียกว่า "วิธีสอนบันไดแบบหักแต่งอังกฤษ" ดังที่ กรมตำรา กระทรวงธรรมการ ได้เขียนชี้แจงในคราวพิมพ์หนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษ บันไดเล่ม 2 เป็นครั้งที่ 11 (เสอรุ โรเบอต มอแรนต์ 2471 : คำชี้แจง) ไว้ว่า

หนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษนี้ เสอรุ โรเบอต มอแรนต์ ได้เรียบเรียงขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2433 มีคำอธิบายทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยพร้อม เป็นหนังสือชุดหนึ่งมี 5 เล่ม เรียกว่า บันไดเล่ม 1 เล่ม 2 เล่ม 3 เล่ม 4 เล่ม 5 และมอบให้กระทรวงธรรมการ

แต่เล่มนี้เป็นเล่มที่ 2 เรียกว่า บันไดเล่ม 2 ครั้นต่อมาเมื่อพิมพ์ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2452 นาย ว.ย. ยอนสัน ที่ปรึกษาของกระทรวงธรรมการ ได้เปลี่ยนแปลงใหม่ โดยยักคำอธิบายทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยพิมพ์ไว้เล่มหนึ่งต่างหาก เรียกว่า วิธีสอนบันไดแบบหักแต่งอังกฤษ เล่ม 1 ในเล่มนี้จึงมีแต่แบบฝึกหัดเท่านั้น ให้ชื่อว่า "บันไดแบบหักแต่งอังกฤษ เล่ม 1" ต่อมาเมื่อพิมพ์ครั้งที่ 11 นี้ กระทรวงธรรมการตกลงให้คงมีคำอธิบายไว้แต่เฉพาะคำอธิบายภาษาไทย และให้ชื่อว่า "บันไดเล่ม 2" อย่างเดิม

วิธีสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นวิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล เพราะแบบเรียนชุดฉบับนี้เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแปลอังกฤษเป็นไทย และแปลไทยเป็นอังกฤษ ทั้งตัวอย่างเนื้อหาในหนังสือ "บันไดแบบฝึกแต่งอังกฤษ เล่ม 1" ต่อไปนี้

แบบฝึกหัดที่ 1

ให้นักเรียนหาคำแปลของคำเหล่านี้เขียนไว้ในสมุด แล้วเล่าท่องไปกว่าจะจำได้

Cat Dog This My His

Big Fat A That Pig

จงแปลประโยคเหล่านี้เป็นอังกฤษ คำที่ขีดไว้นี้ให้หมายเลขไว้เบื้องบนเป็นที่
แนะนำนักเรียน ให้เลือกเรียงคำเป็นส่วนอังกฤษตามตัวเลขที่หมายไว้

1. ² สุนัข ¹ ตัวหนึ่ง	4. ² แมว ¹ ของฉัน
2. ² แมว ¹ ตัวหนึ่ง	7. ³ สุนัข ² ใหญ่ ¹ ตัวหนึ่ง
3. ² สุนัข ¹ ของฉัน	8. ³ หมู ² อ้วน ¹ ตัวหนึ่ง

(เซอร์ โรเบอต มอแรนต์ 2465 : 1)

แบบฝึกหัดที่ 3

(ก) ถ้าในที่แห่งใดมีเครื่องหมายอย่างนี้ "O" ให้ใช้คำว่า "the"

(ข) ถ้ามีอย่างนี้ "X" ให้ใช้คำว่า "is"

2. ²แมว ¹ของฉัน ³X ⁵ใหญ่ ⁴นี้

5. ¹O ²แคต ³X ⁵รอน ⁴นี้

8. ¹นั้น ³X ⁵หนังสือ ⁴ของฉัน

(เซอร์ โรเบอต มอแรนต์ 2465 : 4-5)

* รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอย่างเนื้อหาแบบเรียนและวิธีสอนบันได ดูเพิ่มเติมใน
ภาคผนวก ค. หน้า 413-427.

แบบฝึกหัดที่ 8

จงแปลประโยคเหล่านี้เป็นภาษาไทย

1. Ring that bell at once.
2. Where is your new dog?
3. My hat is very wet; I cannot use it.
7. You must go to school every day.

จงแปลประโยคเหล่านี้เป็นอังกฤษ

2. บุตร² ของทาน¹ วิ่ง⁴ ไค³ เร็ว⁶ นึก⁵
 4. ทาน² ไซ³ ป็น⁵ นี⁴ ไค¹ หรือ? (it) X เป็ยก¹ นึก²
- คำที่มีขีดใต้ตัวอักษร ไม่ต้องแปลเป็นอังกฤษ

(เซอร์ โรเบอต มอแรนต์ 2465 : 11-12)

จากตัวอย่างแบบฝึกหัดที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่า แบบฝึกหัดแรก ๆ จะให้แปลจากไทยเป็นอังกฤษโดยมีตัวเลขกำกับกับการแปลให้ แบบฝึกหัดต่อ ๆ มาจะค่อย ๆ ลดจำนวนตัวเลขที่กำกับอยู่ข้างบนออก โดยบางข้อให้ตัวเลขกำกับอยู่ข้างบน บางข้อก็ไม่ได้ให้มา และเริ่มให้แปลอังกฤษเป็นไทย และแปลไทยเป็นอังกฤษบ้างในแบบฝึกหัดต่อ ๆ มา

3. วิธีวัดและประเมินผล

จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ใน "บัญชีรายงานนักเรียนที่ได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรในการสอบวิชาหนังสือไทย แลอังกฤษ จำนวนห้าปี ร.ศ. 118" (กรมศึกษาธิการ ม.ป.ป. 3 : 19) ทำให้ทราบว่า เริ่มมีการสอบไล่วิชาเป็นปีแรกในปี พ.ศ. 2427 (ร.ศ. 103, จ.ศ. 1246) และมีการสอบไล่วิชาเรื่อยมาปีละครั้งติดต่อกันมาทุกปี จนกระทั่งเมื่อถึงการสอบไล่วิชาในปีที่ 7 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2433 (ร.ศ. 109, จ.ศ. 1252) จึงได้มีการสอบไล่ภาษาอังกฤษขึ้นเป็นปีแรก มีผู้สอบไล่ได้ทั้งหมด 12 คน ไม่ทราบจำนวนผู้เข้าสอบและผู้ที่ยกสอบตก แต่การสอบไล่วิชาในสมัยนั้นเท่าที่ผ่านมายังไม่สู้เป็นแบบแผนนัก จึงได้มีการประกาศใช้ "พระราชบัญญัติการสอบวิชา" ขึ้นในปี พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110, จ.ศ. 1253) ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงการสอบวิชาความรู้เป็นภาษาอังกฤษด้วย (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 8 ร.ศ. 110 : 26-29) ดังนี้

ข้อ 3 การสอบวิชาความรู้ภาษา ในภาษาอังกฤษนั้น ให้กำหนดเป็น 6 ชั้น (คือ Standard) เรียกว่าชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ที่ 3 ไปโดยลำดับ

ชั้นที่ 1 สอบอ่านอย่าง 1 เขียนหนังสือให้ถูกต้องอย่าง 1 มีมือเขียนหนังสืออย่าง 1 แปลคำภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยอย่าง 1 แปลคำภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษอย่าง 1 ไวยากรณ์อย่าง 1 วิชาคิคเลขอย่าง 1 รวม 7 อย่างด้วยกัน

ชั้นที่ 2 สอบทั้ง 7 อย่าง ๆ ชั้นที่ 1 แลเติมเรียงความในภาษาอังกฤษอย่าง 1 สอบความรู้ที่จะพรรณาลักษณะสิ่งของในภาษาอังกฤษด้วยอย่าง 1 จึงเป็น 9 อย่างด้วยกัน

ชั้นที่ 3 สอบทุกอย่างเท่าชั้นที่ 2 ต่างแต่ที่ยากขึ้น

ชั้นที่ 4 สอบทุกอย่างเท่าชั้นที่ 3 เปลี่ยนแต่สอบความรู้ที่จะพรรณาลักษณะสิ่งของเป็นสอบความรู้วิชาภูมิศาสตร์

ชั้นที่ 5 สอบอ่านอย่าง 1 แปลความภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยอย่าง 1 แปลความภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษอย่าง 1 ไวยากรณ์อังกฤษอย่าง 1 เรียงความภาษาอังกฤษอย่าง 1 วิชาคิคเลขอย่าง 1 วิชาภูมิศาสตร์อย่าง 1 รวม 7 อย่างด้วยกัน

ชั้นที่ 6 สอบทุกอย่าง อย่างชั้นที่ 5 เติมสอบความรู้พงษาวดารต่างประเทศ ความรู้เหตุแลเรื่องราวของการค้าขาย ความรู้การราสาร และ ศรีระศาสตร์ด้วย

ฯลฯ

ข้อ 6 การสอบวิชาตามที่กำหนด ในพระราชบัญญัตินี้ ให้สอบปีละ 2 ครั้ง คือในเดือนตุลาคมคราว 1 ในเดือนมีนาคมคราว 1 เว้นแต่จะมีการชักขวางควรงดเสียคราว 1 ถ้าเลื่อนไปเดือนอื่นก็ให้อธิบดีกรมศึกษาธิการประกาศกำหนดเลื่อนวัน ภายออกงการตามควร แต่ประกาศกำหนดวันสอบวิชาต้องออกก่อนวันกำหนดไม่ต่ำกว่า 15 วัน เพื่อให้มีนักเรียนรู้ทั่วกันได้ทุกครั้ง

ฯลฯ

ข้อ 11 การสอบวิชาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สอบแต่เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก 110 เป็นคราวคนไป

การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษเป็น 6 ชั้นจึงเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110) เป็นต้นมา ส่วนการสอบไล่ประโยค 3 ชั้น 1 ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2438 นี้ เริ่มสอบเป็นครั้งแรกในกรุงเทพ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2442 (ร.ศ. 118) ดังปรากฏผลการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษทั้ง 6 ชั้น และการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษในประโยค 3 ชั้น 1 ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ม.ป.ป. 3 : 1)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนที่สอบไล่ภาษาอังกฤษและประโยค 3 ชั้น 1 ในปี พ.ศ.2442 (ร.ศ.118)

ภาษาอังกฤษ			ประโยค 3 ชั้น 1			จดหมายเหตุ	
ชั้น	เข้าสอบ	ได้	ตก	เข้าสอบ	ได้		ตก
1	99	84	15	12	5	7	ประโยค 3 นี้ เป็นครั้งแรกของการสอบไล่
2	71	61	10				
3	47	34	13				
4	38	21	17				
5	14	10	4				
6	5	2	3				
รวม	274	212	60	12	5	7	

ส่วนในมณฑลต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตกรุงเทพฯ ก็มีข้าหลวงตรวจการซึ่งเป็น
 ผู้มีหน้าที่ตรวจการกิจการศาสนาและการศึกษาประจำแต่ละมณฑล เป็นผู้ออกไปสอบไล่ความ
 รู้ของนักเรียน โดยเรียกนักเรียนมารวมกันสอบในโรงเรียนของวัดตามที่ข้าหลวงตรวจการ
 กำหนดให้เป็นสถานที่สอบไล่ เช่น มณฑลกรุงเก่ามีพระธรรมราชาอนุวัตร เป็นข้าหลวงตรวจ
 การสอบไล่เมืองกรุงเก่า เมืองอ่างทอง เมืองสิงห์บุรี เมืองลพบุรี และเมืองสระบุรี
 (พระธรรมราชาอนุวัตร ร.ศ.120 : 11 หน้า) มณฑลนครสวรรค์มีพระเมธาธรรมรสเป็น
 ข้าหลวงตรวจการสอบไล่เมืองนครสวรรค์ เมืองกำแพงเพชร เมืองตาก และเมืองอุไทย
 ธานี (พระเมธาธรรมรส ร.ศ.119 : 38 หน้า) หัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ มีพระธรรม
 ไตรโลกาจารย์ เป็นข้าหลวงตรวจการสอบไล่เมืองนครเขื่อนขันธ์ เมืองสมุทรปราการ
 เมืองนนทบุรี และเมืองปทุมธานี (พระธรรมไตรโลกาจารย์ ร.ศ.119 : 10 หน้า) หรือ
 ในมณฑลวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพระญาณรักชิต เป็นข้าหลวงตรวจการสอบไล่เมืองอุบลราช
 ธานี และเมืองอื่น ๆ ในมณฑลนี้ (พระญาณรักชิต ร.ศ.119 : 10 หน้า) เป็นต้น มีการสอบ
 ไล่ความรู้นักเรียนเฉพาะในวิชาหนังสือไทยและเลข ยังไม่มีการสอบไล่ภาษาอังกฤษเลย ที่
 เป็นเช่นนี้เพราะ ในขณะนั้นตามมณฑลต่าง ๆ จักการศึกษาได้เพียงประโยค 1 จึงมีการสอบ

ไล่เพียงแค่ระดับประโยค 1 ชั้น 1 ชั้น 2 และชั้น 3 เท่านั้น ยังไม่มีการจัดการศึกษาและสอบไล่ถึงระดับประโยค 3 ที่ต้องสอบภาษาอังกฤษด้วย

หลักสูตรกรมศึกษาธิการ สำหรับสามัญศึกษาชั้นประถมและมัธยม พ.ศ. 2448 (ร.ศ. 124)

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลังจากที่กรมศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2438 มาแล้ว ในปี พ.ศ. 2441 (ร.ศ. 117) กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ได้จัดทำโครงการสำหรับชาติฉบับใหม่ขึ้น เพื่อปรับปรุงแก้ไขการศึกษาของประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น ในโครงการศึกษาคึงกล่าวได้กำหนดลำดับชั้นการศึกษาสามัญและลำดับชั้นโรงเรียนให้เป็นแบบแผนขั้นกว่าเดิม ดังนี้ (คณะกรรมการจัดทำหนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2507 : 115-117)

ลำดับชั้นการศึกษาสามัญ

ในชนิดระเบียบการเล่าเรียนสามัญแบ่งลำดับชั้นเป็น

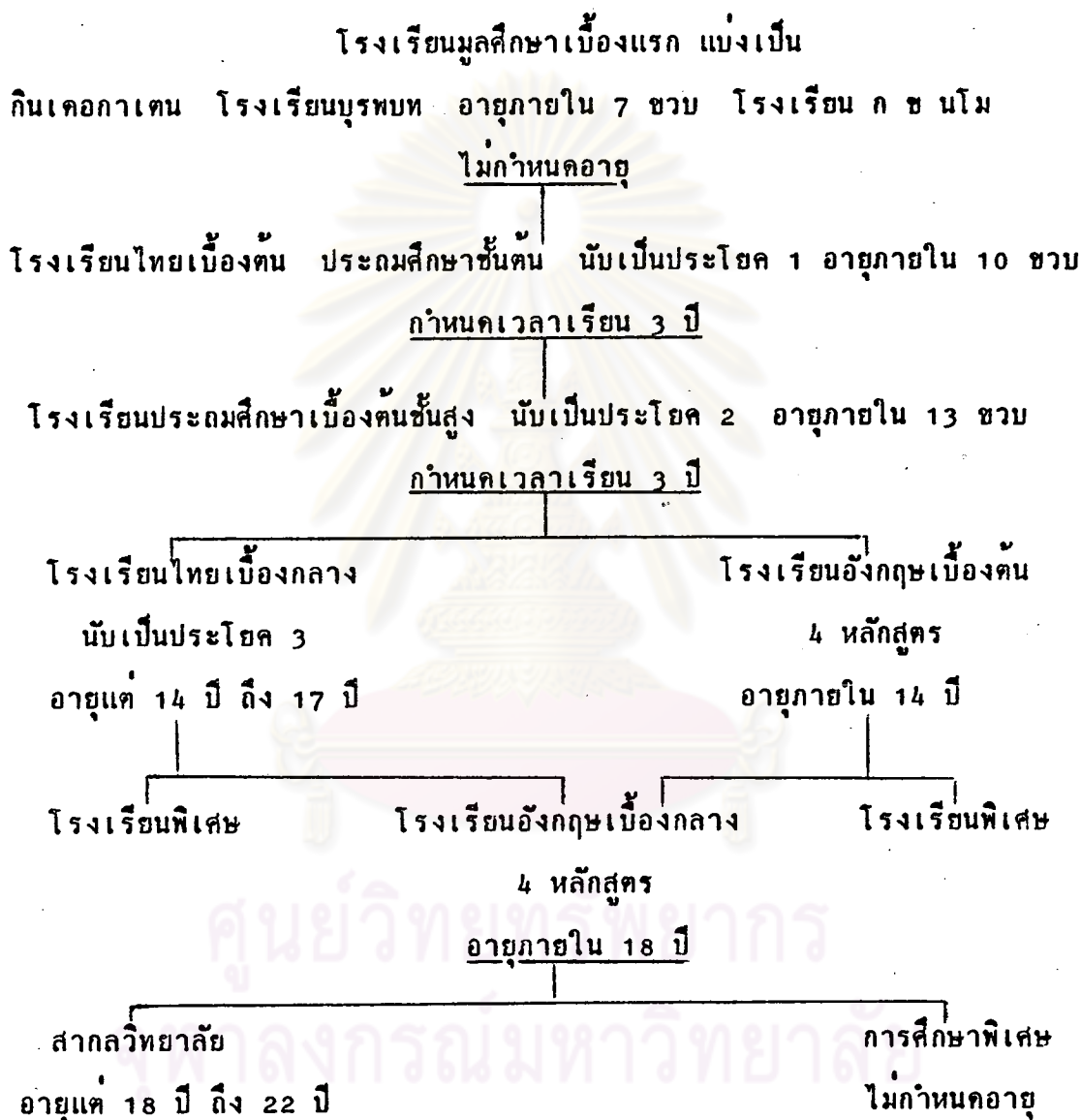
1. การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา)
2. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

ลำดับชั้นโรงเรียนแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนมูลและประถมศึกษาเบื้องต้นและเบื้องต้น แบ่งเป็น
 - (ก) โรงเรียน ก ข นโม และกินเตอกาเตน เป็นโรงเรียนเบื้องต้นแรก
 - (ข) โรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นต่ำ
 - (ค) โรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นสูง
2. โรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื้องต้น
3. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น
4. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น
5. วิทยาลัย หรือสาภวิทยาลัย หรือสถานที่เรียนชั้นสูงสุด
6. โรงเรียนหรือวิทยาลัยพิเศษ

ลำดับชั้นโรงเรียนต่อไปนี้ แสดงให้เห็นเนื้อหาวิชาที่ตองเรียนเป็นที่ชัดเจน
โดยลำดับดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงลำดับชั้นโรงเรียนตามโครงการศึกษาชาติ พ.ศ.2441 (ร.ศ.117)

ตามแผนภูมิลำดับชั้นโรงเรียนตามโครงการศึกษาชาติ พ.ศ.2441 มีเนื้อหา
วิชาที่ตองเรียนซึ่งเรียกว่า "คติการเล่าเรียน" ที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ กำหนดไว้ว่า
(คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมถวัลยราชสมบัติครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 2511 : 212-213)

โรงเรียนไทยเบ็องกลาง

คคิการเล่าเรียนในโรงเรียนไทยเบ็องกลาง มัธยมศึกษา มีกำหนด 4 ปี รวมการเรียนอ่าน เขียน เขียนตามคำบอก ไวยากรณ์ เรียงความ คณิตวิชา พงสาวดาร ภูมิศาสตร์ วิทยา การวาด การฝึกซ้อมร่างกาย และเรื่องพิเศษอื่น ๆ จะได้กำหนดไว้เป็น พิเศษจำเพาะเรื่องทีควรเรียนเพิ่มเติมนั้นด้วย กับภาษาหนึ่งในภาษาต่อไปนี้คือ มลายู บาลี หรือสันสกฤต แต่ในการทีนักเรียนผู้หนึ่งผู้ใดคคิจะเข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องกลาง ต่อไปแล้ว ภาษาอังกฤษต้องบังคับให้เรียนด้วย

โรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องตัน

คคิการเล่าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องตัน กำหนด 4 ปี ในภาษาอังกฤษ เรื่องทีต้องเรียนคือ แปลอังกฤษเป็นไทย ไทยเป็นอังกฤษ อ่าน เขียนตามคำบอก ลายมือ ไวยากรณ์และเรียงความ ในส่วนไทย เลขวิธี เรียงความ ภูมิศาสตร์ พงสาวดาร และการ วาด ฯลฯ

จะไม่ยอมให้เด็กนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องตันนี้ ถ้าผู้ที มิได้มีความรู้ภาษาไทยจะทำการเล่าเรียนได้คคิแล้ว

โรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องกลาง

คคิการเล่าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบ็องกลาง กำหนด 4 ปี รวมการ เรียนใน คณิต วิทยา อ่าน และแปลจากหนังสืออังกฤษทีได้คคิแล้ว เป็นหลักไวยากรณ์และ เรียงความ ภูมิศาสตร์ วิทยา พงสาวดาร การวาด และภาษาหนึ่งเป็นอย่างน้อยในภาษาต่อ ไปนี้คือ มลายู บาลี สันสกฤต ฝรั่งเศส เยอรมัน หรือลาติน แบ่งเป็น 4 หลักสูตร นักเรียน ได้เรียนตามคคิเหล่านี้ได้คคิแล้ว ต้องสามารถทีจะเข้าสอบไล่ใน ยูเนียบ โลกเคอล เอกซามิเน ชัน ซองยูนิเวอรซิติ้ออกสเฟ็ค และแคมบริชได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 (ร.ศ. 121) ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดชั้นการศึกษา สามัญออกเป็น 4 ประโยค โดยไม่เรียกว่า ประโยค 1 ประโยค 2 และประโยค 3 ตาม แบบเดิม แต่ได้เปลี่ยนมาเรียกเป็น ประโยคมูลศึกษา ประโยคประถมศึกษา ประโยคมัธยม ศึกษา โดยกำหนดให้เรียนประโยคละ 3 ชั้นเท่า ๆ กัน และประโยคสุดท้ายคือ ประโยค มัธยมสูง ซึ่งกำหนดไว้ 2 ชั้น (กรมวิชาการ 2520 : 44-45) หมายความว่า ประโยค มัธยมศึกษาและประโยคมัธยมสูงเทียบเท่ากับ ประโยค 2 และประโยค 3 ตามแบบเดิม

และปรากฏว่าการจัดชั้นการศึกษาสามัญใหม่นี้ได้กำหนดให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้น ประโยคมัธยมศึกษาเลขที่เดียว ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนเข้าไปศึกษาภาษาอังกฤษ ต่อในชั้นประโยค 3 หรือที่เรียกใหม่ว่า มัธยมสูง (กรมวิชาการ 2504 : 88) จึงนับได้ว่าการสอนภาษาอังกฤษได้ถูกกำหนดให้สอนในระดับชั้นที่ต่ำลงไปกว่าเดิมอีก 1 ประโยค คือ เท่ากับให้เริ่มสอนภาษาอังกฤษในประโยค 2 ตามหลักสูตรเก่า

แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดชั้นการศึกษาสามัญมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 ก็ตาม แต่หลักสูตรที่ปรับปรุงให้เข้ากับการจัดชั้นการศึกษาสามัญใหม่นี้ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2448 (ร.ศ. 124) เรียกว่า "หลักสูตรกรมศึกษาธิการ สำหรับสามัญศึกษาชั้นประถมและมัธยม ร.ศ. 124" หลักสูตรฉบับใหม่นี้ยังไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสมัยนั้นมากนัก คือ ไม่กำหนดความมุ่งหมายของการเรียนภาษาอังกฤษ ไม่กำหนด เวลาเรียนว่าจะต้องใช้เวลาเรียนกี่ชั่วโมงในรอบสัปดาห์หนึ่ง ไม่กำหนดการใช้สื่อการสอน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผล หลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับใหม่นี้เพียงแต่กำหนดหนังสือที่เป็นแบบเรียนลงไว้ในหลักสูตร และกำหนดเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษตามแบบเรียนดังกล่าว โดยแบ่งเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษออกเป็นแต่ละชั้นปีดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ม.ป.ป. 1 : 21-22)

ตารางที่ 2 แสดงเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมศึกษาตามหลักสูตรสามัญ ศึกษา พ.ศ. 2448 (ร.ศ. 124)

วิชา	ปีที่ 1 (คือชั้น 1)	ปีที่ 2 (คือชั้น 2)	ปีที่ 3 (คือชั้น 3 ที่จะสอบไล่ประโยค มัธยม)
ภาษา อังกฤษ	อ่านหนังสือบันได เล่ม 1 ตั้งแต่บท 1 ถึงบท 21 เขียนจากหนังสือ อ่าน	อ่านจบบันไดเล่ม 1 เขียนจากบันได เล่ม 1 แปลในบันได เล่ม 2 ตั้งแต่ บท 1 ถึง บท 30 และประโยคอื่นที่ไม่ยากกว่าประโยคเหล่านั้น	อ่านประโยคง่าย ๆ จากหนังสือตัวพิมพ์ และหนังสือตัวเขียน เขียนและคัดจากตัวพิมพ์และหนังสือตัวเขียน แล้วแต่ละจะกะให้ เช่นกับจดหมายและหนังสือพิมพ์ แปลบทเรียนในบันไดเล่ม 2 จบเล่ม และประโยคอื่นที่ยากเท่ากับบทเรียนเหล่านั้น

ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2448 (ร.ศ.124) นี้ วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 (ชั้นประโยคมัธยม) จะต้องเรียนทุกคน ในหลักสูตรฉบับนี้เท่าที่ปรากฏ ไม่มีหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมสูง จึงไม่ทราบว่า ในประโยคมัธยมสูงมีเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษที่จะต้องเรียนอย่างไรบ้าง

2. วิธีสอนและแบบเรียน

ผู้สอนยังคงยึดแบบเรียนชุดบันได ของเซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ เป็นหลักในการสอนเหมือนหลักสูตรฉบับพุทธศักราช 2438 และวิธีสอนยังคงใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล เช่นเดิม

๑๖๒๕
18๑
๖๔4๕

3. วิธีวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2448 นี้ เท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐานคือ "ข้อสอบไล่ประโยค 2 (มัธยม) ปี 124" (ม.ป.ป.2: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ในข้อสอบไล่ประโยค 2 (มัธยม) ปี 124 นี้ ส่วนที่เป็นข้อสอบของวิชาภาษาอังกฤษมีปรากฏเป็นหลักฐานอยู่เป็นเพียงบางส่วน ไม่เหมือนข้อสอบของวิชาอื่น ๆ ที่เก็บไว้ได้ครบถ้วนทั้งฉบับ ดังนั้นจึงทำให้ไม่ทราบคะแนนสอบ จำนวนชั่วโมงที่ใช้สอบ และเนื้อหาของข้อสอบภาษาอังกฤษทั้งหมดได้เหมือนวิชาอื่น ๆ แต่จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่เพียงบางส่วนนั้นทำให้ทราบว่า ข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมปี พ.ศ.2448 มีเนื้อหาการสอบดังนี้คือ

1. ลายมือ (เป็นข้อสอบให้คัดลายมือจากข้อความที่กำหนดให้เป็นจดหมาย 1 ฉบับ)
2. ให้แปลเป็นไทย (เป็นข้อสอบให้แปลประโยคภาษาอังกฤษ 5 ประโยค เป็นภาษาไทย)

3. ให้แต่งประโยคเป็นภาษาอังกฤษ ใช้คำต่อไปนี้ให้มีความ :-
many, are going, why, before, o'clock, women
very quickly, find, buy, those

การสอบวิชาภาษาอังกฤษให้คะแนนเป็นรายบุคคล หรือแบบเรียงตัว

หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126)

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

ในสมัยก่อนนั้น ผู้หญิงมักจะไม่ได้รับการศึกษาวិชาสามัญในโรงเรียนเหมือนกับผู้ชาย เพราะถือว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวและต้องทำงานให้แก่บ้านเมือง เช่น เป็นเสมียน ช่าง หมอ ครู ทหาร ขุนศาลตุลาการ เป็นต้น ส่วนผู้หญิงจะต้องอยู่กับเหย้ากับเรือน เป็นแม่เรือนที่ รู้จักเย็บปักถักร้อย ทำอาหารกับข้าวของกินแก่ง เป็นต้น จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีโรงเรียนกุลสตรีวังหลังของหม่อม อี เอส โคล และโรงเรียนสตรีวิทยาของทิมซันแล้ว ผู้หญิงจึงมีโอกาสได้ศึกษาวิชาสามัญในโรงเรียนเหมือนอย่างผู้ชายมากขึ้น โดยเฉพาะลูกของเจ้าขุนมูลนายจะมีโอกาสมากกว่าลูกของราษฎรสามัญธรรมดา การเรียนในโรงเรียนของผู้หญิงสมัยก่อน พ.ศ. 2450 นี้ ยังไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้ตายตัว เนื้อหาวิชาสามัญและวิชาชีพที่สอนจึงเป็นไปตามหลักสูตรของโรงเรียนเอง โรงเรียนกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาวิชาตามเห็นสมควร จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2450 กระทรวงธรรมการจึงได้กำหนดหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิงขึ้น นับได้ว่าเป็นหลักสูตรแรกสำหรับผู้หญิง หลักสูตรนี้กำหนดความรู้สามัญที่คนทั่วไปจำเป็นต้องใช้ เช่น เลข หนังสือ จรรยา การเย็บ การเรือน ฯลฯ ซึ่งเมื่อเรียนจบตามหลักสูตรแล้วสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปเลี้ยงตัวเองได้ บิคามารคา หรือผู้ปกครองของเด็กหญิงจะเป็นผู้กำหนดเองว่าจะต้องการให้ลูกของตนเรียนทางยาวหรือทางสั้น ถ้าเรียนทางสั้นก็เรียนเพียงแค่ชั้นประถมจบ คือเรียนถึงแค่อายุ 14 ปี ก็ออกจากโรงเรียน หลักสูตรนี้จะไม่มีการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความชำนาญในวิชาความรู้ที่จำเป็นสำหรับประพฤติกวี สำหรับประกอบการบ้านเรือน และสำหรับการเลี้ยงชีพ ส่วนการเรียนทางยาวนั้น เมื่อเรียนจบชั้นประถมแล้วก็เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาอีก 4 ปี จนถึงอายุ 18 ปี ซึ่งในหลักสูตรมัธยมศึกษาจะมีเรียนภาษาอังกฤษด้วย (หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ. 126 ม.ป.ป. : คำนำหน้า 1-4)

ความมุ่งหมายของหลักสูตรในส่วนของมัธยมศึกษาคือ "เพื่อให้สตรีซึ่งมีโอกาสได้เล่าเรียนอยู่จนตลอดวิชาชั้นนี้ ซึ่งนับเป็นวิชาชั้นสูง ได้มีความรู้ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และวิชาการอื่น ๆ สมควรแก่อัตภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ปกครองบ้านเรือนและทรัพย์สินสมบัติต่อไป ในภายภาคหน้าได้ดี" (หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ. 126 ม.ป.ป. : 1)

ตามหลักสูตรนี้ นักเรียนจะต้องสอบไล่ได้ชั้นประถมเสียก่อนแล้วจึงจะได้เลื่อนขึ้นไปเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตลอดทั้ง 4 ปีของชั้นมัธยมศึกษา หลักสูตรนี้ไม่กำหนดความมุ่งหมายของการเรียนภาษาอังกฤษ ไม่กำหนดการใช้สื่อการสอน ไม่กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตรของชั้นปีที่ 1-3 แต่ได้กำหนดแบบเรียนของชั้นปีที่ 4 ไว้ นอกจากนี้ไม่ได้กำหนดวิธีวัดและประเมินผลว่าเป็นอย่างไร เพียงแต่กำหนดเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ. 126 ม.ป.ป. :- 12-13)

ตารางที่ 3 แสดงเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตามหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126)

วิชา	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
ภาษา อังกฤษ	มีความรู้ภาษา อังกฤษอย่างง่าย เทียบเสมอความ ในหนังสือพิมพ์ ข่าวอย่างง่าย ๆ ทั้งพูดและอ่าน เขียน แต่ง แปล ได้ถูกต้องคล่อง แคล่วเพียงเสมอ นี้ เข้าใจวิธีแต่ง จดหมายสามัญทั้ง จดหมายส่วนตัว และเกี่ยวแก่การ งานควยที่อย่าง ง่าย ๆ ต้องใช้หนังสือ	ทำนองเดียวกับปี ที่ 1 แต่ความรู้ ภาษาอังกฤษให้ สูงขึ้นเทียบเสมอ อ่านนอเวลาอย่าง ง่าย ๆ เข้าใจ การพูด และเขียน แต่ง แปลก็ให้ถูก ต้องคล่องแคล่ว เพียงเสมอนี้ ถ้อยคำสำนวนใน ภาษาอังกฤษที่ยาก อาจอธิบายเป็น ภาษาอังกฤษให้ เข้าใจได้ง่าย แต่งจดหมายการ งานได้	ทำนองเดียวกับปีที่ 2 แต่ความรู้ภาษาอังกฤษ ให้สูงขึ้นสามารถพูด และอ่าน เขียน แต่ง แปลภาษาอังกฤษซึ่ง ยากง่ายเทียบเสมอ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ หรือหนังสือนอเวลาได้ ถูกต้องคล่องแคล่ว สามารถถอดคำไปย ครีที่ไม่สู้ยากนักเป็น ความเรียงและเข้าใจ หยิบยกใจความของ เรื่องต่าง ๆ ถ้วย แต่งจดหมายราชการ ได้ ต้องใช้หนังสืออ่านที่	ทำนองเดียวกับปีที่ 3 แต่ความรู้ภาษาอังกฤษ ให้สูงขึ้น สามารถพูด และอ่าน เขียน แต่ง แปลภาษาอังกฤษได้ ถูกต้องคล่องแคล่ว ให้เรียนหนังสือสแตน ดาร์ดค่อออ (Standard Author) เล่ม ใดเล่มหนึ่ง เพื่อเป็น การฝึกหัดความรู้ความ เข้าใจในภาษาอังกฤษ ให้ละเอียดขึ้น ให้หัดแต่งความเห็น ถ้วยเรื่องต่าง ๆ เป็น เอสเสแล้วอ่านในที่ ประชุมถ้วยความ

ตารางที่ 3 แสดงเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตามหลักสูตรสำหรับโรงเรียน
ผู้หญิง พ.ศ.2450 (ร.ศ.126) (ต่อ)

วิชา	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
ภาษา อังกฤษ	อ่านที่เหมาะสมแก่ ชั้นนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม	ต้องใช้หนังสือ อ่านที่เหมาะสมแก่ ชั้นนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม	เหมาะสมแก่ชั้นนี้ไม่ต่ำกว่า 3 เล่ม การแปลนั้นให้แปลได้ ทั้งอย่างลิเตอแรลและ อย่างแปลตามเนื้อความ	สามารถที่จะจูงใจผู้ฟัง ให้เห็นตาม กับหัตถ์ย่อ ความค้ว เรียนไวยากรณ์อังกฤษ ทำสัมพันธ์และกระจายได้

จากตารางที่ 3 อาจสรุปเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตามหลักสูตร
สำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ.2450 (ร.ศ.126) ได้ว่า ในชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ต้อง
เรียน พูด อ่าน เขียน แต่ง และแปล เหมือนกันทุกปี แต่ต่างกันตรงที่เนื้อหาวิชาในแต่ละชั้น
ปีจะยากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ในแต่ละชั้นปียังเรียนเนื้อหาวิชาที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย
คือ ปีที่ 1 ต้องแต่งจดหมายส่วนตัวและจดหมายการงานได้ ปีที่ 2 ต้องอธิบายถ้อยคำสำนวน
ที่ยากในภาษาอังกฤษให้เข้าใจได้ รวมทั้งต้องแต่งจดหมายการงานได้ ปีที่ 3 ต้องถอดคำ
ประพันธ์และจับใจความสำคัญของเรื่อง แต่งจดหมายราชการ รวมทั้งต้องสามารถแปลตาม
ตัวอักษรและแปลตามเนื้อความได้ ปีที่ 4 ต้องเรียนหนังสือ Standard Author แต่ง
เรียงความจากความคิดเห็นของคนแล้วอ่านให้ที่ประชุมฟัง ย่อความ รวมทั้งเรียนไวยากรณ์
ทำสัมพันธ์และกระจายคำได้

นอกจากนี้ หลักสูตรฉบับนี้นับได้ว่าเป็นหลักสูตรฉบับแรกที่กำหนดเวลาเรียนของ
แต่ละวิชา รวมทั้งได้กำหนดเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษออกเป็นชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์ด้วย
สำหรับเวลาเรียนของวิชาภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้กำหนดไว้ดังนี้
(หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ.126 ม.ป.ป. : 25)

ตารางที่ 4 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาตามหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง
พ.ศ.2450 (ร.ศ.126)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง			
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
1 จรรยา	1.00	1.00	2.00	2.00
2 ภาษาไทย	4.00	4.00	4.00	4.00
3 ภาษาอังกฤษ	8.00	8.00	7.00	7.00
4 คำนวณวิธี	5.00	4.00	3.00	3.00
5 ภูมิศาสตร์ - พงษาวดาร	2.00	2.00	2.00	2.00
6 สุขวิทยา	1.00	1.00	1.00	1.00
7 ศิลป	2.00	2.00	2.30	2.30
8 การเรือน	3.00	4.00	5.00	5.00
9 กายบริหาร	1.00	1.00	1.00	1.00
รวม	27.00	27.00	27.30	27.30

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า จากอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้นี้ วิชาภาษาอังกฤษใช้เวลาเรียนมากที่สุดในชั้นมัธยมศึกษาทุกชั้นปีคือ ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 7-8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์จากเวลาเรียนทั้งหมด 27-27.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น คำนวณวิธี ภาษาไทย และการเรือน ใช้เวลาอย่างมากที่สุด 3-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น จึงเท่ากับว่าหลักสูตรนี้ให้ความสำคัญต่อวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุด

ในหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ.2450 (ร.ศ.126)นี้ วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาทุกคนจะต้องเรียนในทุกชั้นปี

2. วิธีสอนและแบบเรียน

วิธีสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ.2450 (ร.ศ.126) ยังคงใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลเช่นเดิม

ในคํานแบบเรียนภาษาอังกฤษนั้น ในชั้นปีที่ 1-3 ไม่กําหนดแบบเรียนลงใน
หลักสูตรเหมือนหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2448 (ร.ศ.124) เพียงแต่กําหนดว่า

ปีที่ 1 ต้องใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม

ปีที่ 2 ต้องใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม

ปีที่ 3 ต้องใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมนี้ไม่ต่ำกว่า 3 เล่ม

ส่วนในชั้นปีที่ 4 กําหนดแบบเรียนลงในหลักสูตรว่า ให้เรียนหนังสือสแตนคาร์ด
ออกอ (Standard Author) เล่มใดเล่มหนึ่ง (หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ.126
ม.ป.ป. : 12-13)

3. วิธีวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง
พ.ศ.2450 (ร.ศ.126) ไม่ได้กําหนดไว้เป็นหลักฐาน สันนิษฐานว่าคงมีการสอบอ่าน คัด
เขียน แปล แต่ง และพูด เหมือนกับการสอบไล่ภาษาอังกฤษในประโยคมัธยมสามัญ พ.ศ.
2451 (ร.ศ.127) การสอบให้คะแนนแบบเรียงตัวหรือเป็นรายบุคคล (กระทรวงธรรมการ
ม.ป.ป.17 : 78)

หลักสูตรกรมศึกษาธิการ หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130)

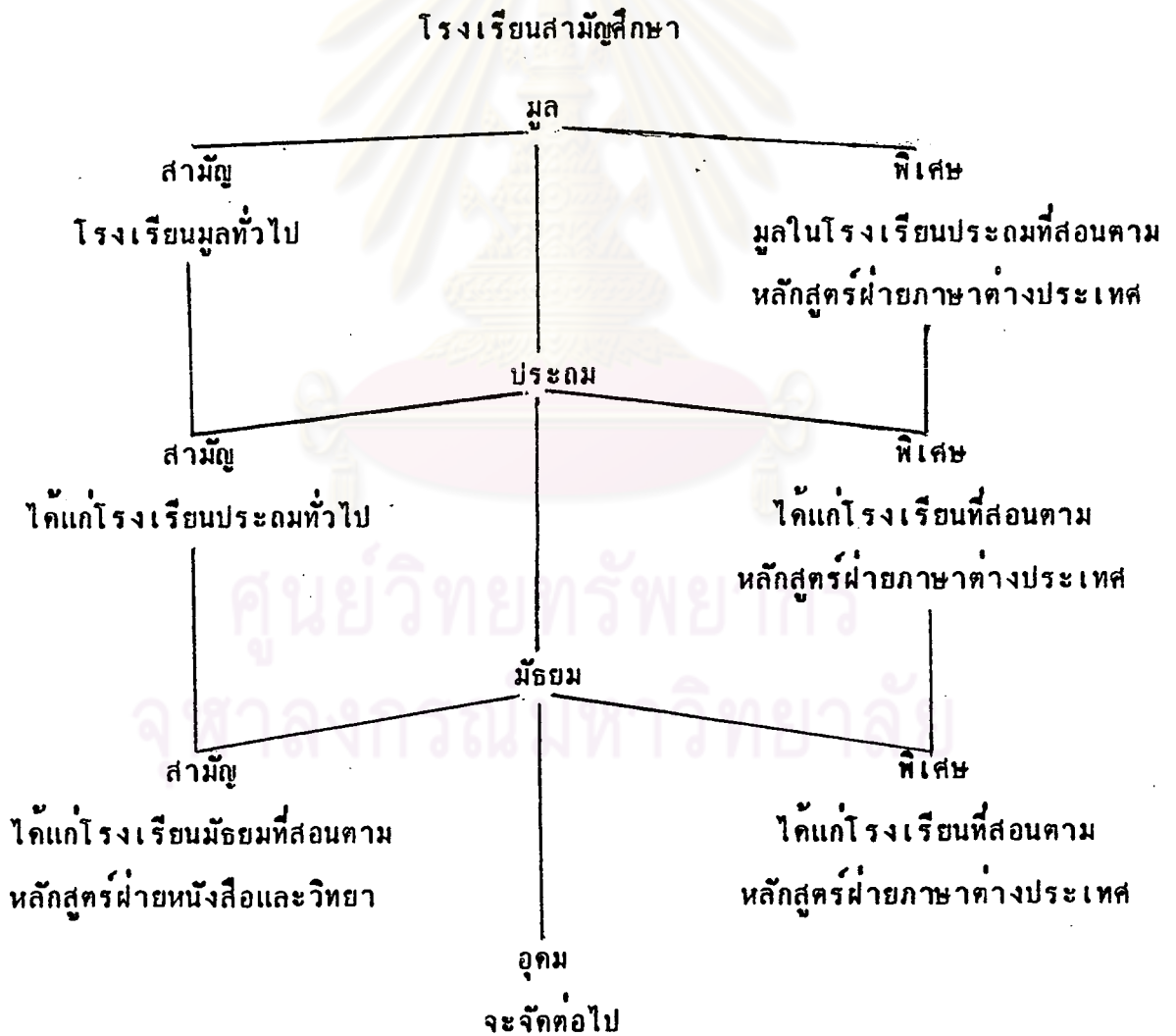
1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลังจากประกาศใช้หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2448 มาได้ 2 ปี ในปี พ.ศ.
2450 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตรใหม่อีกทั้งหลักสูตรสามัญและหลักสูตรพิเศษโดยตัด
และเติมวิชาให้สมควรแก่ความต้องการของสมัยนั้น (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17 : 3)
และประกาศใช้เป็นหลักสูตรในปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) แต่หลักสูตรฉบับที่ประกาศใช้ใน
ปี พ.ศ.2451 นี้ไม่ปรากฏหลักฐานเหลืออยู่ ปรากฏแต่เพียงหลักฐานในการพิมพ์หลักสูตรฉบับ
นี้ในครั้งที่ 1 ว่า ได้พิมพ์เมื่อ 17 สิงหาคม พ.ศ.2451 แล้วเสร็จเมื่อ 7 ตุลาคม พ.ศ.
2452 (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.5 : 150) ต่อมาในปี พ.ศ.2454 (ร.ศ.130) กรม
ศึกษาธิการจึงได้พิมพ์หลักสูตรกรมศึกษาธิการฉบับนี้ขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 2 หลักสูตรฉบับที่พิมพ์ใหม่
นี้เรียกว่า "หลักสูตรกรมศึกษาธิการ หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130" และเป็นหลักสูตรที่มี

หลักฐานปรากฏมาจนถึงปัจจุบันนี้

ในปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) เป็นปีแรกที่โรงเรียนเริ่มใช้หลักสูตรฉบับใหม่
ที่ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2450 ตามหลักสูตรใหม่นี้มีการจัดลำดับชั้นของโรงเรียน
ในกรมศึกษาธิการออกเป็น 2 สาย คือสายสามัญศึกษา และสายวิสามัญศึกษา ในที่นี้จะขอกล่าว
ถึงเฉพาะสายสามัญศึกษาเท่านั้น โรงเรียนสายสามัญศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามที่
หลักสูตรใหม่ได้แบ่งสายสามัญศึกษาออกเป็น 2 กิ่ง คือ หลักสูตรสามัญ และหลักสูตรพิเศษ
(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17 : 33-34) ลำดับชั้นของโรงเรียนสามัญศึกษามีดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงลำดับชั้นโรงเรียนสามัญศึกษา พ.ศ.2451 (ร.ศ.127)

จากแผนภูมิที่ 2 ในปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) หลักสูตรสามัญศึกษาคือ หลักสูตรมูล ประถม และมัธยมใช้เวลาเรียนหลักสูตรละ 3 ปีเท่ากัน หลักสูตรพิเศษใช้เวลาเรียนต่าง จากหลักสูตรสามัญ คือ หลักสูตรมูลกับประถมพิเศษใช้เวลาเรียนหลักสูตรละ 3 ปี ส่วนหลักสูตรมัธยมพิเศษใช้เวลาเรียนนานถึง 5 ปี โดยกำหนดอายุของนักเรียนทั้งหลักสูตรสามัญและพิเศษว่า "การเรียนมูลศึกษาควรเรียนจบภายในเขตรอายุ 9 ปี การเรียนประถมศึกษาควรเรียนจบภายในเขตรอายุ 12 ปี การเรียนมัธยมศึกษาสามัญควรเรียนจบภายในอายุ 15 ปี การเรียนมัธยมพิเศษควรเรียนจบภายในอายุ 17 ปี" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 3, 5, 38) และในการแก้ไขหลักสูตรใหม่ครั้งนี้ หลักสูตรมัธยมสามัญได้เพิ่มภาษาอังกฤษ คำนวนวิธี และ วิชาให้มากขึ้น ทั้งกำหนดให้วิชาวาดเขียนเป็นวิชาบังคับที่จำเป็นต้องเรียนด้วย (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 4) แต่การเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมสามัญใหม่นี้ยังจัดได้ไม่เต็มที่ทุกโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมัธยมสามัญมีอยู่หลายโรง และการเพิ่มวิชาใหม่ ๆ ขึ้นมากทำให้หาครูสอนตามหลักสูตรใหม่ได้ไม่เพียงพอ ดังนั้น กรมศึกษาธิการจึงแบ่งหลักสูตรมัธยมสามัญออกเป็น 2 ประเภท โดยเรียกให้แตกต่างกันว่า "มัธยมวิทยา" และ "มัธยมหนังสือ" คือ หลักสูตรมัธยมที่มีวิชาใหม่ ๆ ครบบริบูรณ์ตามหลักสูตรมัธยมสามัญเรียกว่า "หลักสูตรมัธยมวิทยา" หลักสูตรมัธยมซึ่งมีวิชาใหม่ไม่เต็มตามกำหนดเรียกว่า "หลักสูตรมัธยมหนังสือ" ในขณะนั้นโรงเรียนที่จัดสอนได้ตามหลักสูตรมัธยมวิทยานั้นมีเพียง 2 แห่งคือ โรงเรียนมัธยมราชบุรณะ และโรงเรียนมัธยมสวนกุหลาบ ส่วนโรงเรียนมัธยมอื่น ๆ นั้นเพียงให้พยายามสอนวิชาใหม่เพิ่มเติมให้มากที่สุดตามแต่จะพอสอนได้คือ จัดตามหลักสูตรมัธยมหนังสือ เพราะยังสอนหนังสือเป็นพื้นอยู่คล้าย ๆ อย่างเก่า หลักสูตรมัธยมวิทยาและหลักสูตรมัธยมหนังสือแตกต่างกันอยู่เพียงเล็กน้อยคือ มัธยมวิทยามีภาษาอังกฤษ คำนวนวิธี และวิชามากกว่ามัธยมหนังสือ ส่วนหลักสูตรมัธยมพิเศษที่สอนหนักไปทางภาษาอังกฤษเรียกว่า "หลักสูตรมัธยมภาษา" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 4, ม.ป.ป.5 : 2)

อนึ่งในปี พ.ศ.2451 นี้ ได้จัดให้มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสามัญสำหรับสตรีด้วย กำหนดให้วิชาภาษาไทยเทียบเท่ากับหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสามัญ แต่ไม่มีเรียนภาษาอังกฤษ วิชาคำนวนวิธีก็ลดให้น้อยลงมีแต่เลขเพียงอย่างเดียว วิชาที่เพิ่มเติมเข้ามาต่างจากประถมและมัธยมสำหรับผู้ชายก็คือ ให้เรียนการเรือนและวิชาที่จะใช้เป็นประโยชน์แก่การเรือน สุขวิทยา เป็นต้น จรรยาที่สอนก็สอนตามความต้องการของผู้หญิง ส่วนศิลปก็ได้เพิ่มเติมวิชาเย็บ ปัก ถัก ร้อย ทอผ้า ทนตรี ขับร้อง และหุงต้ม (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 5)

นอกจากนี้ สำหรับหลักสูตรมูลกับประถมพิเศษนั้นมีการแก้ไขให้คล้ายกับสายสามัญคือ "สอนวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการด้วย แต่สอนภาษาต่างประเทศมากกว่าหลักสูตรสามัญมาก คือ เริ่มสอนอังกฤษตั้งแต่ชั้นสุดของมูล แยกเข้าทีละน้อย ๆ จนตลอดประถม สำหรับชั้นเรียนมัธยมพิเศษต่อไป" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 4) ส่วนทางด้านหลักสูตรมัธยมพิเศษขยายเวลาเรียนขึ้นอีก 2 ปี คือเทียบมัธยมชั้น 4 ตามหลักสูตรเก่าเป็นชั้นปีที่ 1 มัธยมชั้น 6 ซึ่งเคยเป็นชั้นสูงสุดเป็นชั้นปีที่ 3 แล้วเพิ่มต่อยกขึ้นไปอีกสองปีเป็นห้าปีด้วยกัน ตั้งแต่ปีที่ 1-4 สอนวิชาต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ในปีที่ 5 จึงให้หวนมาเรียนภาษาไทยด้วย เพื่อกำชับความรู้ทั้งไทยและอังกฤษ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 5) จึงนับได้ว่าการสอนภาษาอังกฤษนั้นในสายพิเศษได้กำหนดให้สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นสุดท้ายของชั้นมูล และชั้นประถมต่อเนื่องขึ้นมาจนถึงมัธยมพิเศษ เป็นการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่ต่ำกว่าทางสายสามัญถึง 1 ประโยค

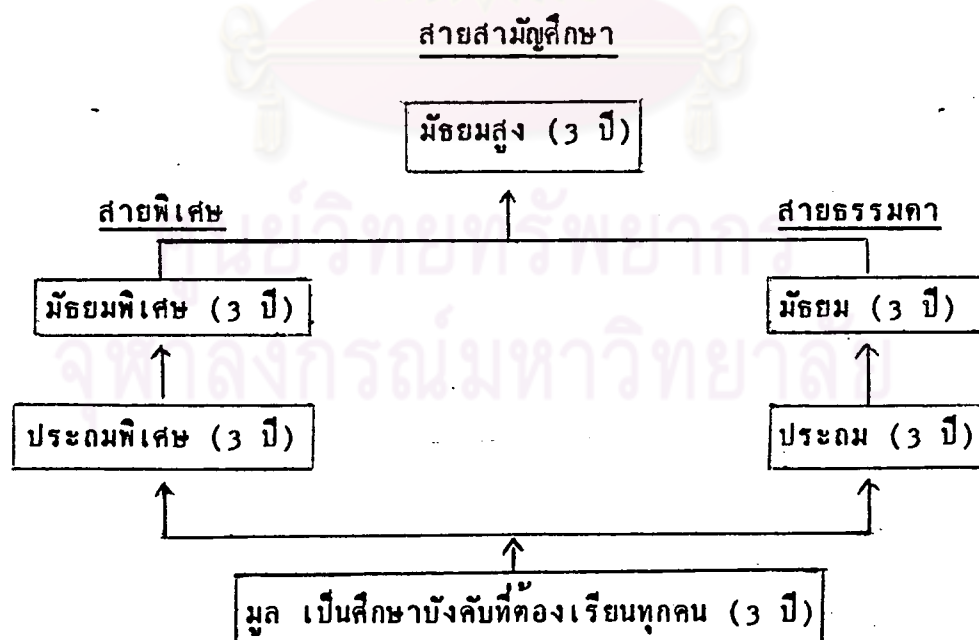
ต่อมาในปี พ.ศ.2452 (ร.ศ.128) ครูส่วนใหญ่ได้เล่าเรียนวิชาใหม่ ๆ ๗ สามัคยาจารย์สโมสรสถานมีความรู้ดีขึ้น กรมศึกษาธิการจึงให้ครูพยายามสอนตามหลักสูตรมัธยมวิद्याและเลิกหลักสูตรมัธยมหนังสือ เปลี่ยนชื่อเรียกเสียใหม่ว่า "มัธยมสามัญ" (คือมัธยมวิद्याเดิม) กับ "มัธยมพิเศษ" (คือมัธยมภาษาเดิม) เพราะแท้จริงแล้วหลักสูตรมัธยมวิद्याนั้นได้มุ่งหมายไว้ว่าจะใช้เป็นหลักสูตรมัธยมสามัญอยู่แล้ว ดังนั้นในปี พ.ศ.2452 นี้ จึงได้จัดหลักสูตรมัธยมเข้าตามรูปแบบที่ต้องการเป็น 2 อย่างคือ หลักสูตรมัธยมสามัญ และหลักสูตรมัธยมพิเศษเท่านั้น แต่จากการที่ในปี พ.ศ.2451 ได้กำหนดให้หลักสูตรมัธยมพิเศษเป็น 5 ปีนั้น ถ้าเทียบกับหลักสูตรมัธยมสามัญซึ่งควรเป็นหลักสูตรวิชาชั้นเดียวกัน หลักสูตรมัธยมพิเศษสูงมากเกินไปจึงได้ตัดเวลาเรียนออกไป 2 ปี เหลือเรียน 3 ปีเท่ากับมัธยมสามัญ แต่วิชาสำคัญเช่น ภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยมพิเศษก็ยังคงสูงกว่าในหลักสูตรมัธยมสามัญอยู่เหมือนเดิม และเมื่อได้ลดหลักสูตรมัธยมพิเศษลง 2 ปี ก็เป็นการบั่นทอนวิชาชั้นสูงลง จึงได้คิดตั้งการสอนชั้นใหม่ให้สูงกว่ามัธยมพิเศษขึ้นไปอีก 3 ปี เทียบให้เข้าคู่คิดกับการสอบไล่ชั้นต้นของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ ได้ทีเดียว เรียกว่า "มัธยมสูง" นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรมัธยมสูงนี้แล้ว โดยมากจะไปเรียนต่อ ณ ประเทศยุโรปจะไม่ต้องเสียเวลาเตรียมที่จะเข้ามหาวิทยาลัยอีก เพราะได้ตกลงกันแล้วว่า นักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นสูงสุดในวิชาสามัญของเรา เมื่อจะเข้ามหาวิทยาลัยเช่น มหาวิทยาลัยลอนดอน เป็นต้น ไต่ยกเว้นการสอบไล่ชั้นต้น เจ้าหน้าที่ที่จะสอบไล่เฉพาะวิชาคำนวณและภาษาอังกฤษ และถามวิชาบางอย่างให้ตอบด้วยปากเท่านั้น เมื่อเห็นสมควรก็ยอมให้เข้าเรียนสำหรับ

สอบไล่วิชาชั้นที่ 2 ค่อยไปได้เลย ที่จัดเช่นนี้ เพราะเห็นว่าวิชาที่แต่ก่อนเคยเรียนในประเทศ
อังกฤษใช้เวลาตั้ง 2 หรือ 3 ปีนั้น สามารถจัดสอนได้ในเมืองไทยเป็นการผ่อนพระราชทรัพย์
ให้เปลืองน้อยลง (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.5 : 2-3)

นอกจากนี้ได้มีการกำหนดอายุของนักเรียนเทียบเข้ากับชั้นของการศึกษาคือ
"มูลศึกษาการเล่าเรียน 3 ปี พอเหมาะแก่อายุ 9 ขวบเต็ม ประถมศึกษาการเรียน 3 ปี
พอเหมาะแก่อายุ 12 ขวบเต็ม มัธยมศึกษาการเรียน 3 ปี พอเหมาะแก่อายุ 15 ขวบเต็ม
มัธยมสูงการเรียน 3 ปี พอเหมาะแก่อายุ 18 ขวบเต็ม ตามกำหนดนี้ นักเรียนที่เรียนจบ
สามัญศึกษาเมื่ออายุ 18 ปี ย่อมเหมาะแก่เขตรที่จะเข้ามหาวิทยาลัยต่างประเทศ" (กระทรวง
ธรรมการ ม.ป.ป.5 : 5)

หลังจากที่กรมศึกษาธิการได้พิมพ์หลักสูตรสามัญศึกษาขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.
2454 (ร.ศ.130) แล้ว หลักสูตรฉบับใหม่นี้ได้จัดลำดับชั้นของการศึกษาสายสามัญไว้ดังนี้
(กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 1)

แผนภูมิที่ 3 แสดงลำดับชั้นของการศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454
(ร.ศ.130)

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การศึกษาสายสามัญในปี พ.ศ.2454 นั้นแบ่งออกเป็น 2 สายคือ สายพิเศษ และสายธรรมดา โดยชั้นมูล ประถม มัธยม และมัธยมสูงใช้เวลา

เรียนหลักสูตรละ 3 ปีเท่ากันหมด แต่หลักสูตรชั้นประถมและมัธยมทั้งสายธรรมดาและสายพิเศษ นั้นยังแบ่งเป็นหลักสูตรสำหรับผู้ชายและหลักสูตรสำหรับผู้หญิง ซึ่งเรียนวิชาสามัญไม่เหมือนกัน ส่วนหลักสูตรชั้นมูลและหลักสูตรมัธยมสูงผู้ชายและผู้หญิงไม่ได้แยกหลักสูตรออกจากกัน (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 1-80)

หลักสูตรกรมศึกษาธิการ หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 นี้ เป็นหลักสูตรที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์กว่าหลักสูตรฉบับก่อน ๆ ที่ผ่านมา เพราะเป็นหลักสูตรฉบับแรกที่ได้เริ่มกำหนดความมุ่งหมายในการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งรายการที่ให้สอนไว้ด้วย หลักสูตรฉบับนี้ยังได้กำหนดเวลาเรียน ตลอดจนวิธีวัดและประเมินผลไว้ แต่ไม่กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตร เพื่อเปิดโอกาสให้เลือกใช้ตำราแบบเรียนที่เหมาะสม วิชาภาษาอังกฤษในหลักสูตรนี้ถือเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนทุกคนในระดับชั้นมัธยมศึกษา (ชาย), มัธยมศึกษาพิเศษ (ชาย), มัธยมศึกษาพิเศษ (หญิง) และมัธยมสูงจะต้องเรียน ยกเว้นเฉพาะมัธยมศึกษา (หญิง) ที่ไม่กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษ

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย) สำหรับแบ่งเรียน 3 หรือ 4 ปี อายุแต่ปีที่ 13 ถึงปีที่ 15 เปนเหมาะ" นั้น ได้กำหนดความมุ่งหมายในการสอนภาษาอังกฤษและรายการที่ให้ฝึกสอนไว้ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 37-40)

ตารางที่ 5 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ให้ฝึกสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา (ชาย) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130)

วิชา	ความมุ่งหมายในการที่ให้สอนวิชานี้	รายการที่ให้ฝึกสอน
ภาษาอังกฤษ	ให้เรียนรู้พอใช้เป็นประโยชน์ได้บ้างกับให้เป็นหนทางสำหรับเรียนเพิ่มเติมต่อไปด้วย การพูดถือเอาเป็นสำคัญ ข้อใหญ่	ให้มีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ ทั้งเขียนและพูด ก. อ่าน ใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมไม่น้อยกว่าปีละเล่ม ซึ่งเจ้าพนักงานได้อนุญาตแล้ว ให้แปลความที่อ่านออกเป็นภาษาไทยได้ ข. เขียนกับแปล แปลไทยเป็นอังกฤษ ๆ เป็นไทย ยากง่ายเสมอหนังสืออ่านทั้งปากเปล่าและเขียนกับให้เขียนตามบอกยากง่ายเสมอหนังสืออ่านได้ถูกต้อง เขียนได้เรียบและงาม

ตารางที่ 5 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ให้ฝึกสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา
(ชาย) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130) (ต่อ)

วิชา	ความมุ่งหมายในการที่ให้ สอนวิชานี้	รายการที่ให้ฝึกสอน
ภาษา อังกฤษ		<p>ค. แต่ง แต่งเรื่องสั้น ๆ หรือแต่งจดหมายง่าย ๆ ง. พูด ให้ฟังประโยคง่ายเข้าใจ และให้พูดประโยค ง่าย ๆ ใต้วัย ต้องถือเอาการพูดชัด และพูดไม่ ผิดไวยากรณ์เป็นข้อสำคัญ</p> <p><u>หมายเหตุ</u> การสอนภาษาอังกฤษทั้งหมดนี้ ให้พยายามสอนด้วยเสียง คือให้หัดอ่านออกเสียงและให้หัดพูดมาก ๆ หรืออีกนัยหนึ่งว่าให้สอนทางหูให้มาก ๆ อย่าสอนแต่ทางตาฝ่ายเดียว ห้ามไม่ให้ใช้แบบเรียนไวยากรณ์และสอนไวยากรณ์เป็นวิชาหนึ่งแต่ลำพังเป็นอันขาด</p>

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า รายการที่ให้ฝึกสอนก็คือ เนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษนั่นเอง และกำหนดให้สอน อ่าน เขียนกับแปล แต่ง พูด ตามลำดับ โดยไม่ได้แยกออกเป็นชั้นปีว่าในแต่ละชั้นปีจะต้องเรียนมากน้อย หรือเรียนยากง่ายกว่ากันเพียงใด เหมือนกับที่เคยกำหนดในหลักสูตรฉบับก่อน ๆ

สำหรับอัตราเวลาเรียนในชั้นมัธยมศึกษา(ชาย) ได้กำหนดไว้ให้เป็นทางสำหรับผ่อนผันสั้นยาวใต้วัยอนุญาตของเจ้าพนักงานตรวจ ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 53)

ตารางที่ 6 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454 (ร.ศ.130)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทย	5.00	5.00	4.00
ภาษาอังกฤษ	7.30	7.30	7.30
คำนวณวิธี	5.00	5.00	6.00
ภูมิศาสตร์ - พงษาวดาร	2.00	2.00	2.00
ฟิลิออกราฟี	1.30	1.30	1.30
ศรีระศาสตร์กับสุขวิทยา	1.00	1.00	1.00
แปรคติกลฟิลิกส	1.30	1.30	1.30
วาดเขียน	1.00	1.00	1.00
การฝีมือ	(1)	(1)	(1)
วิชาเพาะปลูก		(1)	(2)
วิชาค้าขาย		(1)	(2)
ยิมนาสติกส	1.30	1.30	1.30
รวมเวลา	28.00	28.00	28.00 หรือ 29.00

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 7.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์จากเวลาเรียนทั้งหมด 28-29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น ภาษาไทย และคำนวณวิธี ใช้เวลาอย่างมากที่สุดเพียง 5-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(หญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี อายุแต่ปีที่ 13 ถึงปีที่ 15 เปนเหมาะ" นั้น ไม่ได้กำหนดให้นักเรียนผู้หญิงในระดับมัธยมศึกษาเรียนภาษาอังกฤษ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ. 130 : 54-57)

ในหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 นี้ มีการกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาของสายพิเศษทั้งสำหรับชายและหญิง ในหลักสูตรประถมศึกษาพิเศษ(ชาย)ได้กำหนดว่า "สอนเท่ากับหลักสูตรประถม(ชาย) ทุกอย่าง กับให้เพิ่มภาษาอังกฤษเท่าภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยม(ชาย) วิชาภาษาไทยลดหย่อนให้บ้างเล็กน้อย" สำหรับเวลาเรียนก็กำหนดให้ใช้เวลาเรียนภาษาอังกฤษมากที่สุดถึง 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตลอดทั้ง 3 ปี จากเวลาเรียนทั้งหมด 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 58-59) ส่วนหลักสูตรประถมศึกษาพิเศษ(หญิง) ได้กำหนดว่า "สอนเท่าหลักสูตรประถม(หญิง) ทุกอย่าง กับให้เพิ่มภาษาอังกฤษเท่าภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยม(ชาย) วิชาภาษาไทยลดหย่อนให้บ้างเล็กน้อย" สำหรับเวลาเรียนก็กำหนดให้ใช้เวลาเรียนภาษาอังกฤษมากที่สุดถึง 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตลอดทั้ง 3 ปี จากเวลาเรียนทั้งหมด 28-29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 60-61)

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี อายุแต่ปีที่ 13 ถึงปีที่ 15 เปนเหมาะ" นั้น ได้กำหนดเฉพาะเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษโดยไม่กำหนดความมุ่งหมายที่ให้อ่านไว้ด้วย เนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) มีดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 62)

สอนเท่ากับหลักสูตรมัธยม(ชาย) ทุกอย่าง วิชาภาษาไทยลดหย่อนให้บ้างเล็กน้อย แต่ภาษาอังกฤษให้เปลี่ยนเป็นดังนี้

- ก. รู้ภาษาอังกฤษที่ใช้สามัญเป็นอย่างดี ทั้งพูดและเขียนได้คล่อง
 - ข. เรียนหนังสืออ่านชุด และหนังสือเรื่องจินตกรรมวินิพนธ์ที่ง่าย ๆ
 - ปีสุดท้ายให้มีหนังสืออ่านเรื่องพงษาวดารควยเล่มหนึ่ง หนังสือเหล่านี้คงได้อนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อนจึงใช้ได้
 - ค. แต่งเรื่องและแต่งจดหมาย ย่อความที่เงื่อนความไม่ซับซ้อนเกินไปนัก กับแยกประโยคทำสัมพันธ์ได้ดี
 - ง. รู้หลักไวยากรณ์อังกฤษ สามารถแก้คำผิดในภาษาอังกฤษได้
- หมายเหตุ การสอนให้อาใจใส่ให้เป็นการสอนทางหูมาก ๆ ตามแนววิธีสอนที่ได้เริ่มไว้แล้วแต่ชั้นประถมพิเศษ ด้วยความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน แปรลกกันแต่ให้รู้ภาษาอังกฤษดี และกว้างขวางขึ้นอีกมากเท่านั้น

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) ได้กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับผ่อนผันสั้นยาวได้ควยอนุญาตของเจ้าพนักงานตรวจ ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 63)

ตารางที่ 7 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทย	3.30	3.00	2.30
ภาษาอังกฤษ	9.00	9.00	9.00
คำนวณวิธี	5.00	5.00	6.00
ภูมิศาสตร์ - พงษาวดาร	2.00	2.00	2.00
ฟิลิออกกราฟิ	1.30	1.30	1.30
ศรีระศาสตร์กับศุขวิทยา	1.00	1.00	1.00
แปรคติกลพิลิส	1.30	1.30	1.30
วาดเขียน	1.00	1.00	1.00
การฝีมือ	(1)	(1)	(1)
วิชาเพาะปลูก		(1)	(2)
วิชาค้าขาย		(1)	(2)
ยิมนาสติกส์	1.30	1.30	1.30
รวมเวลา	28.00	28.00	28.00 หรือ 29.00

จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย)ทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130) นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 28-29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น คำนวณวิธี ใช้เวลาอย่างมากที่สุดเพียง 5-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ(หญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี อายุแต่ปีที่ 13 ถึงปีที่ 15 เป็นเหมาะ" นั้น ได้กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอนไว้ว่า "สอนเท่ากับหลักสูตรมัธยม(หญิง) ทุกอย่าง กับให้เพิ่มภาษาอังกฤษเท่ากับภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) วิชา

ภาษาไทยลดหย่อนให้บ้างเล็กน้อย" (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 64)

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(หญิง) นั้น ได้กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับผ่อนผันสั้นยาวได้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานตรวจ ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 65)

ตารางที่ 8 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(หญิง) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทย	3.30	3.30	3.30
ภาษาอังกฤษ	9.00	9.00	9.00
คำนวณวิธี	3.00	3.00	3.00
ภูมิศาสตร์ - พงษาวดาร	2.00	2.00	2.00
ศรีระศาสตร์กับสุขวิทยา	1.30	1.30	1.30
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00
การฝีมือ	2.00	2.00	2.00
การเรือน	4.00	4.00	4.00
รวมเวลา	28.00	28.00	28.00

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมศึกษาพิเศษ(หญิง) ทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130) นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น การเรือน ใช้เวลาอย่างมากที่สุดเพียง 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

ใน "หลักสูตรมัธยมสูง สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี อายุแต่ปีที่ 16 ถึงปีที่ 18 เป็นเหมาะ" นั้น ได้กำหนดเฉพาะเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษโดยไม่กำหนดความมุ่งหมายที่ให้อสอนไว้ด้วย ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 66)

ภาษาอังกฤษ

- ก. รูภาษาอังกฤษแตกฉานมากขึ้นกว่าชั้นมัธยมศึกษา ทั้งในการแต่งและการพูด
 ข. เรียนจินตกรรมวิพนธ์ที่มีชื่อหลาย ๆ เล่ม ตามที่กำหนดให้
 ค. เรียงความ ย่อความ อธิบายความ และกระจายประโยค
 ง. มีความรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ อาจจับผิดอย่างสามัญที่มักผิดกันบ่อย ๆ ในภาษาอังกฤษได้

สำหรับอัตราเวลาเรียนในชั้นมัธยมสูงนั้น ได้กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับผ่อนผัน
 สั้นยาวได้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานตรวจ ดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 80)

ตารางที่ 9 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมสูง ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454 (ร.ศ.130)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ภาษาไทย	2.00	2.00	-
ภาษาอังกฤษ	7.00	7.00	7.00
ภาษาฝรั่งเศสหรือเยอรมัน	2.00	2.00	4.00
พงษาวดาร	2.30	2.30	3.00
ภูมิศาสตร์	1.30	1.30	2.00
คำนวณวิธี	6.00	6.00	6.00
วิทยา	5.00	5.00	5.00
วาทเขียน	2.00	2.00	1.00
รวม	28.00	28.00	28.00

จากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมสูงทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454 (ร.ศ.130) นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น คำนวณวิธี ใช้เวลาเรียนอย่างมากที่สุดเพียง 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

สำหรับวิชาภาษาต่างประเทศที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตรมัธยมสูงนั้น นอกจากจะบังคับให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับแล้ว ผู้เรียนจะต้องเลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาเยอรมันอีกภาษาหนึ่งด้วย (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 66-67)

2. วิธีสอนและแบบเรียน

ในปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) ที่เริ่มใช้หลักสูตรสามัญศึกษาใหม่ กรมศึกษาธิการได้เขียนถึงวิธีสอนภาษาอังกฤษอย่างใหม่ในโรงเรียนมัธยม ตามที่ปรากฏใน "รายงานกระทรวงธรรมการ แผนกกรมศึกษาธิการ ปี 127" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 17: 26-27) ดังนี้

5. ว่าด้วยวิธีสอนภาษาอังกฤษอย่างใหม่ในโรงเรียนมัธยม

แบบเรียนภาษาอังกฤษที่ใช้กันมาแต่เดิม ก็คือ บันไดทั้ง 5 เล่ม ที่ เซอร์อาร์ แอล มอแรนต์เป็นผู้แต่งไว้ เป็นแบบเรียนเหมาะสำหรับสอนคนไทยให้รู้ภาษาอังกฤษ แต่แบบเรียนชุดนี้ ยกเล่ม 3 ซึ่งเป็นหนังสือสอนอ่านเสียแล้ว เล่มอื่น ๆ ก็เป็นแบบเรียนที่หัดให้นักเรียนรู้หลักของภาษาอังกฤษโดยวิธี อ่าน จำ และเขียน แปล จนคล่องแคล่วชำนาญทั้งสิ้น การเรียนท่านองนี้เป็น การเรียนด้วยตา แต่ในสมัยนี้วิธีเรียนภาษาต่างประเทศกำลังเปลี่ยน เชื่อกันว่าวิธีเรียนที่ถูกต้องควรจะหัดฟังเกี่ยวกับทารกเรียนภาษาของตัว คือเรียนด้วยหูฟัง ไม่ใช่เรียนด้วยตา เพราะภาษาเป็นเครื่องออกเสียง ต่อเมื่อใดเขียนตัวหนังสือลงแทนเสียงจะสังเกตจำอีกวิธีของเครื่องหมายนั้นว่าประสมกันอย่างไรบ้างแล้ว จึงควรเรียนด้วยตา ในเวลานี้ชาวตะวันตกกำลังแสวงหาทางที่จะสอนภาษาต่างประเทศด้วยเสียง มีผู้แต่งแบบเรียนหลายอย่างต่าง ๆ กัน ในโรงเรียนของเราได้เลือกเอาหนังสือเคนต์ ซึ่งเห็นว่าดีและเหมาะกว่าอย่างอื่นมาทดลองใช้ดูบ้าง ได้เริ่มใช้ที่โรงเรียนมัธยมพิเศษราชวิทยาลัยกับเทพศิรินทร์ก่อน ภายหลังเห็นได้ผลดีอยู่ จึงได้ใช้ตลอดจนถึงโรงเรียนมัธยมสามัญ แบบเรียนนี้จัดลำดับบทเรียนตามหลักของไวยากรณ์ แต่เป็นบทสำหรับหัดพูดทั้งนั้น บทหนึ่ง ๆ เมื่อใช้หัดพูดแล้วให้คิด เพื่อให้ดูตัวหนังสือซึ่งเป็นเครื่องหมายของเสียงที่ได้เรียนแล้วนั้นคิดตาแล้วให้เขียนตามบอกเป็นการสอบตัวสะกดอีกชั้นหนึ่ง ในที่สุดก็ให้แต่งอย่างเดียวกับที่เรียนแล้วในเวลาหัดพูดเป็นการสอบใหญ่ ใช้วิธีทั้งนี้ อย่างนี้ตลอดไปทุกบทจนจบเล่ม นักเรียนจึงได้ความรู้ความชำนาญทั้งในสำเนียงในอักขระวิธีและไวยากรณ์ของภาษา แต่การสอนเช่นนี้จะสำเร็จได้ก็ด้วยครูเป็นผู้สอนด้วยตนเอง อาจารย์แบบเรียนเพียงให้เป็นหลักและเป็นเครื่องมือในการสอนการเรียนเท่านั้น ที่จะให้แบบเรียนเป็นครูสอนเสียทั้งหมดอย่างการสอน ๆ กันตามธรรมดาอันนั้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นครูจึงจะต้องมีความรู้แตกฉานและมีความสามารถในอธิบายการสอนด้วยจึงจะทำให้สำเร็จ แต่ครูที่เช่นนั้นยังมีน้อย ถ้าจะเกิดที่ให้ครูสอนแบบเรียนใหม่ด้วยกันทุกคน ในที่สุด นักเรียนจะไม่รู้อะไร คล้ายกับที่เคยมีผู้สอนแบบเรียนเร็วจบแล้วแต่ก็อ่านหนังสือไม่ออกฉะนั้น การสอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียนของเราเวลานี้จึงจำต้องเดินทางกลาง ให้ใช้แบบเรียนใหม่ด้วยใช้บันไดด้วย เลือกครูที่สามารถจะทำให้ได้ให้ใช้แบบเรียนใหม่โดยวิธีใหม่ และให้ครูประจำสอนแบบบันไดขึ้นพื้นไว้ วิธีนี้ดูเหมาะดี ด้วยแบบเรียนใหม่จะช่วยให้เด็กเรียนเร็วเข้า และแบบเรียนเก่าจะเป็นไวยากรณ์ขึ้นพื้นให้นักเรียนมีความรู้แน่น ด้วยได้ทำแบบฝึกหัดมากจนชำนาญดี

จากข้อความที่ยกมานี้พอสรุปได้ว่า วิธีสอนภาษาอังกฤษอย่างใหม่ในโรงเรียนมัธยม นั้นยังคงใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลอยู่เหมือนเดิม โดยยังคงยึดแบบเรียนชุดบันได 5 เล่ม ของ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ เป็นหลัก และโรงเรียนมัธยมใดที่มีครูสอนภาษาอังกฤษที่มีความรู้ความสามารถมากก็ให้สอนหนังสือเคนต์เพิ่มเติมด้วย

นอกจากนี้ในหลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย) ยังมีหมายเหตุไว้ตอนท้ายของรายการที่ให้ฝึกสอนว่า "การสอนภาษาอังกฤษทั้งหมดนี้ ให้พยายามสอนด้วยเสียงคือ ให้หัดอ่านออกเสียง และให้หัดพูดมาก ๆ หรืออีกนัยหนึ่งว่าให้สอนทางหูให้มาก ๆ อย่าสอนแต่ทางตาฝ่ายเดียว ห้ามไม่ให้ใช้แบบเรียนไวยากรณ์และสอนไวยากรณ์เป็นวิชาหนึ่งแต่ลำพังเป็นอันขาด" (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 40) รวมทั้งในหลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย) ก็มีหมายเหตุไว้ตอนท้ายของรายการที่ให้ฝึกสอนด้วยว่า "การสอนให้เอาใจใส่ให้เป็นการสอนทางหูมาก ๆ ตามแนววิธีสอนที่ได้เริ่มไว้แล้วแต่ชั้นประถมศึกษา ด้วยความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน แลกกันแต่ให้รู้ภาษาอังกฤษดีและกว้างขวางขึ้นอีกมากเท่านั้น" (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 62)

ในปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) นี้ ได้มีการคั้งกองแบบเรียนชั้นในกรมศึกษาธิการ กองแบบเรียนนี้ แต่เดิมเคยเป็นกรมเรียกว่า กรมแต่งตำรา มีเจ้ากรมและพนักงานตรวจตำรา แต่ต่อมาเมื่อจักระเบียบกรมศึกษาธิการใหม่ได้แยกออกไปเป็นกองหนึ่งชั้นกับกรมตรวจ มีหัวหน้ารับผิดชอบ หน้าที่ของกองนี้คือ จักการพิมพ์แบบเรียนหลวง ตรวจตำราที่มีผู้ส่งมาขอความเห็น จากกรมศึกษาธิการและแต่งแบบเรียนหลวง (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17 : 43) ต่อมา ในปี พ.ศ.2454 กองแบบเรียนนี้ได้เปลี่ยนเป็นกรมเรียกว่ากรมราชบัณฑิต ซึ่งมีหน้าที่ตรวจ ตำราแบบเรียน และได้ประกาศข้อบังคับเกี่ยวกับแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนได้ ดังปรากฏ อยู่ในรายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2455 (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.8 : 20) ว่า

ด้วยความประสงค์ที่จะป้องกันมิให้โรงเรียนใช้หนังสือแบบเรียนและตำหรับ ตำราที่ผิดคลาดเคลื่อน หรือที่กล่าวข้อความไม่ต้องด้วยความประสงค์ที่ได้วาง ไว้ในหลักสูตรของกระทรวงธรรมการอันเป็นแบบไมตรีที่จะพาให้นักเรียนหลงผิด ไปในความรู้ที่ได้เล่าเรียนไว้ หรือที่จะชักชวนให้นักเรียนมีจรรยาเขวในทาง มิชอบควยขนบธรรมเนียมและประเพณีของบ้านเมือง จึงได้ตราข้อบังคับเรื่อง แบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

แบบเรียนที่อนุญาตให้โรงเรียนใช้ได้

1. แบบเรียนที่กรมราชบัณฑิต กระทรวงธรรมการจัดพิมพ์ขึ้น มีตราแผ่น คินพิมพ์ไว้ที่หน้าปกเป็นสำคัญ

2. แบบเรียนที่มีผู้เรียบเรียงส่งมาให้ตรวจดูเพื่อขออนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนของกระทรวงธรรมการ หนังสือจำพวกนี้เมื่อกระทรวงตรวจเห็นชอบแล้ว เสนาบดีจะออกใบอนุญาตให้สำหรับพิมพ์ปกกำกับไว้กับเล่มหนังสือด้วย แต่ให้พึงเข้าใจว่าการอนุญาตเช่นนี้ อนุญาตให้ชั่วคราวพิมพ์คราวหนึ่ง ๆ เท่านั้น

3. บรรดาหนังสือนอกจากที่ใดกล่าวแล้วทั้งสองจำพวก เช่น หนังสือที่โรงเรียนพิมพ์ต่าง ๆ พิมพ์จำหน่ายเองก็ดี หรือหนังสือที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติใคร ๆ จะพิมพ์จำหน่ายก็พิมพ์ได้ก็ดี ถ้าและโรงเรียนใดเห็นถูกต้องดีพอที่จะใช้เป็นแบบเรียนได้ ก็ให้ขออนุญาตเสียก่อน เมื่อได้อนุญาตแต่กระทรวงธรรมการแล้ว จึงให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้

ทั้งนี้ให้ผู้ตรวจจัดการศึกษาตามโรงเรียนทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองเป็นผู้ดูแลให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้ จงทุกประการ

ตั้งแต่ ๗ วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2455

ในช่วงปี พ.ศ. 2454-2455 มีผู้แต่งหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษส่งมาให้กรมราชบัณฑิตตรวจ และกระทรวงธรรมการได้อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 8 : 22)

ตารางที่ 10 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่มีผู้แต่งมาให้กรมราชบัณฑิตตรวจและกระทรวงธรรมการได้อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนระหว่าง พ.ศ. 2454-2455

ชื่อหนังสือ	พิมพ์ครั้งที่	พ.ศ.	เจ้าของ
หนังสือภาษาอังกฤษเล่ม 1	แรก	2454	นาย บี โอ คาร์ตไรต์และหลวงเชษฐกาโรวาท(พิณ)
หนังสือภาษาอังกฤษเล่ม 2	แรก	2454	" "
หนังสือภาษาอังกฤษเล่ม 3	แรก	2454	" "
หนังสือภาษาอังกฤษเล่ม 4	สอง	2455	" "
หนังสือหัดภาษาอังกฤษเล่ม 2	สอง	2455	" "
แบบสอนอ่านภาษาอังกฤษเล่ม 1	แรก	2454	นาย บี โอ คาร์ตไรต์
แบบสอนอ่านภาษาอังกฤษเล่ม 2	แรก	2454	" "
แบบสอนอ่านภาษาอังกฤษเล่ม 3	แรก	2455	" "

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่า ในช่วงพ.ศ. 2454-2455 เริ่มมีแบบเรียนภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่มีผู้แต่งขึ้นมานอกจากแบบเรียนชุดบันได 5 เล่มของ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ ซึ่งใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2433 แต่ถึงแม้จะมีแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บุคคลอื่นแต่งขึ้นมาก็ตามทางกระทรวงธรรมการยังคงให้โรงเรียนใช้หนังสือแบบเรียนชุดบันไดทั้ง 5 เล่มเป็นแบบเรียนบังคับ ส่วนแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บุคคลอื่น ๆ แต่งขึ้นมาั้นทางกระทรวงธรรมการถือว่าเป็นแบบเรียนที่ไม่บังคับ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 8 : 184-189)

3. วิธีวัดและประเมินผล

แต่เดิมมานาน เจ้าพนักงานตรวจการมีหน้าที่ทั้งตรวจโรงเรียนและสอบไล่วิชาด้วย เมื่อถึงสิ้นปีก็จะทำเป็นรายงานการตรวจโรงเรียนและสอบไล่วิชาในแขวงของตนขึ้นเสนอต่อกรมศึกษาธิการ ต่อมาจำนวนโรงเรียนและนักเรียนทวีมากขึ้นจึงเป็นการเหลือบ่ากว่าแรงที่เจ้าพนักงานตรวจการจะทำหน้าที่ทั้งหมดให้สมบูรณ์ได้ และยังคงมีหน้าที่จัดและควบคุมการฝึกสอนครูด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมาก ดังนั้นเมื่อถึงปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) กรมศึกษาธิการจึงได้แยกหน้าที่ตรวจและจัดโรงเรียนกับหน้าที่สอบไล่วิชาออกเป็นคนละส่วนกัน โดยให้เจ้าพนักงานตรวจมีหน้าที่ตรวจและจัดโรงเรียนอย่างเดียว ส่วนหน้าที่สอบไล่วิชานั้นให้เจ้าพนักงานอีกชุดหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานสอบไล่วิชา ให้มีหน้าที่สอบไล่วิชาสามัญทุกโรงเรียนเวียนไปตลอดปี ส่วนวิชาพิเศษก็ได้เลือกเชิญผู้ที่สมควรให้เป็นกรรมการพิเศษสอบไล่เฉพาะวิชานั้น ๆ เจ้าพนักงานสอบไล่วิชาเหล่านี้รวมกันเรียกว่า "กองสอบไล่วิชา" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 17: 2-3) ในกองสอบไล่วิชานี้มีพนักงานสอบไล่วิชาอยู่ 8 คน เป็นหัวหน้ารับผิดชอบคนหนึ่ง พนักงานสอบไล่เหล่านี้เรียกว่า พนักงานสอบไล่ในตำแหน่ง เมื่อจำเป็นจะต้องมีผู้สอบไล่พิเศษอีกเมื่อใด กรมศึกษาธิการก็จะเลือกเชิญผู้ที่มีความสามารถพิเศษเป็นกรรมการพิเศษอีกเป็นครั้งคราวตามสมควร ผู้ที่เชิญเป็นพิเศษรวมกับเจ้าพนักงานสอบไล่ในตำแหน่ง จัดการสอบไล่ประโยคอะไรก็เรียกว่า กรรมการสอบไล่ประโยค นั้น การสอบไล่โรงเรียนต่าง ๆ ได้กระจายให้มีตลอดทั้งปี และสอบเป็นโรงเรียน ๆ ไม่สอบรวมทุกโรงเรียนพร้อมกันเหมือนแต่ก่อน ยกเว้นแต่การสอบไล่ชั้นประโยคประถมหรือมัธยมเท่านั้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2451 นี้ยังคงรวมสอบพร้อมกันอยู่ เพราะกองสอบไล่วิชาเพิ่งตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2451 การสอบไล่เริ่มต้นล่าช้าไป จึงจำเป็นต้องสอบให้เสร็จทุกโรงเรียนในก่อนสิ้นปี จึงต้องรวมการสอบประโยคไว้สอบพร้อมกันในคราวเดียว การไปสอบถึงโรงเรียนนี้ได้ผลละเอียดและเป็นการยุติธรรมแก่ผู้เข้าสอบมากขึ้น คิดว่าการเรียกนักเรียน

มารวมสอบเป็นแห่ง ๆ อย่างแต่ก่อน (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17 : 39)

สำหรับการสอบไล่วิชาของชั้นมัธยมศึกษา(ชาย) ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454 (ร.ศ.130) กำหนดว่า "วิชาที่ไม่บังคับให้สอน และวิธีสอบไล่นั้นแบบเดียวกับที่ว่าไว้ในประโยคประถม(ชาย)" (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 52) ซึ่งการสอบไล่ของประโยคประถม(ชาย) กำหนดไว้ว่า "ในวิชาทั้งหมดนี้ ที่ควรสอบให้คะแนนเทียบส่วนร้อยละรวมทั้งชั้น คือ การฝีมือ การทหาร และขับร้อง นอกนั้นสอบให้คะแนนเรียงตัว" (กรมศึกษาธิการ ร.ศ.130 : 29) ส่วนการสอบไล่ของชั้นมัธยมศึกษา(หญิง), มัธยมศึกษาพิเศษ(ชาย), มัธยมศึกษาพิเศษ(หญิง) และมัธยมสูง ไม่ได้กำหนดว่าจะให้คะแนนอย่างไร สันนิษฐานว่า น่าจะมีการให้คะแนนแบบเดียวกับมัธยมศึกษา(ชาย) ซึ่งกำหนดให้สอบไล่วิชาภาษาอังกฤษโดยให้คะแนนแบบเรียงตัว เช่นกัน

สำหรับในเรื่องอัตราคะแนนการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษประโยคมัธยมสามัญนั้น กรมศึกษาธิการได้กำหนดอัตราคะแนนไว้ในปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงอัตราคะแนนใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ.2452 (ร.ศ.128) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่าง ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17 : 78-79, ม.ป.ป.5 : 173-174)

ตารางที่ 11 แสดงอัตราคะแนนการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษประโยคมัธยมสามัญเปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ.2451(ร.ศ.127) กับ พ.ศ.2452(ร.ศ.128)

วิชาที่จะสอบไล่		พ.ศ.2451(ร.ศ.127)	พ.ศ.2452(ร.ศ.128)
ภาษาอังกฤษ	อ่าน	30	20
	คัด	20	20
	เขียน	40	40
	แปล	80	80
	แต่ง	40	40
	พูด	20	10
		230	210

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่า การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษประโยคมัธยมสามัญแบ่งเนื้อหาการสอบเป็น อ่าน คัด เขียน แปล แต่ง และพูด เหมือนกันทั้ง 2 ปี อัตราคะแนน

ในปี พ.ศ.2452 เฉพาะคะแนนอ่าน และพูดมีการเปลี่ยนแปลงคือ คะแนนลดลงอย่างละ 10 คะแนน ในขณะที่คะแนนของคัด เขียน แปล แต่งยังคงเดิม สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคืออัตราคะแนนสอบทั้ง 2 ปี ให้ความสำคัญต่อการแปลมากที่สุดคือ ให้ 80 คะแนนจากคะแนนรวม 210 และ 230 คะแนนในแต่ละปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การสอนภาษาอังกฤษสมัยนั้นยึดแบบเรียนชุดบันได 5 เล่มของ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์เป็นหลัก และเนื้อหาในแบบเรียนชุดนี้ส่วนใหญ่มักเน้นการฝึกแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ดังนั้นเมื่อสอบวิชาภาษาอังกฤษจึงได้เน้นในเรื่องการแปลเป็นสำคัญด้วย อัตราคะแนนสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษประโยคมัธยมสามัญนี้ ใช้ตามอัตราคะแนนของปี พ.ศ. 2452 ไปจนถึงปี พ.ศ.2455

สำหรับในเรื่องอัตราคะแนนการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาพิเศษนั้น กรมศึกษาธิการได้กำหนดอัตราคะแนนไว้ในปี พ.ศ.2451(ร.ศ.127) และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงอัตราคะแนนใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ.2452(ร.ศ.128) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างกัน ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.17: 82, ม.ป.ป. 5 : 179)

ตารางที่ 12 แสดงอัตราคะแนนการสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาพิเศษเปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ.2451(ร.ศ.127) กับ พ.ศ.2452(ร.ศ.128)

วิชาที่จะสอบไล่	พ.ศ.2451(ร.ศ.127)	พ.ศ.2452(ร.ศ.128)
ภาษาอังกฤษ อ่าน	80	60
เขียนตามบอก	80	60
แต่ง	120	90
ไวยากรณ์	60	50
แปลภาษายาก		
เป็นง่าย	40	
	380	260

จากตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่า การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาพิเศษทั้ง 2 ปีมีการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาการสอบและอัตราคะแนน คือ ในปี พ.ศ.2451 แบ่งเนื้อหาการสอบเป็น อ่าน เขียนตามบอก แต่ง ไวยากรณ์ และแปลภาษายากเป็นภาษาง่าย แต่

ในปี พ.ศ. 2452 ตักการสอบ แปลงภาษายากเป็นง่ายออกไป และลดคะแนนการสอบของ ทั้ง อ่าน เขียนตามบอก แต่ง และไวยากรณ์ลงอีก 10-30 คะแนน อัตราคะแนนสอบไล่วิชา ภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาพิเศษนี้ ใช้ตามอัตราคะแนนของปี พ.ศ. 2452 ไปจนถึงปี พ.ศ. 2455

สำหรับการสอบไล่ในชั้นมัธยมสูงนั้น กรมศึกษาธิการไม่ได้กำหนดอัตราคะแนน ของวิชาใดไว้เลย อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรมัธยมสูงเพิ่งเริ่มจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2452 นี้เอง ดังนั้นจึงทำให้ไม่ทราบว่าอัตราคะแนนสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมสูงเป็นอย่างไร

หนึ่งในการสอบไล่วิชาตามหลักสูตรสามัญศึกษาที่ไต่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) นั้น การสอบไล่มัธยมสามัญได้รวมสอบไล่ที่สามัคยาจารย์สโมสรสถานในเดือน มีนาคม โดยกองสอบไล่เป็นผู้สอบเองทุกชั้นของประโยคมัธยมและตัวประโยคมัธยม เมื่อเทียบ คะแนนรวมของโรงเรียนทุกโรงเรียนแยกวิชาเป็นหมวด ๆ แล้ว จะเห็นว่าคะแนนหมวดภาษาอังกฤษ และคำนวณวิธีได้ต่ำที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในหลักสูตรใหม่ได้เพิ่มเติมวิชาทั้ง 2 หมวดนี้มากขึ้น (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 17 : 41-42)

ส่วนทางค่านมัธยมศึกษาพิเศษนั้น กองสอบไล่เป็นผู้สอบเฉพาะชั้นประโยคมัธยม โดยรวมสอบที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ในเดือนกันยายน ไม่ได้สอบชั้นของประโยคเหมือนอย่าง โรงเรียนมัธยมสามัญ แต่ชั้นของประโยคมัธยมศึกษาพิเศษมอบให้เป็นหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่ เป็นผู้สอบและเลื่อนชั้นเอง ในการสอบไล่ประถมและมัธยมศึกษาพิเศษนี้มีข้อพึงสังเกตว่า ความรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 กับชั้นมัธยมปีที่ 1 แตกต่างกันมาก ทั้งนี้เป็น เพราะเพิ่งเปลี่ยนจากประถมสามัญที่ไม่เคยเรียนภาษาอังกฤษมาเป็นประถมศึกษาพิเศษที่ต้อง เรียนภาษาอังกฤษด้วย นักเรียนจึงเรียนภาษาอังกฤษได้น้อย และสำหรับโรงเรียนเทพศิรินทร์ และโรงเรียนราชวิทยาลัยที่สอนถึงชั้นมัธยมศึกษาพิเศษนั้นยังขาดครูที่มีความสามารถในการ สอน และครูมีไม่เพียงพอจึงทำให้ไม่ได้ผลดีตามที่ต้องการ โรงเรียนควรจะมีครูที่ได้ไปฝึก ศึกษามาจากต่างประเทศอย่างน้อยอีก 2 คน หรือมิฉะนั้นก็ต้องใช้ครูฝรั่งจึงจะได้ผลดีกว่านี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 17 : 40-41)

สำหรับการสอบไล่ในมณฑลอื่น ๆ นอกกรุงเทพฯ นั้น ส่วนใหญ่ยังสอบไล่กันในระดับประโยคมูลและประโยคประถมศึกษา มีเพียงบางมณฑลเท่านั้นที่สามารถจัดสอนได้ ตามหลักสูตรสามัญศึกษาใหม่จนถึงชั้นมัธยมศึกษา ในการสอบไล่ก็จะใช้ระเบียบ ข้อสอบ วิธี ตรวจและตัดสินเหมือนในกรุงเทพฯ ที่กรมศึกษาธิการเป็นผู้สอบเอง

หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลังจากได้มีการประกาศใช้หลักสูตรสามัญศึกษาฉบับใหม่เมื่อปี พ.ศ.2451 แล้ว หลักสูตรสามัญศึกษาระดับตั้งกล่าวไว้ใช้อยู่จนถึงปี พ.ศ.2455 คือใช้นานเพียง 5 ปีเท่านั้นก็ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรฉบับตั้งกล่าว โดยเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2456 กระทรวงธรรมการได้ประกาศหลักสูตรฉบับใหม่ซึ่งมีชื่อว่า "หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา⁴ ศก 2456" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 1-5) หลักสูตรฉบับใหม่นี้มีโครงการศึกษาใหม่ที่ให้ยกเลิกการศึกษาสายพิเศษตามหลักสูตรสามัญศึกษาฉบับก่อนหน้านั้น และเปลี่ยนแปลงระดับชั้นการศึกษาเดิมทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงชั้นการศึกษาใหม่ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 มีดังนี้

ประโยคมูลศึกษา	เปลี่ยนเป็น	ประโยคประถมศึกษา
ประโยคประถมศึกษา	เปลี่ยนเป็น	ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น
ประโยคมัธยมศึกษา	เปลี่ยนเป็น	ประโยคมัธยมศึกษาตอนกลาง
ประโยคมัธยมศึกษาสูง	เปลี่ยนเป็น	ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการเปลี่ยนชั้นการศึกษาใหม่ดังกล่าว ทำให้นักเรียนจะเริ่มค้นเรียนในชั้นประถมศึกษา ไม่ต้องเรียนชั้นมูลแบบแต่ก่อน หากนักเรียนคนใดต้องการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาให้เรียนชั้นประถมศึกษาเพียง 3 ปีแล้วขึ้นชั้นมัธยมศึกษาได้เลย หากนักเรียนไม่ต้องการเรียนต่อในชั้นมัศึกษาก็สามารถเรียนชั้นประถมศึกษาต่ออีก 2 ปี รวมเป็น 5 ปีก็ได้

หลักสูตรฉบับนี้กำหนดให้ผู้ชายและผู้หญิงเรียนไม่เท่ากันคือ ผู้ชายเมื่อจบชั้นประถมศึกษาแล้วสามารถเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาได้นานถึง 8 ปี โดยแบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนกลาง 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี ในขณะที่ผู้หญิงเมื่อจบชั้นประถมศึกษาแล้วสามารถเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาได้นานเพียง 6 ปี น้อยกว่าผู้ชายอยู่ 2 ปี โดยแบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ไม่มีมัธยมศึกษาตอนกลางเหมือนผู้ชาย แต่หลักสูตรกำหนดว่า เนื้อหาวิชาที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้หญิงนั้น เทียบเท่ากับเนื้อหาวิชาในชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางของผู้ชายนั่นเอง (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 45-50, 71-74)

เนื่องจากหลักสูตรฉบับใหม่นี้ยังคงกำหนดเนื้อหาการเรียนออกเป็นตอน ๆ เหมือนกับหลักสูตรฉบับก่อนที่ไม่แบ่งเนื้อหาการเรียนออกเป็นรายปี ดังนั้นในหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 จึงได้ชี้แจงเกี่ยวกับการแบ่งเนื้อหาการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาทุกชั้นปีไว้ว่า (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 4)

หลักสูตรใหม่นี้ ไม่ได้แบ่งวิชาที่จะสอนไว้ให้เป็นรายปี เป็นแต่กำหนดไว้ให้ว่าวิชานั้นในวิกหนึ่งต้องสอนกี่ชั่วโมง ขาหลวงธรรมการจะต้องเป็นผู้แบ่งวิชานั้นออกเป็นรายปี ให้เหมาะแก่เวลาที่กำหนดไว้ให้ และเป็นผู้กำหนดว่า ในส่วนวิชาที่เลือกใดคำบไลคควรจะสอนอะไร การเลือกนั้นต้องเลือกให้เหมาะแก่ห้องที่ วิชาภาษาอังกฤษและภาษาไทยตั้งแต่มัธยมปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ในตารางเวลาไม่ได้แบ่งไว้ว่า ภาษาไทยให้สอนกี่ชั่วโมงในวิกหนึ่ง และภาษาอังกฤษให้สอนกี่ชั่วโมงในวิกหนึ่ง ที่ไม่ได้แบ่งไว้นี้ก็เพราะจะให้ผ่อนมากและน้อย ถ้าโรงเรียนใดสอนภาษาไหนไคมาก ก็ต้องใช้เวลามาก

ตามหลักสูตรสามัญศึกษาใหม่นี้ ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษมากขึ้น จึงได้กำหนดให้สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเทียบเท่ากับชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรสามัญศึกษาเดิม และยังกำหนดไว้ด้วยว่า "สำหรับประโยชน์มัธยมแล้ว ภาษาอังกฤษต้องสอนให้ได้เต็มตามหลักสูตร" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 5) แต่การสอนภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนกลางไม่ได้กำหนดเวลาเรียนบังคับไว้ตายตัวคือ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งชายและหญิงกำหนดเวลาเรียนภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาไทย และในชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางของผู้ชายนั้นผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา คือกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาบังคับภาษาหนึ่งและให้เลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาเยอรมันอีกภาษาหนึ่ง เวลาที่ใช้สอนภาษาอังกฤษจึงรวมอยู่ในเวลาที่ใช้สอนภาษาต่างประเทศ ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้หญิงซึ่งเทียบเท่ากับชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางของผู้ชาย ได้กำหนดเวลาเรียนภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาไทย (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 42-43, 49-50, 69, 74)

หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 นี้ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนกลางได้กำหนดความมุ่งหมายในการสอนวิชาภาษาอังกฤษคล้ายกับหลักสูตรสามัญศึกษาเดิม นอกจากนี้ยังกำหนดรายการที่ต้องสอน เวลาเรียนของแต่ละวิชาในรอบสัปดาห์หนึ่ง ตลอดจนวิธีวัดและประเมินผลด้วย หลักสูตรใหม่นี้ไม่กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตรแต่เปิดโอกาสให้เลือกใช้ตำราแบบเรียนที่เหมาะสม การสอนภาษาอังกฤษถือเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนในชั้นมัธยม

ศึกษา(ชาย)ทุกคนต้องเรียนทั้ง 8 ปี แต่สำหรับผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ทั้งตอนต้นและตอนปลายอาจจะเรียนภาษาอังกฤษมากน้อยเท่าไรหรือไม่เรียนก็ได้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนและครูผู้สอน (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 49-50, 74)

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย)สำหรับแบ่งเรียนจะเพาะ 3 ปีตอนต้น" ได้กำหนดความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 33)

ตารางที่ 13 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456

วิชา	ความมุ่งหมายในการสอนวิชานี้	รายการที่ต้องสอน
ภาษาอังกฤษ	ให้รู้พอใช้เป็นประโยชน์ได้บ้าง กับให้เป็นหนทางสำหรับเรียนเพิ่มเติมต่อไปด้วย	ก. อ่าน ข. เขียนและแปล ค. แต่งและพูด ให้ได้สมแก่เวลาที่เรียนวิชานี้

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับให้พ่อพันธุ์สุนัขชาวไร่ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 42-43)

ตารางที่ 14 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	10.45	10.45	10.45
คำนวณวิธี	5.00	5.00	5.00
ภูมิศาสตร์กับพงษาวดาร	2.15	2.15	2.15
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00

ตารางที่ 14 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 (ต่อ)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
วิทยา	2.00	2.00	2.00
วิชาลูกเสือ	2.00	2.00	2.00
รวมเวลา	25.00	25.00	25.00

การเรียนภาษาอังกฤษจะมีเวลามากหรือน้อยก็แล้วแต่ที่มีครูชำนาญในการสอน ภาษาอังกฤษมากหรือน้อย ถ้าสอนภาษาอังกฤษมากก็ลดหย่อนภาษาไทยและอื่น ๆ ตามสมควร ลงบ้างเล็กน้อย

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(หญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีตอนต้น" ไม่ได้กำหนด ความมุ่งหมายในการสอนภาษาอังกฤษไว้ แต่ได้กำหนดไว้เฉพาะรายการที่ต้องสอนของวิชา ภาษาอังกฤษโดยรวมไว้กับภาษาไทยว่า "เหมือนหลักสูตรชายชั้นเดียวกัน" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 45)

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนต้น กำหนดไว้พอให้เป็นทาง สำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 49-50)

ตารางที่ 15 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.30	1.30
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	10.30	10.00	9.30
คำนวณวิธี	4.00	4.00	4.00
ภูมิศาสตร์และพงษาวดาร	2.15	2.15	2.00

ตารางที่ 15 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 (ต่อ)

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
วิทยา	1.30	1.30	2.00
วาทเขียน	2.00	2.00	2.00
การฝีมือ	3.45	3.45	4.00
การเรือน	(3)	(3)	(4)
รวมเวลา	25.00	25.00	25.00

เวลาสอนภาษาอังกฤษนั้นจะให้มีมากน้อยเท่าไร สุดแต่แต่ความต้องการ หรือ จะไม่สอนเลยก็ได้ ถ้าจะสอนการเรือนด้วย ต้องลดหย่อนวิชาอื่น ๆ ลงบ้าง

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย)สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีก่อนกลาง" นี้ได้กำหนดความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 54-56)

ตารางที่ 16 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา (ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456

วิชา	ความมุ่งหมายในการ ที่ให้สอนวิชานี้	รายการที่ต้องสอน
ภาษา อังกฤษ	ให้เรียนรู้พอใช้เป็น ประโยชน์ได้บ้างกับให้ เป็นหนทางสำหรับเรียน เพิ่มเติมต่อไปด้วย การพูดถือเอาเป็น สำคัญข้อใหญ่	ให้มีความรู้ภาษาอังกฤษทั้งเขียนและพูด ก. <u>อ่าน</u> ใช้หนังสืออ่านพอเหมาะไม่น้อยกว่าปีละ 2 เล่ม ซึ่งเจ้าพนักงานได้อนุญาตแล้ว ให้เข้าใจความที่อ่านและแปลคำยากเป็นคำง่าย ในภาษานั้นเอง ข. <u>เขียนและแปล</u> แปลไทยเป็นอังกฤษ ๆ เป็นไทย ยากง่ายเสมอหนังสืออ่านทั้งปากเปล่าและเขียน กับให้เขียนตามบอกยากง่ายเสมอหนังสืออ่านได้

ตารางที่ 16 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา
(ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 (ต่อ)

วิชา	ความมุ่งหมายในการ ที่ให้สอนวิชานี้	รายการที่ต้องสอน
ภาษา อังกฤษ		<p>ถูกต้อง เขียนได้เรียบและงาม</p> <p>ค. <u>แต่ง</u> แต่งเรื่องหรือแต่งจดหมาย</p> <p>ง. <u>พูด</u> ให้มีความชำนาญพอที่จะสนทนากับครูในเรื่องต่าง ๆ ถ้อยเอวการพูดชัดและพูดไม่ผิดไวยากรณ์ เป็นข้อสำคัญ</p> <p><u>หมายเหตุ</u> การสอนภาษาอังกฤษทั้งหมดนี้ให้พยายามสอนด้วยเรื่อง คือฝึกหัดอ่านออกเสียงและฝึกหัดพูดมาก ๆ หรืออีกนัยหนึ่งว่า ให้สอนทางหูให้มาก ๆ อย่าสอนแต่ทางตาทางเคี้ยว ห้ามไม่ให้สอนไวยากรณ์มากกว่าจำเป็น</p>

จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่า ทั้งความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 นี้มีความคล้ายคลึงกับความมุ่งหมายและรายการที่ให้ฝึกสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454(ร.ศ.130) ที่แสดงไว้ในตารางที่ 5 มาก จึงเท่ากับว่า แม้จะมีการเรียกชั้นการศึกษาในระดับนี้ขึ้นมาใหม่ก็ตาม แต่ความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่สอนนั้นยังคงเหมือนกับหลักสูตรเก่า มีเปลี่ยนแปลงเพียงถ้อยคำบางคำเท่านั้นแต่ใจความสำคัญยังคงเหมือนเดิม

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลาง กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับให้ผ่อนผันสัณหาไว้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 69)

ตารางที่ 17 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญ
ศึกษา พ.ศ.2456

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทย	5.00	5.00	4.00
ภาษาต่างประเทศ	7.30	7.30	7.30
คำนวณวิธี	5.00	5.00	6.00
ภูมิศาสตร์กับพงษาวดาร	2.00	2.00	2.00
วิทยาศาสตร์	2.00	2.00	2.00
วาทเขียน	1.00	1.00	1.00
วิชาลูกเสือ	1.30	1.30	1.30
รวมเวลา	25.00	25.00	25.00

หมายเหตุ การเรียนภาษาอังกฤษนั้นเวลาเรียนรวมอยู่ในภาษาต่างประเทศซึ่ง
การเรียนภาษาต่างประเทศทั้งสองภาษาจะใช้เวลามากน้อย ก็แล้วแต่ที่มีครูชำนาญในการสอน
ภาษานั้นมาก หรือถ้าสอนภาษานั้น ๆ มาก ก็ลดหย่อนทางอื่น ๆ หรือเพิ่มเวลาเรียนให้มาก
ขึ้นกว่าวิถละ 25 ชั่วโมงตามที่สะดวกจะทำได้

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(หญิง)สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีตอนปลาย" นี้ได้กำหนด
ไว้เฉพาะรายการที่ต้องสอน โดยไม่กำหนดความมุ่งหมายในการสอนภาษาอังกฤษไว้ด้วย
รายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษกำหนดรวมกับภาษาไทยว่า "ทำนองหลักสูตรชายตอน
กลาง แต่ภาษาไทยให้เปลาลง คือ เลือกลงหนังสืออ่านให้ง่ายเข้าอีก กับไม่ต้องอ่านหนังสือ
ห้องสมุดให้กว้างขวางทั่วถึงเท่าผู้ชาย" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 1 : 71)

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนปลาย กำหนดไว้พอให้เป็น
ทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงธรรมการ
ม.ป.ป. 1 : 74)

ตารางที่ 18 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญ
ศึกษา พ.ศ.2456

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	10.30	10.30	10.30
คำนวณวิธี	3.00	3.00	3.00
ภูมิศาสตร์กับพงษาวดาร	1.30	1.30	1.30
วิทยาศาสตร์	1.00	1.00	1.00
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00
การฝีมือ	2.00	2.00	2.00
การเรือน	4.00	4.00	4.00
รวมเวลา	25.00	25.00	25.00

เวลาที่ใช้สอนภาษาอังกฤษจะให้มีมากน้อยเท่าไร สุดแต่ความต้องการหรือจะไม่สอนเลยก็ได้

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย) สำหรับแบ่งเรียน 2 ปีตอนปลาย" นี้ ไม่ได้กำหนดความมุ่งหมายของวิชาภาษาอังกฤษไว้ กำหนดเฉพาะรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 75-76)

หมวดภาษาอังกฤษ

- ก. ภาษาอังกฤษแตกฉานมากขึ้นกว่ามัธยมตอนกลางทั้งในการแต่งและการพูด
- ข. เรียนจินตกรรมนิพนธ์ที่มีชื่อหลาย ๆ เล่ม ตามที่กำหนดให้
- ค. เรียงความ ย่อความ อธิบายความ และกระจายประโยค
- ง. มีความรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จับผิดอย่างสามัญที่มักผิดกันบ่อย ๆ ในภาษาอังกฤษได้

จากข้อความที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า รายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 นี้ เหมือนกับลอกมาจาก รายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมสูงของหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2454

(ร.ศ.130) ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในหลักสูตรสามัญศึกษาระดับก่อนมาก จึงเท่ากับว่า แม้จะมีการเปลี่ยนหลักสูตรและเรียกชั้นการศึกษาในระดับนี้ขึ้นมาใหม่ก็ตาม แต่เนื้อหาวิชาที่ให้นอนั้นยังคงเหมือนกับหลักสูตรเก่า มีเปลี่ยนแปลงเพียงถ้อยคำบางคำเท่านั้นแต่ใจความสำคัญยังคงเหมือนเดิม

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ควยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.1 : 88)

ตารางที่ 19 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบปีหนึ่ง	
	ปีที่ 1	ปีที่ 2
ภาษาไทย	1.00	1.00
ภาษาอังกฤษ	7.00	7.00
ภาษาฝรั่งเศสหรือเยอรมัน	2.30	2.30
พงษาวดาร	2.00	2.00
ภูมิศาสตร์	1.30	1.30
คำนวณวิธี	6.00	6.00
วิทยา	5.00	5.00
วาดเขียน	2.00	2.00
รวมเวลา	27.00	27.00

จากตารางที่ 19 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้ต่างหากไม่รวมกับวิชาอื่น ๆ เหมือนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่านี้คือ มัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น, มัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลางที่กำหนดเวลาเรียนรวมไว้กับวิชาอื่น เวลาเรียนจึงไม่กำหนดไว้ตายตัวเหมือนในระดับชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลายที่ได้กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี

ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น คำนวณวิธี และวิทยา ใช้เวลาอย่างมากที่สุด เพียง 5-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

2. วิธีสอนและแบบเรียน

วิธีสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 นี้ยังคงใช้วิธีสอนแบบ ไวยากรณ์และแปลเหมือนเดิม เพราะยังคงยึดแบบเรียนภาษาอังกฤษชุดบันได 5 เล่มของเซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ เป็นหลัก แต่ก็มีการใช้แบบเรียนภาษาอังกฤษเล่มอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น หนังสือเคนต์ แบบฝึกภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ตไรต์และหลวงเชษฐกาโรวาท เป็นต้น

แบบเรียนภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-8 ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 นี้ กระทรวงธรรมการได้แบ่งแบบเรียนภาษาอังกฤษออกเป็น แบบเรียนที่บังคับและแบบเรียนที่ไม่บังคับ ดังปรากฏอยู่ใน "บัญชีหนังสือซึ่งนักเรียนจะต้องมีสำหรับตัวเมื่ออยู่ในชั้นต่าง ๆ พ.ศ. 2455" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 8 : 184-189) ซึ่งนักเรียนตามหลักสูตรใหม่นี้ จะต้องใช้เรียนดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บังคับและไม่บังคับในชั้นต่าง ๆ ของปี พ.ศ. 2455

ชั้น	หนังสือที่บังคับ	หนังสือที่ไม่บังคับ
มัธยม ปีที่ 1	บันไดเล่ม 1	
มัธยม ปีที่ 2	บันไดเล่ม 2	
มัธยม ปีที่ 2	หัดอ่านบันไดเล่ม 3 หรือ Blackie's Model Readers Book I	แบบฝึกภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ต ไรต์กับหลวงเชษฐกาโรวาท Dent's First English Book, First Part. Royal Treasury of Story and Song Introductory Golden Steps ฉบับอื่นที่อนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียน

ตารางที่ 20 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บังคับและไม่บังคับในชั้นต่าง ๆ ของปี พ.ศ.
2455 (ต่อ)

ชั้น	หนังสือที่บังคับ	หนังสือที่ไม่บังคับ
มัธยม ปีที่ 3	บันไดเล่ม 4 หัดอ่าน Blackie's Model Readers Book 2	Dent's First English Book, Second Part แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ตไรต์ กับหลวงเชษฐกาโรวาท Royal Treasury of story and Song, Part I, Doors of Gold. ฉบับอื่นที่อนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียน
มัธยม ปีที่ 4	บันไดเล่ม 4 หัดอ่าน Blackie's Model Readers Book 3	Dent's First English Book ฉบับเล่ม แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ตไรต์ กับหลวงเชษฐกาโรวาท Royal Treasury of Story and Song, Part II.) Fairy Favours ฉบับอื่นที่อนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียน
มัธยม ปีที่ 5	บันไดเล่ม 5 จบบทที่ 22 Nesfield's Outlines of English Grammar หัดอ่าน Blackie's Model Readers, Book 4	แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ตไรต์ กับหลวงเชษฐกาโรวาท Royal Treasury of Story and Song Part III. The Hall of Heroes. Stories from Grimm.
มัธยม ปีที่ 6	บันไดเล่ม 5 จบ Nesfield's Outlines of English Grammar หัดอ่าน Pitman's Commercial Reader (Intermediate)	แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ตไรต์ กับหลวงเชษฐกาโรวาท จบ Royal Treasury of Story and Song, Part IV. Golden Gift.

ตารางที่ 20 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บังคับและไม่บังคับในชั้นต่าง ๆ ของปี พ.ศ.
2455 (ต่อ)

ชั้น	หนังสือที่บังคับ	หนังสือที่ไม่บังคับ
มัธยม ปีที่ 7	หนังสือต่าง ๆ ที่อนุญาตให้ใช้ได้ ในโรงเรียน	
มัธยม ปีที่ 8	ใช้หนังสือที่ใช้ในปีที่ 7	

นอกจากนี้ยังมีหมายเหตุไว้ด้วยว่า "หนังสือในพวกที่ไม่บังคับจะเลือกใช้
เล่มหนึ่งหรือสองเล่มก็ได้ไม่จำกัด" และ "ในพวกหนังสือบังคับ ถ้าโรงเรียนในตำบลใดเห็นว่า
ไม่เหมาะแก่ท้องถิ่นที่จะใช้เล่มอื่นแทน ต้องขออนุญาตก่อน" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 8
: 189)

แบบเรียนภาษาอังกฤษที่กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2455 นี้ ได้ใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2456-2457 เท่านั้น เมื่อถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2458 กระทรวงธรรมการได้กำหนดแบบ
เรียนภาษาอังกฤษชั้นใหม่ แบบเรียนที่กำหนดขึ้นมาใหม่นี้ส่วนใหญ่ยังคงเหมือนเดิม มีเปลี่ยนแปลง
บ้าง เช่น เลิกใช้แบบเรียนชุด Royal Treasury of Story and Song เปลี่ยน
แบบเรียนบางชุดจากเดิมที่เคยเป็นแบบเรียนบังคับมาเป็นแบบเรียนไม่บังคับ เช่นแบบเรียนชุด
Blackie's Model Readers และ Nesfield's Outlines of English Grammar
เป็นต้น ซึ่งแบบเรียนภาษาอังกฤษที่กำหนดใหม่นี้ยังคงแบ่งเป็นแบบเรียนที่บังคับและแบบเรียน
ที่ไม่บังคับ ดังปรากฏอยู่ใน "บัญชีหนังสือซึ่งนักเรียนและครูจะต้องมีสำหรับตัวเมื่ออยู่ในชั้น
ต่าง ๆ ใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2458" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 3 : 3-14)
ซึ่งนักเรียนตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 จะต้องใช้เรียนดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บังคับและไม่บังคับในชั้นต่าง ๆ ของปี พ.ศ.

2458

ชั้น	หนังสือที่บังคับ	หนังสือที่ไม่บังคับ
มัธยม ปีที่ 1	บันไดแบบสอนอ่านเล่ม 1 บันไดแบบหัดแต่งเล่ม 1	
มัธยม ปีที่ 2	บันไดเล่ม 2 <u>หัดอ่าน</u> บันไดเล่ม 3	แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ทไรต์กับ หลวงเชษฐกาโรวาท Dent's First English Book First Part, Blackie's Model Reader Book I และ ฉบับอื่นที่อนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียน
มัธยม ปีที่ 3	บันไดเล่ม 4 <u>หัดอ่าน</u> ให้โรงเรียนเลือกเล่ม 1 โดยได้รับอนุญาตจากกรม ศึกษาธิการ	Dent's First English Book Second Part, Blackie's Model Reader Book 2 แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ทไรต์กับ หลวงเชษฐกาโรวาท ฉบับอื่นที่อนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียน
มัธยม ปีที่ 4	บันไดเล่ม 4 <u>หัดอ่าน</u> ให้โรงเรียนเลือกใช้ อีกเล่ม 1 โดยได้รับอนุญาต จากกรมศึกษาธิการ	Dent's First English Book จบเล่ม แบบหัดภาษาอังกฤษของมิสเตอร์คาร์ทไรต์กับ หลวงเชษฐกาโรวาท
มัธยม ปีที่ 5	บันไดเล่ม 5 จบ หรือแบบหัด แต่งภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่กรม ศึกษาธิการอนุญาต <u>หัดอ่าน</u> ให้โรงเรียนเลือกใช้ โดยได้รับอนุญาตจากกรม ศึกษาธิการ	Nesfield's Outline of English Grammar.
มัธยม ปีที่ 6	ให้เลือกใช้โดยได้รับอนุญาต จากกรมศึกษาธิการ	

ตารางที่ 21 แสดงแบบเรียนภาษาอังกฤษที่บังคับและไม่บังคับในชั้นต่าง ๆ ของปี พ.ศ.
2458 (ต่อ)

ชั้น	หนังสือที่บังคับ	หนังสือที่ไม่บังคับ
มัธยม ปีที่ 7	หนังสือต่าง ๆ ที่อนุญาตให้ใช้ได้ ในโรงเรียน แต่ต้องมีจินตกระวี นิพนธ์ด้วยเล่ม 1	
มัธยม ปีที่ 8	ทำนองเดียวกับปีที่ 7	

นอกจากนี้ยังมีหมายเหตุไว้ด้วยว่า "หนังสือในพวกที่ไม่บังคับจะเลือกใช้เล่ม
หนึ่งหรือสองเล่มก็ได้ไม่จำกัด" และ "ในพวกหนังสือบังคับถ้าโรงเรียนในตำบลใดเห็นว่าไม่
เหมาะแก่ท้องถิ่น จะใช้เล่มอื่นแทนต้องขออนุญาตก่อน" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.3 : 15)
แบบเรียนที่กำหนดให้ใช้นี้ได้ใช้ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2458 จนถึงปี พ.ศ.2463

ระหว่างปี พ.ศ.2459-2463 มีผู้แต่งแบบเรียนภาษาอังกฤษชั้นใหม่และส่งมา
ให้กรมราชบัณฑิตตรวจและกระทรวงธรรมการได้อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้เพียง 2 เล่ม
ดังที่ปรากฏอยู่ใน "รายงานกระทรวงธรรมการฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2459" (กระทรวง
ธรรมการ ม.ป.ป.12 : 20) และใน "รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 11 ประจำปี
พุทธศักราช 2461" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.14 : 39) คือ

มูลบทอังกฤษ เล่ม 1 ของ พระบรมบาทเจ้าและนาย บี โอ คาร์คไรค์
แบบเรียนเร็วอังกฤษ ของ พระวรวินยพิศาล

3. วิธีวัดและประเมินผล

สำหรับวิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนทุกชั้นทุกวิชาตามหลักสูตรสามัญศึกษา
พ.ศ.2456 นั้น กระทรวงธรรมการได้ประกาศใช้ระเบียบการสอบความรู้นักเรียนทั้งในกรุง-
เทพฯ และในมณฑลต่าง ๆ ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2456 (ระเบียบนี้ใช้อยู่ 4 ปี ก็ได้ยกเลิกไป
ในปี พ.ศ.2460) ระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2456 นี้ไม่ปรากฏหลักฐานเหลือ
อยู่ในปัจจุบัน จึงไม่ทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบฉบับนี้

ต่อมาเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2460 กระทรวงธรรมการได้มีประกาศยกเลิกระเบียบการสอบความรู้นักเรียนฉบับ พ.ศ.2456 และให้ใช้ระเบียบการสอบความรู้ นักเรียนฉบับใหม่แทนตั้งแต่วันที่ พ.ศ.2460 เป็นต้นไป ระเบียบฉบับใหม่ชื่อว่า "ระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.4 : หน้าประกาศกระทรวงธรรมการ พะแนกกรมศึกษาธิการ) ระเบียบการสอบนักเรียนฉบับใหม่นี้ได้กำหนดระเบียบการสอบความรู้นักเรียนกรุงเทพฯ ในชั้นมัธยมตอนต้น มัธยมตอนกลาง และมัธยมตอนปลายไว้ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.4 : ข-ค)

มัธยมตอนต้น

การสอบมัธยมปีที่ 3 ให้สอบในเดือนธันวาคม ภายหลังจากการสอบประถมปีที่ 3 ซึ่งกรมศึกษาธิการจะได้ออกกำหนดวันที่ ให้ข้อสอบอย่างเดียวกันทั่วทุกโรงเรียน ข้อสอบนั้นให้กองตรวจการเป็นผู้ทำมอบให้พนักงานจัดการไปจ่ายให้โรงเรียน ส่วนการสอบนั้นให้ครูจัดการสอบในโรงเรียนของตนเอง ให้พนักงานจัดการเป็นผู้รับผิดชอบ ในเวลาสอบให้พนักงานตรวจการออกตรวจ และช่วยแนะนำทั่วไป เมื่อสอบเสร็จแล้วให้ครูใหญ่รวบรวมกระดาษคำตอบของนักเรียน มารวมตรวจที่กองตรวจการ ตามวันที่กองตรวจการจะกำหนดให้ ให้กองตรวจการเป็นผู้แนะนำการตรวจ . . .

มัธยมตอนกลาง

การสอบมัธยมปีที่ 6 (ชาย) ให้สอบในเดือนกุมภาพันธ์ ภายหลังจากการสอบมัธยมปีที่ 3 ซึ่งกรมศึกษาธิการจะได้ออกกำหนดวันที่ ให้ไปรวมสอบที่สำนักอาจารย์ สโมสรสถาน ให้กองตรวจการเป็นผู้ทำข้อสอบและจัดการข้อสอบ เมื่อสอบเสร็จแล้วให้โรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้าสอบนั้น ส่งครูที่สามารถมาประชุมตรวจที่กองตรวจการ ตามวันที่กองตรวจการจะได้ออกกำหนดให้ โรงเรียนใดที่ได้รับอนุญาตจากกรมศึกษาธิการให้จัดการสอบและตรวจเองเป็นพิเศษ ก็ให้ออกข้อสอบเองได้ ส่วนประโยชน์มัธยมบริบูรณ์ชั้นนั้น ให้กองตรวจการทำข้อสอบและจัดการสอบตามวันและสถานที่ที่กรมศึกษาธิการจะได้ออกกำหนดให้ และให้กองตรวจการเป็นผู้ตรวจกระดาษคำตอบนักเรียน . . .

มัธยมตอนปลาย

การสอบมัธยมปีที่ 8 ครุมูล ครูประถม และครูมัธยม และวิชาชั้นต้นสำหรับ เข้ามหาวิทยาลัย (ถ้ามี) นั้น ให้กองตรวจการเป็นผู้ออกข้อสอบและตรวจตามหน้าที่ จะตั้งกรรมการพิเศษช่วยกองตรวจการออกข้อสอบและตรวจ ก็ให้ขออนุญาตตั้งได้ ส่วนวันและสถานที่ที่จะสอบและอัตราเวลาอัตราคะแนนนั้นแล้วแต่กรมศึกษาธิการจะกำหนด . . .

นอกจากนี้ ในระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460 ยังได้กำหนดระเบียบการสอบความรู้ของนักเรียนชั้นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวประโยค ของมณฑลต่าง ๆ ที่อยู่นอกกรุงเทพฯ ไว้ว่า (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 4 : ข-ง)

การสอบวิชานักเรียนในมณฑลต่าง ๆ นอกจากกรุงเทพฯพระมหานคร ให้ปฏิบัติดังนี้

มัธยมปีที่ 3, 4, 5 กระทรวงธรรมการจะส่งตัวอย่างข้อสอบมาให้ ให้มณฑลจัดการออกข้อสอบและตรวจตัดสินเองอย่างเดียวกับประถมปีที่ 3 จะกำหนดข้อสอบที่ใด เมื่อใดก็ได้แต่จะเหมาะ แต่ไม่ควรสอบก่อนเดือนกุมภาพันธ์ และไม่แลวภายหลังเดือนมีนาคม

การที่จะตัดสินว่าคนใดได้นั้น จะต้องได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ถ้าอายุภายในเขตเล่าเรียนใดร้อยละ 45 ก็นับเป็นใครทุก ๆ ชั้น และให้ถือเอาอัตราคะแนนเหมือนกรุงเทพฯ ทุกชั้น

มัธยมปีที่ 6 กระทรวงธรรมการจะส่งข้อสอบมาให้ แล้วให้มณฑลจัดการสอบตามวันที่กระทรวงธรรมการจะใดกำหนดให้ (ห้ามเปิดข้อสอบก่อนวันสอบ) แล้วให้รีบส่งกระดาษคำตอบ คะแนนสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน คะแนนอ่านฟังเสียง และคะแนนวิชาลูกเสือของนักเรียนไปยังกระทรวงธรรมการภายหลังวันสอบแล้วไม่เกินสี่ปักษ์หนึ่ง กระทรวงธรรมการจะตรวจและตัดสินให้ ถ้าคะแนนของคนใดอย่างไรขาด ก็ชี้แจงไปให้ทราบ เหตุผลด้วย . . .

จากข้อความที่ยกมา พอสรุปได้ว่า ในระดับชั้นที่เป็นตัวประโยคนั้นทางกระทรวงธรรมการยังคงเป็นผู้สอบวัดความรู้นักเรียนอยู่ แต่ถ้าเป็นในระดับชั้นของประโยคทางกระทรวงธรรมการมอบหมายให้ทางโรงเรียนเป็นผู้สอบวัดความรู้ของนักเรียน และการวัดผลประเมินผลตามระเบียบฉบับนี้กำหนดให้คิดคะแนนเป็นแบบร้อยละ การตัดสินได้ตกถือเอาคะแนนสอบร้อยละ 50 ขึ้นไปเป็นได้ ต่ำกว่านั้นถือว่าตกยกเว้นนักเรียนที่อายุอยู่ในเขตเล่าเรียน ถ้าสอบไล่ได้เพียงร้อยละ 45 ขึ้นไปก็ถือว่าสอบได้ การคิดคะแนนเป็นแบบร้อยละนี้ถือว่าการเปลี่ยนแปลงวิธีการวัดและประเมินผลจากหลักสูตรฉบับก่อน ๆ ที่ให้คิดคะแนนแบบเรียงตัวหรือเป็นรายบุคคล

ในระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460 นี้ กระทรวงธรรมการเป็นผู้กำหนดว่าวิชาใดจะสอบวันไหน สอบวิชาใดก่อนหรือหลังกัน รวมทั้งเวลาสอบนานเท่าใดซึ่งทุกโรงเรียนและทุกชั้นจะต้องจัดสอบให้เป็นไปตามที่ตารางกำหนดไว้ ตารางเวลาการสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมปีที่ 3 ตามระเบียบฉบับนี้กำหนดดังนี้ (กระทรวงธรรมการ

ม.ป.ป. 4 : 2)

ตารางที่ 22 แสดงตารางการสอบวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามระเบียบการสอบ
ความรู้ึ้นักเรียน พ.ศ. 2460

วันที่สอบ	เวลา	รวมเวลา	วิชาที่สอบ
วันที่ 1 ของการสอบ	เวลาต้น 9.00-10.00 ก.ท.	1.00	เรียงความอังกฤษ
วันที่ 3 ของการสอบ	เวลาต้น 10.25-10.45 ก.ท.	0.30	คักอังกฤษ
	เวลาหลัง 11.00-0.30 ล.ท.	0.30	เขียนอังกฤษ
	หลังจาก 1.15 ล.ท. ต่อไป	-	อ่านอังกฤษและพูด

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ให้อนุโลมตามตารางเวลานี้ด้วย

ในการสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็เช่นเดียวกันคือ ระเบียบการสอบความรู้ึ้นักเรียน
กำหนดไว้ตายตัวว่าวิชาใดจะสอบวันไหน สอบวิชาใดก่อนหลังกัน รวมทั้งเวลาสอบนานเท่าใด
สำหรับตารางเวลาการสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามระเบียบฉบับนี้กำหนดดังนี้
(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 4 : 4-5)

ตารางที่ 23 แสดงตารางการสอบวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามระเบียบการสอบ
ความรู้ึ้นักเรียน พ.ศ. 2460

วันที่สอบ	เวลา	รวมเวลา	วิชาที่สอบ
วันที่ 3 ของการสอบ	เวลาหลัง 2.35-3.05 ล.ท.	0.30	เขียนอังกฤษ
วันที่ 4 ของการสอบ	เวลาหลัง 1.00-2.00 ล.ท.	1.00	แปลอังกฤษเป็นไทย
	2.05-3.35 ล.ท.	1.30	แต่งและไวยากรณ์อังกฤษ
วันที่ 5 ของการสอบ	เวลาต้น 11.00-12.00 ก.ท.	1.00	แปลไทยเป็นอังกฤษ
	หลังจาก 3.00 ล.ท. ต่อไป	-	อ่านอังกฤษ ถ้าวันนี้ไม่แล้ว ก็สอบในวันต่อไปจนแล้ว

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ให้อนุโลมตามตารางเวลานี้ด้วย

ส่วนการสอบในชั้นประโยคมัธยมศึกษา หรือมัธยมปีที่ 8 ในระเบียบการสอบ ความรู้นักเรียน พ.ศ.2460 นั้น กระทรวงธรรมการไม่ได้กำหนดตารางเวลาสอบไว้ให้ จึง ทำให้ไม่ทราบว่าวิชาใดจะสอบวันไหน สอบวิชาใดก่อนหลังกัน รวมทั้งเวลาสอบนานเท่าใด และไม่ทราบว่าวิชาภาษาอังกฤษแบ่งเนื้อหาการสอบเป็นอย่างไร

วิธีการวัดและประเมินผลของวิชาภาษาอังกฤษในชั้นต่าง ๆ ตามระเบียบการ สอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460 นั้น ได้เปลี่ยนวิธีการวัดผลจากเดิมที่ให้คะแนนสอบแบบเรียง ตัว มาเป็นการให้คะแนนสอบแบบร้อยละ และการที่จะกำหนดว่าวิชาใดควรจะมีคะแนนสอบ เป็นเท่าใดนั้นใช้วิธีคิดเทียบจากอัตราเวลาเรียนที่เป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ของวิชานั้น ๆ สำหรับ อัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งถือเอาปีที่ 3 เป็นเกณฑ์ กำหนดไว้สำหรับผู้ชายดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.4 : 10-11)

ตารางที่ 24 แสดงอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชาย ตามระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460

วิชาที่สอบ	เวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		คะแนน
	ชั่วโมง	นาที	
ภาษาอังกฤษ 1. อ่านและพูด	1	-	20
2. คิด	-	30	10
3. เขียน	-	45	15
4. แปล	1	30	30

หมายเหตุ คะแนนที่วางไว้นี้ คิดให้ชั่วโมงภาษาละ 20 ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในหลักสูตรสำหรับชั้นนี้บอกเวลารวมไว้ทั้ง 2 อย่าง เป็นที่เข้าใจว่า ต่างมณฑลและต่างโรงเรียนคงกำหนดเวลาเรียนเฉพาะวิชาหนึ่ง ๆ ไม่เหมือนกัน เหตุฉะนั้นมณฑลใด โรงเรียนใด ถ้าแบ่งเวลาเรียนไม่ตรงตามกำหนดเวลาข้างบนนี้แล้ว ให้คิดคะแนนเทียบใหม่ตามที่กำหนดไว้แล้วข้างต้น แต่เมื่อรวมทั้งวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษแล้วเวลาต้องตรงกับหลักสูตร อย่าลดชั่วโมงของวิชาอื่น ไปเพิ่มให้อีกวิชาหนึ่งวันแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานจัดการประจำ จังหวัดหรือธรรมการมณฑลหรือธรรมการจังหวัด

การตัดสินในชั้นนี้ให้ถือเอาผู้ที่ได้คะแนนรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็น

ได้ ถ้าผู้ใดอายุภายในเขตเล่าเรียนได้คะแนนร้อยละ 45 ก็นับเป็นได้ด้วย

สำหรับอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมตอนต้น ซึ่งถือเอาปีที่ 3 เป็นเกณฑ์กำหนดไว้สำหรับผู้หญิงที่สอบภาษาอังกฤษด้วยดังนี้ (กระทรวง ธรรมการ ม.ป.ป. 4 : 14)

ตารางที่ 25 แสดงอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมตอนต้นหญิง ตามระเบียบการสอบความรู้เด็กเรียน พ.ศ. 2460

วิชาที่สอบ	เวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		คะแนน
	ชั่วโมงศึกษา	นาที	
ภาษาอังกฤษ 1. อ่านและพูด	1	-	20
2. คัด	-	30	10
3. เขียน	1	-	20
4. แปล	1	-	20

หมายเหตุ คะแนนที่วางไว้นี้ คิดให้ชั่วโมงศึกษาละ 20 คะแนน

การคัดเลือกชั้นนี้ให้ถือเอาคะแนนรวมนอกจากภาษาอังกฤษไม่ต่ำกว่าร้อยละ 48 และเมื่อรวมภาษาอังกฤษเข้าด้วยแล้วต้องได้ร้อยละ 50 จึงนับเป็นได้ ถ้าผู้ใดอายุภายในเขตเล่าเรียนได้คะแนนรวมทั้ง 2 ประเภทเพียงร้อยละ 45 ก็นับเป็นได้ แต่ภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ นอกจากภาษาอังกฤษต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 45 ด้วย ถ้าต่ำกว่าร้อยละ 45 ถึงแม้ว่าจะรวมภาษาอังกฤษเข้าด้วยแล้วได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 45 ก็นับว่าตก

สำหรับอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมตอนกลาง ซึ่งถือเอาปีที่ 3 เป็นเกณฑ์กำหนดไว้สำหรับผู้ชายดังนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 4 : 16)

ตารางที่ 26 แสดงอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาตอนกลาง
ชาย ตามระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460

วิชาที่สอบ	เวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		คะแนน
	ชั่วโมง	นาที	
ภาษาอังกฤษ 1. อ่านและพูด	2	-	40
2. เขียน	1	15	25
3. แปลไทย	1	15	25
4. แปลอังกฤษ	1	30	30
5. แต่งและไวยากรณ์	1	30	30

หมายเหตุ คะแนนที่วางไว้นี้ คิดให้ครึ่งชั่วโมงอีกคือ 10 คะแนน
การตัดสินชั้นนี้ ให้ถือเอาคะแนนรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นได้
ถ้าผู้ใดอายุอยู่ในเขตเล่าเรียนได้คะแนนร้อยละ 45 ก็นับเป็นได้ด้วย

สำหรับอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นประโยคมัธยม
บริบูรณ์ของสตรี หรือเรียกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปลายของสตรีซึ่งถือเอาปีที่ 3 เป็นเกณฑ์กำหนด
ไว้สำหรับผู้หญิงที่สอบภาษาอังกฤษด้วยครั้งนี้ (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 4 : 20)

ตารางที่ 27 แสดงอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษชั้นประโยคมัธยม
บริบูรณ์สตรี ตามระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2460

วิชาที่สอบ	เวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		คะแนน
	ชั่วโมง	นาที	
ภาษาอังกฤษ 1. อ่านและพูด	1	-	40
2. เขียน	-	45	30
3. แปลไทย	1	-	40
4. แปลอังกฤษ	1	-	40
5. แต่งและไวยากรณ์	1	30	60

หมายเหตุ คะแนนที่วางไว้นี้ ให้คะแนนตามเวลาเรียนครึ่งชั่วโมงอีกคือ 20

คะแนน

การตัดสินขั้นนี้ ให้ถือเอาคะแนนรวมนอกจากภาษาอังกฤษไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 48 และเมื่อรวมภาษาอังกฤษเข้าด้วยแล้ว ต้องได้ร้อยละ 50 จึงจะนับเป็นได้ ถ้า ผู้ใดอายุภายในเขตเล่าเรียนได้คะแนนรวมทั้ง 2 ประเภทเพียงร้อยละ 45 ก็นับเป็นได้ด้วย แต่ภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ นอกจากภาษาอังกฤษต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 45 ถ้าต่ำกว่านี้ถึงแม้ว่ารวมภาษาอังกฤษเข้าด้วยแล้วได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 45 ก็นับเป็นตก

สำหรับอัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นประโยคมัธยม บริบูรณ์ชาย (มัธยมปีที่ 8) หรือเรียกว่า มัธยมศึกษาตอนปลายชาย นั้น ในระเบียบการสอบ ความรู้ผู้เรียน พ.ศ. 2460 กระทรวงธรรมการไม่ได้กำหนดไว้ จึงทำให้ไม่ทราบอัตราเวลา เรียน เนื้อหาวิชาที่สอบ และคะแนนสอบของวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นนี้

ในระเบียบการสอบความรู้ผู้เรียน พ.ศ. 2460 นั้นนอกจากจะกำหนดตาราง วันสอบ อัตราเวลาเรียนและคะแนนสอบไว้แล้ว ในระเบียบฉบับนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนเนื้อหาวิชาที่สอบแยกเป็นอย่าง ๆ ด้วย เรียกว่า "หลักของการวินิจฉัยในการ ให้คะแนนวิชาภาษาอังกฤษ" * (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 4 : 32-34) ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการวินิจฉัยให้คะแนนวิชาภาษาอังกฤษว่า เนื้อหาการสอบแต่ละอย่างจะมีวิธีคิดให้ คะแนนอย่างไร

เกี่ยวกับการสอบความรู้วิชาภาษาอังกฤษนักเรียนมักจะปรากฏผลออกมาว่า นักเรียนอ่อนในวิชาภาษาอังกฤษ ดังเช่น จากรายงานการศึกษามณฑลปราจีนบุรี ตามที่มีอยู่ใน "รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2456" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 9 : 63-64) ได้กล่าวไว้ว่า

สังเกตดูความรู้ที่นักเรียนตอบในการสอบไล่คราวนี้ พบแก่ประดุมในโรงเรียนต่าง ๆ มักอ่อนในวิชาความรู้เรื่องเมืองไทย การรักษาตัว วิชาลูกเสือ เว้นแต่ นักเรียนในโรงเรียนประจำเมืองและมณฑล พบแก่มัธยมมักอ่อนในวิชาภาษาอังกฤษ โดยมาก เพราะวิชาเหล่านี้ครูชุลยศักดิ์ทั้งหลายไม่ค่อยมีความรู้พอที่จะสอนได้ก็ และวิชาภาษาอังกฤษก็เพิ่งเริ่มใช้ในหัวเมือง จึงสอนกันไม่ค่อยทัน ครูที่สามารถก็มีน้อย แต่มารอดตัวที่วิชาพื้น ๆ ก็ เช่น เลข ภาษาไทย เป็นต้น จึงทำให้สอบไล่

* รายละเอียดเกี่ยวกับ "หลักของการวินิจฉัยในการให้คะแนนวิชาภาษาอังกฤษ" ให้ดูได้ในภาคผนวก ง. หน้า 428-430.

ใตบ้าง มิฉะนั้นจะตกมาก

ทางที่จะแก้เรื่องนี้ให้ไ้ผลดีขึ้นทันสมันั้น มีทางแก้ดังนี้คือ

ก. ต้องส่งครูที่สามารถไปสอนประจำโรงเรียนตัวอย่างทุก ๆ เมือง ครูพื้นเมือง
ในเวลานี้ ไม่มีใครสามารถพอ

ข. ต้องมีกรรมการประจำทุกเมือง เพื่อกรรมการเมืองนั้น ๆ จะได้ออกไป
แนะนำครูชเลศักดิ์ จะรวมประชุมแนะนำหรืออย่างไรก็แล้วแต่ควร

ค. ในโรงเรียนตัวอย่างมณฑลต้องมีครูที่สามารถสอนภาษาอังกฤษได้จริง เพราะ
ในโรงเรียนนี้มีมัธยมปีที่ 6 และฝึกหัดนักเรียนครูด้วย

ฆ. ต้องมีคาพาหนะเดินทางสำหรับกรรมการเมืองทุกเมือง เพื่อออกไปตรวจ
การและแนะนำ

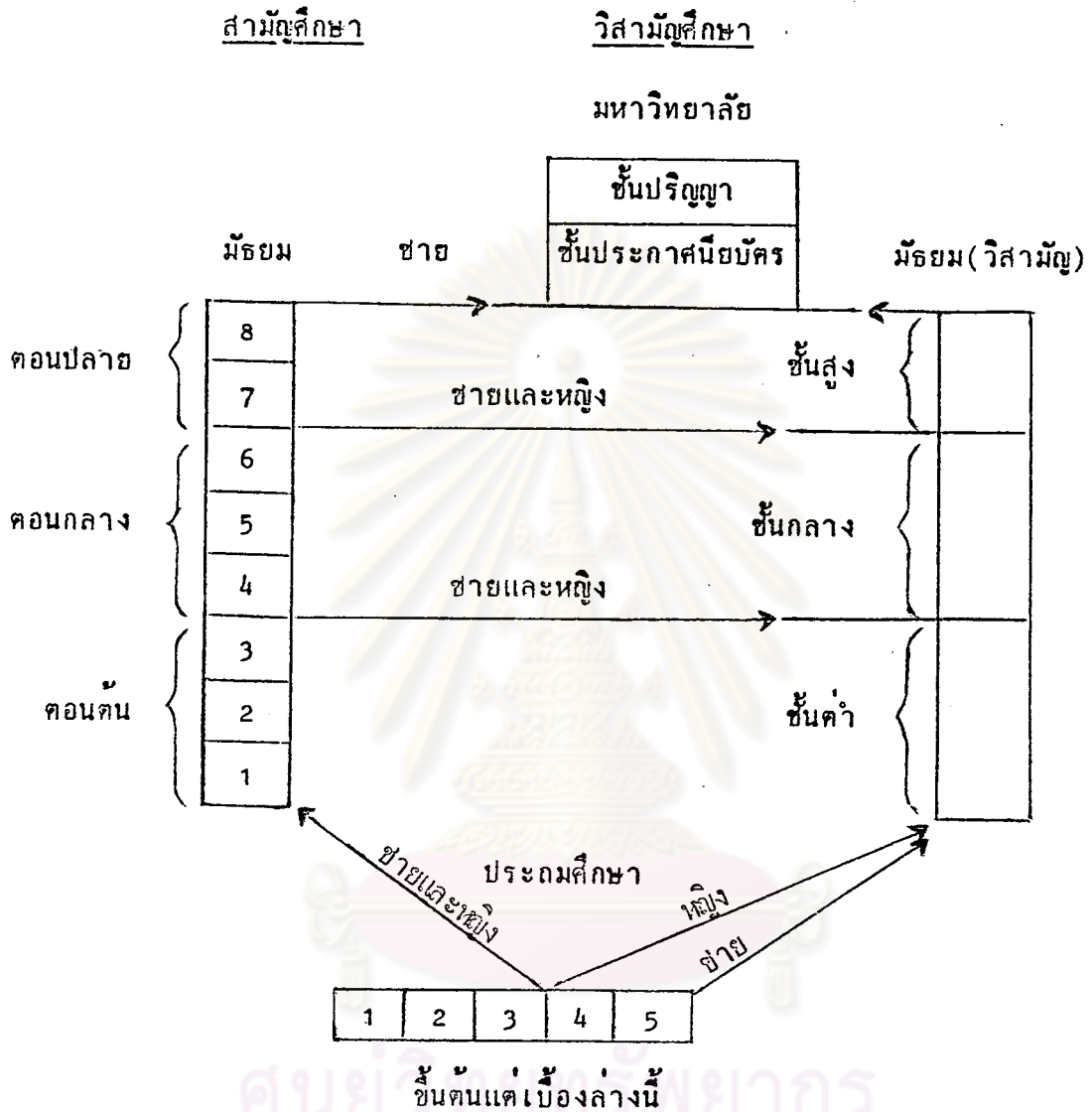
จะเห็นได้ว่า การสอบวิชาในระดับมัธยมศึกษาทั่ว ๆ ไป นักเรียนมักอ่อนวิชา
ภาษาอังกฤษ สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนอ่อนภาษาอังกฤษในมณฑลปราจีนบุรีนี้ก็คือ ครูผู้สอน
ไม่มีความรู้ความสามารถในวิชาภาษาอังกฤษดีพอ ครูที่มีความรู้ความสามารถดีมีน้อยไม่พอ
กับจำนวนนักเรียนที่มีมาก การที่นักเรียนอ่อนในวิชาภาษาอังกฤษนั้นมิใช่จะอ่อนเฉพาะมณฑล
ปราจีนบุรีเท่านั้น แต่มณฑลอื่น ๆ เช่น มณฑลนครสวรรค์ก็กล่าวไว้ในรายงานการศึกษา
มณฑลนครสวรรค์ว่า "วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก็ยังเลวอยู่นั่นเอง" (กระทรวงธรรมการ
ม.ป.ป. 9 : 73)

หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลักสูตรสามัญศึกษาฉบับ พ.ศ. 2456 ได้ใช้อยู่เป็นเวลานาน 8 ปี ต่อมา
กระทรวงศึกษาธิการ (เดิมเรียกว่า กระทรวงธรรมการ) ได้ประกาศใช้โครงการศึกษาใหม่
ขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2464 (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. 12 : ก) โครงการ
ศึกษาใหม่นี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท เรียกว่า สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา
และได้แบ่งระดับชั้นการศึกษาเหมือนกับหลักสูตรเดิม ลำดับชั้นการศึกษาของสายสามัญและ
สายวิสามัญสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. 12 : 5)

แผนภูมิที่ 4 แสดงลำดับชั้นการศึกษาสายสามัญและวิสามัญ ตามโครงการศึกษา พ.ศ.2464

จากแผนภูมิที่ 4 จะเห็นได้ว่า ลำดับชั้นการศึกษาสายสามัญตามโครงการศึกษา พ.ศ.2464 นี้ แบ่งเป็นประถมศึกษา 5 ปี และมัธยมศึกษา 8 ปี เหมือนกับลำดับชั้นการศึกษาตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 ทุกประการ จึงเท่ากับว่าแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงการศึกษาใหม่ แต่ลำดับชั้นการศึกษายังคงเหมือนเดิม

การศึกษาสายสามัญตามโครงการศึกษา พ.ศ.2464 นี้ นักเรียนจะเริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษาเลยไม่มีการเรียนในชั้นมูล หากนักเรียนคนใดจะเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา ก็เรียนชั้นประถมศึกษาเพียง 3 ปี หากไม่ต้องการเรียนต่อมัธยมศึกษา ก็สามารถเรียนชั้น

ประถมศึกษาต่อไปอีก 2 ปี รวมเป็น 5 ปี เรียกว่าประโยคประถมบริบูรณ์ การศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาของผู้ชายและผู้หญิงใช้เวลาเรียนต่างกันคือ ผู้ชายสามารถเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้ 8 ปี แบ่งเป็น มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนกลาง 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี ในขณะที่ผู้หญิงสามารถเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้เพียง 6 ปี แบ่งเป็น มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ซึ่งเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้หญิงเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นเหมือนกับเนื้อหาวิชาของชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางของผู้ชาย (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 65-66) ผู้หญิงจึงไม่มีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงเท่ากับที่ผู้ชายเรียนต่อได้

อนึ่ง แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีโครงการศึกษาใหม่ และประกาศใช้หลักสูตรสามัญศึกษาขึ้นมาใหม่เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2464 เรียกว่า "หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464" ก็ตาม แต่หลักสูตรที่ประกาศออกมาใหม่นี้เกือบจะเรียกได้ว่า มิได้เขียนขึ้นมาใหม่ แต่ได้ลอกและตัดแปลงถ้อยคำบ้างเพียงเล็กน้อยจาก "หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา สีก 2456" ซึ่งเป็นหลักสูตรฉบับก่อนหน้านั้นเอง และได้เพิ่มเวลาเรียนมากขึ้นกว่าเดิมเท่านั้น หลักสูตรใหม่นี้ยังคงให้เริ่มสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนในชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางให้เรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษาโดยต้องเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่บังคับให้เรียน และเลือกเรียนภาษาต่างประเทศอื่นอีกภาษาหนึ่งที่สามารถเลือกได้จากภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน หรือจีน (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 53)

หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464 ได้กำหนดความมุ่งหมายในการสอนวิชาภาษาอังกฤษไว้เฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนกลางเท่านั้น ส่วนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ นอกจากนี้หลักสูตรยังกำหนดรายการที่ต้องสอน กำหนดเวลาเรียนเป็นชั่วโมงในรอบสัปดาห์หนึ่ง หลักสูตรไม่กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตร เพื่อเปิดโอกาสให้เลือกใช้ตำราแบบเรียนที่เหมาะสม และหลักสูตรนี้ไม่กำหนดวิธีวัดและประเมินผลไว้ ในด้านเวลาเรียนนั้นหลักสูตรนี้ยังคงกำหนดเวลาเรียนของวิชาภาษาอังกฤษรวมไว้กับวิชาอื่น ยกเว้นเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชายเท่านั้นที่กำหนดเวลาเรียนแยกไว้โดยไม่รวมกับวิชาอื่น ส่วนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งชายและหญิงกำหนดเวลาเรียนภาษาอังกฤษรวมกับภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางชายกำหนดเวลาเรียนภาษาอังกฤษไว้รวมกับการเรียนภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหญิงกำหนดเวลาเรียน

ภาษาอังกฤษรวมกับภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 43, 48, 64, 67, 77)

การสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464 นี้ สำหรับผู้ชายถือว่าวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้ง 8 ปี แต่สำหรับผู้หญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้ง 6 ปีนั้น จะสอนภาษาอังกฤษมากหรือน้อยเพียงใดสุดแต่แต่ความต้องการ หรือจะไม่สอนภาษาอังกฤษก็ได้ หรือถ้าหากจะสอนภาษาต่างประเทศภาษาอื่นแทนภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน ภาษาต่างประเทศที่จะสอนแทนภาษาอังกฤษนั้น จะต้องยากง่ายเทียบเสมอกับภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ตรวจหลักสูตรและตารางสอนเป็นราย ๆ ไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 48, 67)

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย) สำหรับแบ่งเรียนจะเพาะ 3 ปีตอนต้น" ได้กำหนดความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 34)

ตารางที่ 28 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464

วิชา	ความมุ่งหมายในการที่ให้สอนวิชานี้	รายการที่ต้องสอน
ภาษาอังกฤษ	ให้รู้พอใช้เป็นประโยชน์ได้บ้าง กับให้เป็นหนทางสำหรับเรียนเพิ่มเติมต่อไปด้วย	ก. อ่าน ข. เขียนและแปล ค. แต่งและพูด ให้ได้สมแก่เวลาที่เรียนวิชานี้

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น กำหนดไว้พอให้เป็นทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ควยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 43)

ตารางที่ 29 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา
พ.ศ.2464

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	12.15	12.15	12.15
คำนวณวิธี	5.00	5.00	5.00
ภูมิศาสตร์กับพงศาวดาร	2.15	2.15	2.15
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00
วิทยาศาสตร์	2.00	2.00	2.00
วิชาลูกเสือ	2.00	2.00	2.00
รวมเวลา	26.30	26.30	26.30

การเรียนภาษาอังกฤษจะมีเวลามากหรือน้อย ก็แล้วแต่ที่มีครูชำนาญในการสอน
ภาษาอังกฤษมากหรือน้อย ถ้าสอนภาษาอังกฤษมากก็ลดหย่อนภาษาไทยและอื่น ๆ ตามสมควร
ลงบ้างเล็กน้อย ถ้าโรงเรียนใดจะสอนภาษาต่างประเทศภาษาอื่นแทนภาษาอังกฤษก็ได้ แต่
ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน ภาษาต่างประเทศที่จะสอนนั้นต้องยากง่ายเทียบ
เสมอกับภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ตรวจหลักสูตร และตารางสอนเป็นราย ๆ
ไป

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(หญิง)สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีตอนต้น" ได้กำหนด
ไว้เฉพาะรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษรวมกับภาษาไทยว่า "เหมือนหลักสูตรชาย
ชั้นเดียวกัน" (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 45)

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนต้น กำหนดไว้พอให้เป็นทาง
สำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ด้วยอนุญาตของเจ้าพนักงานต้งนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 :
48)

ตารางที่ 30 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนต้น ตามหลักสูตรสามัญศึกษา
พ.ศ. 2464

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.30	1.30
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	11.00	10.30	10.00
คำนวณวิธี	4.00	4.00	4.00
ภูมิศาสตร์กับพงศาวดาร	2.15	2.15	2.00
วิทยาศาสตร์	1.30	1.30	2.00
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00
การฝีมือ	3.45	3.45	4.00
การเรือน	1.00	1.00	1.00
รวมเวลา	26.30	26.30	26.30

เวลาสำหรับสอนภาษาอังกฤษนั้นจะให้มีมาน้อยเท่าไร สุดแต่แต่ความต้องการ
หรือไม่สอนเลยก็ได้ ถ้าจะสอนภาษาต่างประเทศภาษาอื่นแทนภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ต้องได้
รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน ภาษาต่างประเทศที่จะสอนนั้นต้องยากง่ายเทียบเสมอ
กับภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ตรวจหลักสูตรและตารางสอนเป็นราย ๆ ไป

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย)สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีตอนกลาง" ได้กำหนด
ความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ
2464 : 51-53)

ตารางที่ 31 แสดงความมุ่งหมายและรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา
(ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464

วิชา	ความมุ่งหมายในการ ที่ให้สอนวิชานี้	รายการที่ต้องสอน
ภาษา อังกฤษ	ให้เรียนรู้พอใช้เป็น ประโยชน์ได้บ้างกับให้ เป็นหนทางสำหรับเรียน เพิ่มเติมต่อไปด้วย การพูดถือเอาเป็น สำคัญข้อใหญ่	<p>ให้มีความรู้ภาษาอังกฤษทั้งเขียนและพูด</p> <p>ก. <u>อ่าน</u> ใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมไม่น้อยกว่าปีละ 2 เล่ม ซึ่งเจ้าพนักงานได้อนุญาตแล้ว ให้เข้าใจความที่อ่าน และแปลลงคำยากเป็นคำง่ายในภาษานั้นเอง</p> <p>ข. <u>เขียนและแปล</u> แปลไทยเป็นอังกฤษ ๆ เป็นไทยยาก ง่ายเสมอหนังสืออ่านทั้งปากเปล่าและเขียน กับให้ เขียนตามบอกยากง่ายเสมอหนังสืออ่านได้ถูกต้อง เขียนได้เรียบและงาม</p> <p>ค. <u>แต่ง</u> แต่งเรื่องหรือแต่งจดหมาย</p> <p>ง. <u>พูด</u> ให้มีความชำนาญพอที่จะสนทนากับครูในเรื่อง ต่าง ๆ ถือเอาการพูดชัดและพูดไม่ผิดไวยากรณ์ เป็นข้อสำคัญ</p> <p><u>หมายเหตุ</u> การสอนภาษาอังกฤษทั้งหมดนี้ ให้พยายามสอนด้วยเรื่อง คือให้หัดอ่านออกเสียงและให้พูด มาก ๆ หรืออีกนัยหนึ่งว่า ให้สอนทางหูให้มาก ๆ อย่า สอนแต่ทางตาทางเดียว ห้ามไม่ให้สอนไวยากรณ์มาก กว่าจำเป็น</p>

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลาง กำหนดไว้พอให้เป็น
ทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ตามอนุญาตของเจ้าพนักงานต้งนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ
2464 : 64)

ตารางที่ 32 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลาง ตามหลักสูตรสามัญ
ศึกษา พ.ศ.2464

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทย	4.30	4.30	4.30
ภาษาต่างประเทศ	8.30	8.30	8.30
คำนวณวิธี	5.00	5.00	5.00
ภูมิศาสตร์กับพงศาวดาร	2.00	2.00	2.00
วิทยาศาสตร์	3.00	3.00	3.00
วาทเขียน	1.00	1.00	1.00
วิชาลูกเสือ	1.30	1.30	1.30
รวมเวลา	26.30	26.30	26.30

การเรียนภาษาต่างประเทศทั้ง 2 ภาษา จะใช้เวลามากหรือน้อย ก็แล้วแต่ที่มีครู
ชำนาญในการสอนภาษานั้นมากหรือน้อย ถ้าสอนภาษานั้น ๆ มากก็ลดหย่อนทางอื่น ๆ หรือเพิ่ม
เวลาเรียนให้มากขึ้นกว่าสัปดาห์ละ 26 ชั่วโมงครึ่ง ตามที่สะดวกจะทำได้ ถ้าจะเลือกเรียน
ภาษาต่างประเทศแต่เพียงภาษาเดียวก็ได้

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(หญิง)สำหรับแบ่งเรียน 3 ปีตอนปลาย" ได้กำหนด
ไว้เฉพาะรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษรวมกับภาษาไทยว่า "ทำนองหลักสูตรมัธยม
ชายตอนกลาง แต่ภาษาไทยให้เพลาลง คือ เลือกหนังสืออ่านให้ง่ายเข้าอีก กับไม่ต้องอ่าน
หนังสือห้องสมุดให้กว้างขวางเท่าผู้ชาย" (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 65)

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนปลาย กำหนดไว้พอให้เป็น
ทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ควยอนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ
2464 : 67)

ตารางที่ 33 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(หญิง)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญ
ศึกษา พ.ศ.2464

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ควรเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
จรรยา	1.00	1.00	1.00
ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ	12.00	12.00	12.00
คำนวณวิธี	3.00	3.00	3.00
ภูมิศาสตร์กับพงศาวดาร	1.30	1.30	1.30
วิทยาศาสตร์	1.00	1.00	1.00
วาดเขียน	2.00	2.00	2.00
การฝีมือ	2.00	2.00	2.00
การเรือน	4.00	4.00	4.00
รวมเวลา	26.30	26.30	26.30

เวลาที่ใช้สอนภาษาอังกฤษจะให้มีมากน้อยเท่าไร สุดแต่แต่ความต้องการ ถ้าจะสอนภาษาต่างประเทศอื่นแทนภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน ภาษาต่างประเทศที่จะสอนนั้นต้องยากง่ายเทียบเสมอกับภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ตรวจหลักสูตรและตารางสอนเป็นราย ๆ ไป

ใน "หลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย)สำหรับแบ่งเรียน 2 ปีตอนปลาย" ได้กำหนดไว้เฉพาะรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษโดยไม่ได้กำหนดความมุ่งหมายมาด้วยดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 : 68-69)

หมวดภาษาอังกฤษ

- ก. ภาษาอังกฤษแตกฉานมากขึ้นกว่ามัธยมตอนกลางทั้งในการแต่งและการพูด
- ข. เรียนกริยาวิพนธ์หลาย ๆ เล่มตามที่กำหนดให้ ให้เลือกเรียนเล่มหนึ่งโดยละเอียด ให้เข้าใจเนื้อความและถ้อยคำ รู้จักความไพเราะ และความสำคัญของผู้แต่ง เรียนและท่องโคลงที่ตีพิมพ์น้อยกว่า 100 บรรทัด สามารถตอบคำถามถึงถ้อยคำ เนื้อเรื่องและอรรถาธิบายของบุคคลใดตลอด
- ค. เรียงความ ขอบความ อธิบายความและกระจายประโยค

ง. มีความรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ อาจจับผิดอย่างสามัญที่มักผิดกันบ่อย ๆ
ในภาษาอังกฤษได้

จากข้อความที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า รายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษ
ชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464 นี้ ส่วนใหญ่ยังคงเหมือน
กับหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456 มีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปอยู่อย่างหนึ่งคือ หลักสูตรใหม่
นี้ ในรายการที่ต้องสอนของวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลายได้กำหนดให้นักเรียน
ต้องเรียนถวีนินธ์ให้ละเอียด 1 เล่มและต้องท่องโคลงที่อีกไม่น้อยกว่า 100 บรรทัด ซึ่งก่อน
หน้านั้นในทุกหลักสูตรที่ผ่านมายังไม่เคยมีหลักสูตรใดที่กำหนดให้ท่องโคลงด้วย

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย กำหนดไว้พอให้เป็น
ทางสำหรับให้ผ่อนผันสั้นยาวได้ขออนุญาตของเจ้าพนักงานดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ
2464 : 77)

ตารางที่ 34 แสดงอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญ
ศึกษา พ.ศ.2464

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง	
	ปีที่ 1	ปีที่ 2
ภาษาไทย	1.00	1.00
ภาษาอังกฤษ	8.30	8.30
ภาษาฝรั่งเศสหรือเยอรมันหรือจีน	2.30	2.30
พงศาวดาร	2.00	2.00
ภูมิศาสตร์	1.30	1.30
คำนวณวิธี	6.30	6.30
วิทยาศาสตร์	3.30	3.30
วาดเขียน	1.30	1.30
รวมเวลา	27.00	27.00

หมายเหตุ ในภาษาต่างประเทศทั้ง 4 ภาษาที่มีชื่อในตารางเวลานี้ จะต้อง
สอน 2 ภาษา จะเลือกภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นสำคัญแทนภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาต

จากกระทรวงศึกษาธิการก่อน กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ตรวจหลักสูตรและตารางสอน เป็นราย ๆ ไป

จากตารางที่ 34 จะเห็นได้ว่า ในชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลายทุกชั้นปีตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464 นี้ กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้ต่างหากไม่รวมกับวิชาอื่น ๆ เหมือนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่านี้คือ มัธยมศึกษา(ชาย)ตอนต้น, มัธยมศึกษา(ชาย)ตอนกลางที่กำหนดเวลาเรียนรวมไว้กับวิชาอื่น เวลาเรียนจึงไม่กำหนดไว้ตายตัวเหมือนในระดับชั้นมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลายที่ได้กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุดคือ 8.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละปี ในขณะที่วิชาอื่นที่ใช้เวลาเรียนรองลงมา เช่น คำนวณวิธี ใช้เวลาอย่างมากที่สุดเพียง 6.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

2. วิธีสอนและแบบเรียน

วิธีสอนภาษาอังกฤษในทุกระดับชั้นตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464 นี้ยังคงใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล เพราะในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนกลางยังคงใช้แบบเรียนชุดบันได 5 เล่มของ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์เป็นหลัก และใช้แบบเรียนภาษาอังกฤษเล่มอื่น ๆ ที่มีบุคคลอื่นแต่งเพิ่มเติมขึ้นด้วย

สำหรับแบบเรียนวิชาภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนกลาง(เฉพาะปีที่ 4, 5 ไม่มีของปีที่ 6) ตามที่ปรากฏอยู่ใน "บัญชีหนังสือแบบเรียนของกรมตำราและของบุคคลที่กระทรวงธรรมการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน พ.ศ.2470" (กระทรวงธรรมการ 2470 : 10-11, 16) มีดังนี้

แบบเรียนแผนกมัธยมตอนต้น

ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ชั้นมัธยม
บันไดแบบสอนอ่านอังกฤษเล่ม 1 (บันไดเล่ม 1)	เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์	1
บันไดแบบหัดแต่งอังกฤษเล่ม 1 (บันไดเล่ม 2)	"	2
บันไดแบบสอนอ่านอังกฤษเล่ม 2 (บันไดเล่ม 3)	"	3
บันไดแบบหัดแต่งอังกฤษเล่ม 2 (บันไดเล่ม 4)	"	3

ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ชั้นมัธยม
แบบเรียนเร็วอังกฤษเล่ม 1	พระยารวิทย์พิศาล	1
แบบเรียนเร็วอังกฤษเล่ม 2	"	1
แบบเริ่มหัดอ่านอังกฤษ	"	1
มูลบทอังกฤษเล่ม 1	พระยาบรมบาทบุรุษ	1
แบบเรียนภาษาอังกฤษ	นายนวนม ชัยรัตน์	1
แบบเรียนคู่กับเคนส์	พระยาผดุงวิทยาเสริม	2
แบบ Tense (กาล) ในภาษาอังกฤษ	"	3

แบบเรียนแผนกมัธยมตอนกลาง

ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ชั้นมัธยม
บันไดแบบหัดแต่งอังกฤษเล่ม 2	เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์	4
บันไดแบบหัดแต่งอังกฤษเล่ม 3	"	5
Magic Stone	ด็บบลยู ยี่ ยอนสัน	4
แบบหัดสำนวนอังกฤษเล่ม 1	พระยารวิทย์พิศาล	4
แบบ Tense (กาล) ในภาษาอังกฤษ	พระยาผดุงวิทยาเสริม	4, 5

นอกจากนี้ ยังมีแบบเรียนภาษาอังกฤษที่มีบุคคลอื่นแต่งขึ้นซึ่งกรมตำราได้ตรวจแล้วและอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ ตามที่ปรากฏใน "รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 20 ประจำปีพุทธศักราช 2470" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.15: 33) อีก 2 เล่มแต่ไม่ได้ระบุว่า เป็นแบบเรียนของชั้นใด ดังนี้

ชื่อแบบเรียน	ผู้แต่ง
1. "Cariolamus" paraphrase in English and annotated in Siamese.	Herbert S.O'Neill L.C.P.
2. แบบไทยเรียนอังกฤษ	ขุนภาษาสันหัด

แบบเรียนภาษาอังกฤษตามที่ปรากฏใน "รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 21 ประจำปีพุทธศักราช 2471" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.16: 40) มี 1 เล่มแต่ไม่ได้ระบุว่า เป็นแบบเรียนชั้นใด เช่นกันคือ

ชื่อแบบเรียน

ผู้แต่ง

A Complete Course in the
Analysis of Language.

นาย เอช เอส โอนิล

ในปี พ.ศ. 2464 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบเพื่อคุ้มครองการพิมพ์และการจำหน่ายแบบเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการให้เหตุผลว่า (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. 6 : 11-12)

เนื่องด้วยประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา จำนวนนักเรียนได้ทวีขึ้น และความต้องการแบบเรียนทุกชนิดก็มากขึ้นตามกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงพลันเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดการคุ้มครองการพิมพ์และการจำหน่ายแบบเรียน และการตั้งพิกัตราคาแบบเรียนชั้นที่เดียว เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลอบจ้องค่างำไรเกินเหตุฉวยโอกาสนี้สำหรับเหตุนี้

ก่อนเวลานี้แบบเรียนบางอย่าง แม้เป็นแบบเรียนอย่างดีก็จริง แต่ราคาแพงมาก จนทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กหนักใจไม่น้อย ไม่เป็นการยุติธรรมแก่เด็กที่ถูกบังคับให้เขาเรียนตามพระราชบัญญัติแล้ว มิหนำซ้ำยังต้องซื้อแบบเรียนควยราคาแพงอีก

เนื่องด้วยเหตุเหล่านี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงวางกฎไว้มีใจความดังนี้ คือ

1. ผู้แต่งแบบเรียนคนใดประสงค์จะให้หนังสือที่ตนแต่งขึ้นแม่ได้พิมพ์ขึ้นเป็นเล่มแล้วหรือยังไม่ได้พิมพ์ก็ตาม ได้รับอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนรัฐบาลต้องส่งมาให้กรมตำรา กระทรวงศึกษาธิการตรวจเสียก่อน

2. เมื่อกรมตำราตรวจแล้ว และตกลงอนุญาตให้พิมพ์จำหน่ายได้ กระทรวงศึกษาธิการก็ออกใบอนุญาตให้ เจ้าของหนังสือต้องเสียค่าตรวจรอยละ 5 ของราคาหนังสือนั้น (จะเพาะในจำนวน 1,000 เล่มแรก) ใบอนุญาตนี้กระทรวงศึกษาธิการออกให้เฉพาะคราวพิมพ์คราวหนึ่ง ๆ เท่านั้น

3. กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดว่า แบบเรียนชนิดใดควรเป็นแบบเรียนบังคับให้ใช้ในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ฯลฯ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2470 กระทรวงธรรมการ (เวลานั้นเปลี่ยนชื่อจากกระทรวงศึกษาธิการกลับมาเป็นกระทรวงธรรมการอีกครั้งหนึ่ง) เห็นว่า ในระดับชั้นมัธยมศึกษาทุกชั้น บางวิชายังไม่มีตำราเป็นแบบเรียนภาษาไทยใช้เลย ต้องอาศัยตำราที่เป็นภาษาอังกฤษอยู่ การศึกษาหาความรู้จากตำราที่เป็นภาษาอังกฤษของเด็กไทยสมัยนั้นแม้จะมีอายุราว 18 ปี หรือต่ำกว่าก็ตาม จะอ่านตำราไม่ค่อยเข้าใจ การเรียนจึงได้ผลลุ่ม ๆ ดอน ๆ เสียเวลาไปโดยใช่เหตุมากกว่าที่จะเข้าใจได้จริง จึงเป็นการบั่นทอนสติปัญญาและความคิดของนักเรียน

กระทรวงธรรมการจึงได้พยายามส่งเสริมให้มีตำราแบบเรียนเป็นภาษาไทยใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กระทรวงธรรมการจึงได้ดัดแปลงหลักการบางอย่างที่กรมตำราเคยใช้อยู่ตั้งแต่อดีต(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.15: 4) นั่นคือ "การยกเลิกแบบเรียนบังคับทั้งที่เป็นของกรมตำราเองและของบุคคลอื่นที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีโอกาสได้เลือกตำราใช้สอนตามหลักสูตรในวงอันกว้างขึ้น ทั้งเป็นการเปิดทางให้มีผู้แต่งตำรามากขึ้นด้วย" นอกจากนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีผู้แต่งแบบเรียนเพิ่มมากขึ้น กระทรวงธรรมการจึงได้ยกเลิกค่าธรรมเนียมการตรวจแบบเรียนซึ่งเคยเรียกเก็บมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2464 ในอัตราไม่เกินร้อยละ 5 ของราคาหนังสือในจำนวน 1,000 เล่มแรก แม้ว่าในบางครั้งกรมตำราจะต้องขอให้ผู้ชำนาญการบางอย่างมาช่วยตรวจแบบเรียนโดยต้องเสียค่าตรวจให้ตามธรรมเนียมก็ตาม กรมตำราก็จะยอมเสียแทนให้ผู้แต่งโดยใช้เงินรายได้ของกรมตำราเอง

ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ.2471-2479 เป็นต้นมา มีผู้แต่งแบบเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นและส่งมาให้กรมตำราตรวจและอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ ในบางปีก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้แต่งแบบเรียนเพิ่มขึ้น แบบเรียนที่แต่งเพิ่มขึ้นนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุมาด้วยว่าเป็นแบบเรียนของชั้นใด สำหรับแบบเรียนภาษาอังกฤษที่แต่งเพิ่มขึ้นมีดังนี้

พ.ศ.2476

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง
Grammar Knots Untied	นายเอ จี โบมองตุ
คู่มือ The Highways of the World	หม่อมหลวงพันธ์ สิริวงศ์
แบบเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ	หลวงประดิษฐาโยควิบูลย์
แบบเรียนภาษาอังกฤษแต่งและไวยากรณ์เล่ม 4	นายสนั่น สุขสมาน
การใช้กาลและเข้าประโยค	นายเปล่ง ถาวรยุทธ
แต่ง, ไวยากรณ์และแปลอังกฤษ	นายฉันท ณรงค์ชวานะ
แบบเรียนแต่งไวยากรณ์และแปลอังกฤษ ม.3	นายฉันท ณรงค์ชวานะ
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษเล่ม 1	พระยาวรวิทย์พิศาล
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษเล่ม 2	"
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 1	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
Correction of Common Errors in English Composition	นายเอ จี โบมองตุ

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง
สนทนาโต้ตอบภาษาอังกฤษ 20 บท	นายเอ จี โบรมงตุ
แบบฝึกหัดไวยากรณ์และแต่งอังกฤษ เล่ม 1	พระประทีปสุนทรสาร
แบบฝึกหัดไวยากรณ์และแต่งอังกฤษ เล่ม 2	"
แบบฝึกหัดไวยากรณ์และแต่งอังกฤษ เล่ม 3	"
แบบฝึกแต่งและไวยากรณ์	พระยาผดุงวิทยาเสริม
แบบฝึกหัดคัมภีร์ภาษาอังกฤษ	ขุนชิตพิทยกรรม

(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป.19: 25-32)

พ.ศ. 2477

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง
วรรณคดีภาษาอังกฤษ	นาย น.ล. เชลลี
แบบแรกเรียนภาษาอังกฤษ	นายสนั่น สุขสมาน
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 3	พระยารวิทย์พิศาล
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 4	"
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 5	"
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 6	"
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 7	"
สมุดหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 8	"
แบบหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 1	หลวงสันต์พิทยาสารีน
แบบหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 2	"
แบบหัดคัดอักษรอังกฤษ เล่ม 3	"
แบบหัดคัดอังกฤษ เล่ม 2	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
แบบหัดคัดอังกฤษ เล่ม 3	"
แบบหัดคัดอังกฤษ เล่ม 4	"
แบบเรียงแต่ง, ไวยากรณ์และแปลอังกฤษ เล่ม 1	นายฉันท์ ณรงคะชวนะ
แต่ง, ไวยากรณ์และแปลอังกฤษ เล่ม 4	"

(กระทรวงธรรมการ 2480 ฉ : 27)

พ.ศ. 2478

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง
แบบเรียนแต่ง ไวยากรณ์และแปลอังกฤษเล่ม 2	นายฉันทน์ ณรงคะชวนะ
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 5	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 6	"
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 7	"
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 8	"
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 9	"
แบบหัดคัดอังกฤษเล่ม 10	"
ตำราภาษาอังกฤษว่าด้วยกาลและการเข้าประโยค ชนิดต่าง ๆ	นายเปล่ง ดาวรยุทธ
How to translate or render colloquial English into Siamese.	นาย เจ เอ เดเก็น
แบบเรียนอังกฤษเขียนอ่านเบื้องต้น	หลวงสันต์พิทยาสาสตร์
แบบฝึกหัดใช้ถ้อยคำภาษาอังกฤษ	พระประทีปสุนทรสาร
แบบเรียนภาษาอังกฤษ แต่ง ไวยากรณ์และแปล	ขุนศึกษากิจจพิสัย

(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 21: 25-28)

พ.ศ. 2479

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง
แบบหัดอ่านภาษาอังกฤษเล่ม 1	หลวงศรีภาษาเวทินกับนาย เจ วิ แมทธิวส์
แบบหัดอ่านภาษาอังกฤษเล่ม 2	"

(กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 22: 31)

3. วิธีวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464
ไม่ได้ระบุไว้ แต่จากการพิจารณาเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษในชั้นต่าง ๆ ของหลักสูตรฉบับนี้

แล้วพบว่า เนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของทุกชั้นมีความคล้ายคลึงกับเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษของชั้นต่าง ๆ ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2456 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า วิธีวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464 ของทุกระดับชั้นยังคงใช้วิธีวัดและประเมินผลตาม "ระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ. 2460" อยู่เหมือนเดิม

การสอบวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464 นี้ กรมตำรากระทรวงธรรมการได้รวบรวมตัวอย่างข้อสอบไล่ของทุกวิชารวมทั้งของวิชาภาษาอังกฤษด้วยเข้าเป็นเล่มเท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐานถึงปัจจุบันนี้มี 6 เล่มคือ

1. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย พ.ศ. 2464
2. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย พ.ศ. 2465
3. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย พ.ศ. 2466
4. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชายและประโยคมัธยมวิสามัญหญิง

พ.ศ. 2470

5. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชายแผนกกลางและประโยคมัธยม

วิสามัญหญิง พ.ศ. 2471

6. ข้อสอบไล่ประถมปีที่ 3 ข้อสอบไล่มัธยมปีที่ 3 และข้อสอบไล่มัธยม

ปีที่ 6 ชาย พ.ศ. 2473

การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษในแต่ละปีที่รวบรวมไว้มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบอัตนัย ให้ตอบคำถาม แอปป์ แต่ง ฯลฯ ในข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษที่รวมเล่มนั้นไม่ได้บอกรายละเอียดเกี่ยวกับคะแนนสอบ เพียงแต่บอกรายละเอียดของเนื้อหาที่สอบและเวลาที่ใช้สอบ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมปีที่ 3) มัธยมศึกษาตอนกลาง (มัธยมปีที่ 6) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมปีที่ 8 หรือเรียกว่าประโยคมัธยมบริบูรณ์) ทั้งของชายและหญิงตามที่ปรากฏอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 2464-2473 มีดังนี้

พ.ศ. 2464 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย ข้อสอบมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. แปลงภาษาจากเป็นง่ายอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ
2. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 5 ข้อ
3. กวีนิพนธ์เล่มที่กำหนดให้ The Merchant of Venice ให้เวลา 2

ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

(กรมตำรา 2469 : 10, 21-23)

พ.ศ.2465 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย ข้อสอบ
มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 5 ข้อ

2. แปลงภาษายากเป็นง่ายอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ

3. กวีนิพนธ์เล่มที่กำหนดให้ As You Like It ให้เวลา 2 ชั่วโมง

ข้อสอบ 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

(กรมตำรา 2470 : 11, 14, 22, 24)

พ.ศ.2466 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย ข้อสอบ
มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. เขียนอังกฤษ ให้เวลา 1 ชั่วโมง ข้อสอบยาว 1 หน้ากระดาษ โดยให้
ผู้อ่านให้ฟังซ้ำ ๆ เทียวหนึ่ง แล้วบอกให้เขียนตอนละ 2 ครั้ง จบแล้วไม่ต้องทาน

2. แปลงภาษาอังกฤษยากเป็นง่าย ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ

3. กวีนิพนธ์เล่มที่กำหนดให้ A Midsummer Night's Dream ให้เวลา
2 ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

(กรมตำรา 2471 : 14-15, 23, 28)

พ.ศ.2470 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชายและ
ประโยคมัธยมวิสามันตัญญิง ข้อสอบมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย

1. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาสอบ ข้อสอบยาว 1 หน้ากระดาษ

2. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 6 ข้อ

3. กวีนิพนธ์เล่มที่กำหนดให้ ไม่ได้บอกชื่อหนังสือเล่มที่กำหนด ให้เวลา
2 ชั่วโมง ข้อสอบ 7 ข้อ กำหนดว่าต้องทำข้อที่ 1 และข้อที่เหลือให้เลือกทำอีก 3 ข้อ

รวมให้ทำข้อสอบทั้งหมด 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 6 ข้อ กำหนดว่าต้องทำข้อ 1 และข้อ 2 ส่วนข้อที่เหลือให้เลือกทำอีกเพียง 1 ข้อ รวมให้ทำข้อสอบทั้งหมด 3 ข้อ

5. แปลงภาษาอังกฤษยากเป็นง่าย ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

6. ภาษาอังกฤษ แต่งภาค 2 ให้เวลา 30 นาที ข้อสอบกำหนดข้อความเป็นจดหมายภาษาอังกฤษ 1 ฉบับ มีคำสั่งเป็นภาษาไทยว่า ให้ทำหนังสือของกระทรวงธรรมการตอบกระทรวงการต่างประเทศจากเรื่องในจดหมาย ให้ได้ความว่ากระทรวงธรรมการจะได้พิจารณาเรื่องในจดหมายนี้ต่อไป

ประโยชน์มวิสามันตวิญญู

สอบภาษาอังกฤษโดยไม่แบ่งเนื้อหาเหมือนของผู้ชาย ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบมี 4 ตอนรวม 12 ข้อ ตอน A ข้อ 1-3, ตอน B ข้อ 4-6, ตอน C ข้อ 7-10 และตอน D ข้อ 11-12 คำสั่งกำหนดไว้ว่า ให้เลือกทำเพียง 4 ข้อ โดยเลือกจากแต่ละตอน ๆ ละ 1 ข้อเท่านั้น

(กรมตำรา 2471 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

พ.ศ.2471 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยชน์มวิสามันตวิญญู ข้อสอบมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

สอบภาษาอังกฤษโดยไม่แบ่งเนื้อหาเหมือนของผู้ชาย ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบมี 4 ตอนรวม 16 ข้อแบ่งเป็นตอน A, B, C และ D แต่ละตอนมีข้อสอบ 4 ข้อ มีคำสั่งกำหนดไว้ว่า ให้เลือกทำเพียง 4 ข้อ โดยเลือกจากแต่ละตอน ๆ ละ 1 ข้อเท่านั้น

(กรมตำรา 2472 : 3)

พ.ศ.2473 การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษของประโยชน์มคอนตัน(มัธยมปีที่ 3) และประโยชน์มคอนกลาง(มัธยมปีที่ 6) ข้อสอบมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

ประโยชน์มคอนตัน(มัธยมปีที่ 3) ไม่กำหนดคะแนนสอบ สิ่งที่สอบได้แก่

1. คัดอังกฤษ ให้เวลา 30 นาที คำสั่งกำหนดว่า ให้เขียนหัดแกมบรรจง ข้อสอบเป็นการให้คัดจากบทประพันธ์ 15 บรรทัด

2. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาสอบ ข้อสอบแบ่งเป็น 2 ตอน คำสั่งกำหนดว่า อ่านให้ฟังเที่ยว 1 ก่อนเขียน แล้วบอกระยะละ 2 ครั้ง เสร็จแล้วอ่านทานซ้ำ ๆ อีกเที่ยวหนึ่ง นักเรียนวางปากกาแล้วผู้สอบเก็บกระดาษที่เขียนสอบ

3. แปลและแต่งอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อใหญ่ แต่ละข้อแบ่งเป็นข้อย่อย ๆ อีก 4-5 ข้อย่อย ตัวอย่างข้อสอบแปลและแต่งอังกฤษมีดังนี้

3.1 แปลไทยเป็นอังกฤษ

- ก. หนังสือนี้ของใคร ขอคู่มือ เห็นจะเป็นของฉัน
- ข. ท่านต้องกินยานี้ให้หมด พรุ่งนี้ท่านจะทุเลา
- ค. ท่านไม่ควรจะมาสาย ต้องมาเข้าแปดนาฬิกาทุกวัน
- ง. ท่านซื้อหีบนั้นที่ไหน ฉันไม่ได้ซื้อ พี่สาวได้ให้ฉัน
- จ. ถ้าเรากินน้ำที่ไม่บริสุทธิ์ เราจะป่วยเจ็บเป็นอันตรายได้

3.2 แปลอังกฤษเป็นไทย

- ก. The air is very cold near the top of a high mountain.
- ข. Men laugh when they are happy but cry when they are sad.
- ค. The French soldiers had not enough food to eat.
- ง. We have learnt that we must not drink dirty water.
- จ. We know that flies are dirty things and useless things and we must always drive them away.

3.3 จงตอบคำถามเหล่านี้

- ก. At what time do you go to bed?
- ข. What animals can we see on a farm?
- ค. What can we do with a pencil?
- ง. boy is very
- จ. We buy many in the

3.4 จงเปลี่ยนประโยคต่อไปนี้ เป็นประโยคคำถาม

- ก. That child is brushing a coat.
- ข. This farmer has a bigger house than Mr. Robinson.

ค. The hair on the head sometimes changes colour.
เปลี่ยนประโยคต่อไปนี้ให้เป็น

ง. The birds sing in the green tree.
เปลี่ยนประโยคต่อไปนี้ให้เป็น

จ. He was very glad to see us.

(กรมวิชาวชิการ 2474 : 17-18)

ประโยคมัธยมตอนกลาง(มัธยมปีที่ 6) ได้กำหนดคะแนนสอบไว้ด้วย ยกเว้น
เขียนอังกฤษที่ไม่ได้กำหนดคะแนนไว้ สิ่งที่สอบได้แก่

1. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาที่ใช้สอบ ข้อสอบแบ่งเป็น 2 ตอน มีคำสั่ง
กำหนดว่า อ่านให้ฟังเที่ยวหนึ่ง แล้วออกระยะละ 2 ครั้ง เสร็จแล้วอ่านทานซ้ำ ๆ ให้อีก
เที่ยวหนึ่ง จบแล้วให้นักเรียนวางปากกา ผู้สอบเก็บกระดาษสอบ

2. แปลไทยเป็นอังกฤษ และแปลอังกฤษเป็นไทย ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง
ข้อสอบมี 5 ข้อ แบ่งเป็น แปลไทยเป็นอังกฤษ 3 ข้อ และแปลอังกฤษเป็นไทยอีก 2 ข้อ
แต่ละข้อมีคะแนนกำหนดไว้ด้วยดังนี้

แปลไทยเป็นอังกฤษ	ข้อ 1	15	คะแนน
	ข้อ 2	10	คะแนน
	ข้อ 3	15	คะแนน
แปลอังกฤษเป็นไทย	ข้อ 1	20	คะแนน
	ข้อ 2	10	คะแนน
รวมคะแนนแปลทั้งหมด		70	คะแนน

3. แต่งและไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบมี 7 ข้อใหญ่
แต่ละข้อยังแบ่งเป็นข้อย่อย ๆ อีกโดยมีคะแนนกำกับไว้ด้วยว่าให้ข้อละเท่าไร ตัวอย่างข้อสอบ
แต่งและไวยากรณ์อังกฤษ คือ

3.1 Analyse the following sentences :-

(a) There were many birds in the field.

(b) Those people will not come here again.

(c) Have you finished your homework. (9 marks)

3.2 Parse the words underlined in question 1.

(10 marks)

3.3 Change into passive voice :-

- (a) When can you do this work?
- (b) Many people eat eggs every day.
- (c) Did you see your brother yesterday?
- (d) He had never seen such a thing before. (12 marks)

3.4 Change into indirect speech :-

- (a) The man said, "I want someone to carry this basket to my house."
- (b) The teacher said, "Sit down and open your books."
- (c) The old man said, "Have you any money to give me?"
- (d) I said, "Who has stolen my book?" (12 marks)

3.5 Give the comparative and superlative degrees of :-

good, strange, pretty, famous, little (5 marks)

3.6 Write complex sentences containing the following words :-

who, whom, that, because, if (10 marks)

3.7 Write a letter to your uncle, telling him what you saw at the Boy Scout Jamboree. (12 marks)

รวมคะแนนแต่งและไวยากรณ์อังกฤษทั้ง 7 ข้อ 70 คะแนน

(กรมวิชาธิการ 2474 : 34-35, 37)

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อสอบและตัวอย่างข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นต่าง ๆ ตามที่รวมเล่มไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2464-2473 ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากห้องสมุดของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งตั้งอยู่หลังท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ ถนนสุขุมวิท ใกล้กับสถานีขนส่งสายตะวันออกเอกมัย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464 ที่ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 นั้น กระทรวงธรรมการมีความเห็นว่า หลักสูตรในระดับชั้นนี้ยังไม่เหมาะสมกับสภาพกาลในสมัยนั้น ดังนั้นเมื่อถึงวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2471 กระทรวงธรรมการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายฉบับใหม่เรียกว่า "หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471" หลักสูตรใหม่นี้ได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมทั้งหมดไม่มีการลอกจากหลักสูตรเก่ามาเลย หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแต่เดิมนั้นไม่มีการแบ่งออกเป็นแผนก แต่หลักสูตรใหม่แบ่งการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็น 3 แผนกคือ แผนกกลาง แผนกภาษา และแผนกวิทยาศาสตร์ และกระทรวงธรรมการ (2471 : คำชี้แจง) ได้ชี้แจงเหตุที่ต้องแบ่งการเรียนออกเป็น 3 แผนกว่า

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แผนกนั้น ก็เพื่อให้เหมาะกับผลเมืองผู้ที่ได้เรียนจบแล้ว และมีความประสงค์จะศึกษาวิชาชีพอต่อไป โรงเรียนใดจะจัดการสอนแผนกไหนก็ได้ และโรงเรียนเดียวจะจัดให้มี 2 แผนก หรือทั้ง 3 แผนกก็ได้ แล้วแต่กำลังและความสามารถของโรงเรียนนั้น ๆ แผนกกลางเป็นแผนกที่สอนความรู้อย่างกลาง ผู้เรียนในแผนกนี้ควรจะได้แก่ผู้จะไปเรียนกฎหมาย, อักษรศาสตร์, หรือเข้ารับราชการแผนกธุระการทั่ว ๆ ไป เป็นต้น แผนกภาษาเป็นแผนกที่จะให้ความรู้หนักไปในทางภาษา เหมาะแก่ผู้ที่จะไปศึกษาวิชาอักษรศาสตร์ในต่างประเทศ แผนกวิทยาศาสตร์เป็นแผนกที่จะให้ความรู้หนักไปในทางวิทยาศาสตร์ เหมาะแก่ผู้ที่จะไปเข้าเรียนวิชาแพทย์, วิชาทหาร, วิชาวิศวกรรม เป็นต้น ผู้ใดที่มีความมุ่งหมายจะประกอบอาชีพทางใด ก็ควรเลือกเรียนวิชาให้เหมาะแก่อาชีพนั้น ๆ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเสียทีเดียว

อนึ่งหลักสูตรที่แก้ไขใหม่นี้ คำเนิรการไปในทางใหม่ตามที่คิดเห็นว่าจักเหมาะแก่กาลเทศะ แต่อยู่ในฐานะแห่งการทดลอง ฉะนั้นเมื่อได้ใช้แล้วสักสองสามปี อาจจะไต่พบข้อบกพร่องบาง และเมื่อนั้นหวังว่าจะได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะยิ่งขึ้นต่อไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 กำหนดภาษาต่างประเทศให้นักเรียนได้เลือกเรียน 3 ภาษาคือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน แต่ละภาษาแบ่งเนื้อหาออกเป็นอย่างเอก และอย่างโท อย่างเอกเนื้อหาจะมากและยากกว่าอย่างโท โดยกำหนด

การเรียนภาษาต่างประเทศว่า "แผนกกลางและแผนกวิทยาศาสตร์เลือกเรียนแต่ 1 ภาษา
 อย่างใด ส่วนแผนกภาษาต้องเลือกเรียน 2 ภาษา คืออย่างเอก 1 ภาษา อย่างโท 1 ภาษา"
 (กระทรวงธรรมการ 2471 : 5) การที่กำหนดเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการของ
 หลักสูตรเดิมคือ แต่เดิมนั้นภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ 1 ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน
 ส่วนภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน หรือจีน เป็นภาษาต่างประเทศภาษาที่ 2 สำหรับให้ผู้เรียนเลือก
 เรียน ส่วนแนวกำหนดใหม่นี้ ผู้เรียนอาจเลือกภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมันเป็นภาษา
 ต่างประเทศภาษาที่ 1 ก็ได้ นั่นคือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471 ได้กำหนดให้
 ภาษาต่างประเทศทั้ง 3 ภาษานี้มีฐานะเท่าเทียมกัน จะเลือกเรียนภาษาใดเป็นอย่างเอกหรือ
 อย่างโทก็ได้ (กรมวิชาการ 2504 : 92-93)

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471 นี้ ไม่ได้กำหนดความมุ่งหมาย
 ในการเรียนภาษาอังกฤษไว้ เพียงแต่กำหนดเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษที่เรียกว่า รายการที่
 ต้องสอนไว้ทั้งอย่างเอกและอย่างโทดังนี้ (กระทรวงธรรมการ 2471 : 5-8)

ภาษาต่างประเทศ

1. อังกฤษ

ก. อย่างเอก

(1) อ่าน ต้องได้อ่านหนังสือสองเล่ม หนังสือเหล่านี้โรงเรียนเลือก
 ใช้ได้จากบัญชีหนังสืออ่านข้างท้ายหลักสูตรนี้

(2) เขียนและแปล

(ก) ให้สามารถเขียนตามคำบอกจากหนังสืออ่านและจากหนังสือ
 กวีนิพนธ์ที่ได้เรียนแล้วได้คล่องแคล่วและถูกต้อง กับแปลเป็นภาษาไทยที่ใช้ได้

(ข) ให้สามารถเขียนตามคำบอกจากหนังสือภาษาอังกฤษที่ใช้
 อยู่ในปรตยุดบันซึ่งยังไม่เคยได้เรียน กับแปลเป็นภาษาไทยที่ใช้ได้

(3) ไวยากรณ์

(1) ถือตามหลักไวยากรณ์ของเนสฟิลด์ (Nesfield's Grammar)

(ก) การแปลงรูปแห่งศัพท์ เช่น อุปสรรค (Prefix)
 และวิภัติหรือปัจจัย (Suffix) และแต่งประโยค

(ข) แก่สิ่งทีผลิตซึ่งเด็กไทยมักพลาดบ่อย ๆ

(ค) สามารถเปลี่ยนกรรตุวาจก (Active Voice)

เป็นกรรมาจก (Passive Voice) และเปลี่ยนกรรมาจกเป็นกรรตุวาจก

(ง) สามารถเปลี่ยนเลขใน (Direct Speech)

เป็นเลขนอก (Indirect Speech) และเลขนอกเป็นเลขใน

(2) สัมพันธ์และกระจายอย่างง่าย ๆ เพื่อช่วยการแต่งประโยค
 ให้ถูกต้องเท่านั้น (ความมุ่งหมายของการสอนไวยากรณ์ ก็เพื่อจะให้นักเรียนรู้

ภาษาอังกฤษดีขึ้นเท่านั้น ไม่หมายว่าจะให้สอนให้รู้หลักของไวยากรณ์เป็นสำคัญ)

(4) แต่ง

- (ก) สามารถแต่งอเนกัตถประโยชน์ และสังกรประโยชน์ได้ถูกต้อง
- (ข) สามารถอ่านเรื่องสั้น ๆ แล้วแต่งเรื่องนั้นได้ถูกต้อง
- (ค) สามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอนได้ถูกต้อง
- (ง) สามารถแต่งเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปรัศยุคบัน, เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และเรื่องเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป

(จ) สามารถย่อเรื่องสั้น ๆ จากหนังสืออ่าน

(ฉ) สามารถถอดคำประพันธ์ (Paraphrase) จากบทกลอน

(Poetry)

(ช) สามารถเขียนจดหมายส่วนตัว, การงาน, และราชการ

(ซ) สามารถสนทนาและโต้ตอบเรื่องง่าย ๆ

(5) วรรณคดี

(ก) ต้องเรียนบทร้อยแก้วหนึ่งเล่ม

(ข) เรียนความเรียง (Essay) หนึ่งเรื่อง

(ค) ต้องท่องบทกลอนในจำใดเท่าที่กำหนดให้

(ง) สามารถถอดคำประพันธ์ในบทกลอนนั้น

ข. อย่างไร

เหมือนกับอย่างเอก แต่ให้ยกเว้นข้อ (5) ซึ่งว่าด้วยวรรณคดีนั้นเสีย

หมายเหตุ ในการสอบไล่ คำถามสำหรับแผนกวิทยาศาสตร์ง่ายกว่าแผนกกลางเล็กน้อย

สำหรับอัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 3 แผนก หลักสูตรนี้กำหนดอัตราเวลาเรียนไว้ก็จริงแต่ครูอาจผ่อนผันให้สั้นยาวได้บ้างเล็กน้อย โดยไม่ต้องให้เจ้าพนักงานเป็นผู้อนุญาตเหมือนหลักสูตรมัธยมศึกษา(ชาย)ตอนปลาย ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464 ที่ต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อน อัตราเวลาเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471 เป็นดังนี้ (กระทรวงธรรมการ 2471 : 1)

ตารางที่ 35 แสดงอัตราเวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่งของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471

วิชา	แผนกกลาง จำนวนชั่วโมง	แผนกภาษา จำนวนชั่วโมง	แผนกวิทยาศาสตร์ จำนวนชั่วโมง
จรรยา	1	1	1
ภาษาไทย	5	5	4
ภาษาต่างประเทศ	9 (1 ภาษา)	13 (2 ภาษา)	7 (1 ภาษา)
ประวัติศาสตร์กับ ภูมิศาสตร์	3	3	-
คำนวณ	6	2	7
วิทยาศาสตร์	2 (1 อย่าง)	2 (1 อย่าง)	7 (2 อย่าง)
พลศึกษา	1	1	1
รวม	27	27	27

จากตารางที่ 35 จะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 แผนกจะต้องเรียนภาษาต่างประเทศ จะเลือกเรียนภาษาใดก็ได้ จาก 3 ภาษาที่กำหนดให้คือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน แต่ละภาษาจะแบ่งเนื้อหาเป็น อย่างเอก และอย่างโท อย่างเอกเนื้อหาวิชาจะมากและยากกว่าอย่างโท แผนกกลางและแผนกวิทยาศาสตร์จะเลือกเรียนเพียงหนึ่งภาษาอย่างโท โดยแผนกกลางใช้เวลาเรียน 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่แผนกวิทยาศาสตร์ใช้เวลาเรียน 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนแผนกภาษาต้องเรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษาคือ อย่างเอก 1 ภาษา และอย่างโทอีก 1 ภาษา ใช้เวลาเรียน 2 ภาษารวม 13 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. วิธีสอนและแบบเรียน

วิธีสอนภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2471 ยังคงเป็นวิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลเหมือนหลักสูตรก่อนหน้านี้ แต่ได้กำหนดไว้ว่า "ความมุ่งหมายของการสอนไวยากรณ์ ก็เพื่อจะให้นักเรียนรู้ภาษาอังกฤษดีขึ้นเท่านั้น ไม่หมายว่าจะให้สอนให้รู้หลักของไวยากรณ์เป็นสำคัญ" (กระทรวงธรรมการ 2471 : 6)

ส่วนหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามที่ปรากฏ
อยู่ใน "บัญชีหนังสือภาษาอังกฤษ" ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 (กระทรวง
ธรรมการ 2471 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) มีดังนี้

Prose	Charles Lamb : Essays of Elia
	Defoe : Robinson Crusoe
	Marryat : The Settlers in Canada
	Washington Irving : Rip Van Winkle
	Ballantyne : Coral Island
	Stevenson : Treasure Island
Poetry	Palgrave : Golden Treasury
	W.E. Henley : Lyra Heroica
	Thornton : Selection of Poetry for Schools
	Gray : Elegy
Geographical Readers	Fairgrieve and Young : Human Geography: The World Highways of the World
Composition and Extracts	Lewis Marsh : Literary Reader P.W. Pickles : Composition through Reading Pritchard : English Extracts and Exercises Nesfield : Junior Course of English Composition
Grammar	Nesfield : English Grammar Twentyman : English Grammar and Composition, Parts I and II

3. วิธีวัดและประเมินผล

สำหรับการสอบไล่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 นี้ กองวิชาการเป็นผู้จัดการสอบไล่เฉพาะชั้นประโยคมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมศึกษาปีที่ 8) ส่วนชั้นอื่น ๆ ทางโรงเรียน จังหวัด และอำเภอจัดการสอบเอง (กระทรวงธรรมการ 2480จ : 23, ม.ป.ป. 21 : 22)

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาสามัญซึ่งมีเวลาเรียน 8 ปีนั้น แต่เดิมหลักสูตรแบ่งชั้นการศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนต้น 3 ปี ตอนกลาง 3 ปี และตอนปลาย 2 ปี แต่เมื่อถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2475 กระทรวงธรรมการได้แบ่งระดับชั้นมัธยมศึกษาใหม่ ให้มัธยมศึกษา มีเพียง 2 ตอนคือ มัธยมตอนต้น 4 ปี และมัธยมตอนปลาย 4 ปี ยกเลิกชื่อมัธยมตอนกลาง (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 18 : 11) ดังนั้นหลังปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ชั้นมัธยมปีที่ 4 จึงกลายเป็นชั้นประโยคมัธยมต้น ให้โรงเรียนจัดการสอบเอง แต่มีกำหนดไว้ว่า "ส่วนชั้นมัธยม 4 ของโรงเรียนราษฎร์ จะสอบแต่ผู้ที่อยู่ในเขตจะได้นับเรียน โดยกรมศึกษาธิการให้มารวมสอบกับโรงเรียนรัฐบาล นอกนั้นโรงเรียนสอบเอง ทั้งนี้เพื่อปลดภาระการสอบไล่ของรัฐบาลให้น้อยลง และให้โรงเรียนที่สามารถได้รับฝึกซ้อมในการสอบไล่ของตัวมากขึ้น" (กระทรวงธรรมการ ม.ป.ป. 19 : 72)

สำหรับการวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษจากหลักฐานที่ปรากฏอยู่นั้น กรมตำรา (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น "กรมวิชาธิการ" ในปี พ.ศ. 2473) กระทรวงธรรมการได้รวบรวมข้อสอบไล่วิชาต่าง ๆ รวมทั้งวิชาภาษาอังกฤษด้วยเข้าเป็นเล่ม ข้อสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 ที่รวมเป็นเล่มมีหลักฐานอยู่ในปัจจุบันนี้มี 2 เล่ม คือ

1. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย แผนกกลาง และประโยคมัธยมวิสามัญหญิง พ.ศ. 2471

2. ข้อสอบไล่ประโยคมัธยม แผนกกลาง ภาษา วิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2472

การสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษในปี พ.ศ. 2471 มีเฉพาะข้อสอบของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย แผนกกลาง ไม่บอกว่าเป็นภาษาอังกฤษอย่างเอกหรืออย่างโท และไม่บอกรายละเอียดของคะแนนการสอบวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนในการสอบไล่ประโยคมัธยมปี พ.ศ. 2472 แบ่งข้อสอบเป็น อย่างเอก และอย่างโท อย่างเอกสำหรับแผนกภาษาสอบ ส่วนอย่างโทสำหรับ

แผนกกลางและแผนกวิทยาศาสตร์สอบ ข้อสอบโล่วิชาภาษาอังกฤษในปี พ.ศ. 2472 นี้ไม่บอก รายละเอียดของคะแนนสอบ เพียงแต่บอกรายละเอียดของข้อสอบและเวลาที่ใช้สอบ ข้อสอบ มีลักษณะเป็นแบบอัตนัยคือ ให้ตอบคำถาม อธิบายไวยากรณ์ แต่งประโยค แปลไทยเป็นอังกฤษ แปลอังกฤษเป็นไทย ข้อความ ถอดคำประพันธ์ เป็นต้น รายละเอียดของข้อสอบโล่วิชาภาษาอังกฤษของปี พ.ศ. 2471 และ พ.ศ. 2472 ของชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายมีดังนี้

พ.ศ. 2471 มีข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย แผนกกลางเท่านั้น ข้อสอบมีลักษณะดังนี้

1. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาสอบ ข้อสอบยาว 1 หน้ากระดาษ มีคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษกำหนดไว้ว่า Read the whole passage slowly and carefully once. Dictate the passage as marked each phrase twice only. Read the whole passage again once only.
2. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 5 ข้อ
3. แปลไทยเป็นอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ ข้อ 1 เป็นบทสนทนา ข้อ 2 เป็นสุนทรพจน์
4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อ กำหนดว่า ต้องทำข้อที่ 3 และ 4 แล้วให้เลือกทำข้อที่เหลืออีก 1 ข้อ
5. แปลอังกฤษเป็นไทย ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ
6. ข้อความอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 5 ข้อ แต่ละข้อเป็นเนื้อเรื่องที่ตัดตอนมา (Extract)

7. ถอดคำประพันธ์อังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

(กรมตำรา 2472 : 2, 8, 19, 22, 28, 30, 40-41)

พ.ศ. 2472 มีข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษของประโยคมัธยมแผนกกลาง ภาษาศาสตร์ ซึ่งประโยคมัธยมในที่นี้ยังคงหมายถึง ชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ประโยคมัธยมบริบูรณ์ หรือประโยคมัธยมปีที่ 8 เหมือนเดิม ข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษแบ่งเป็น อย่างเอกและอย่างโท กำหนดให้แผนกภาษาสอบภาษาอังกฤษอย่างเอก แผนกกลางกับแผนกวิทยาศาสตร์สอบภาษาอังกฤษอย่างโท ข้อสอบมีลักษณะดังนี้

อย่างเอก แผนกภาษา

1. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาสอบ ข้อสอบยาว 1 หน้ากระดาษ มีคำสั่ง

เป็นภาษาอังกฤษเหมือนที่กำหนดไว้ในข้อสอบเขียนภาษาอังกฤษของปี พ.ศ. 2471

2. แปลอังกฤษ-ไทย, ไทย-อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบแปลอังกฤษเป็นไทยมี 1 ข้อ ให้แปลเรื่อง "A Feeling of Security." ข้อสอบแปลไทยเป็นอังกฤษมี 1 ข้อ ให้แปลเรื่อง "โอวาทของอาจารย์ใหญ่"

3. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ให้เขียนเรียงความ (Essay) เพียง 1 เรื่อง จากชื่อเรื่องที่กำหนดมาให้ 10 ชื่อ โดยมีหมายเหตุบอกไว้ว่า Marks will be given for correct punctuation and good clear handwriting.

5. ย่อความอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง มีเรื่องให้ย่อ 1 เรื่องเกี่ยวกับ "Magellan" เนื้อเรื่องมีความยาว 2 หน้ากระดาษ

6. ถอดคำประพันธ์อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 3 ข้อ

7. วรรณคดีอังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 มี 5 ข้อ ให้เลือกตอบเพียง 2 ข้อ ตอนที่ 2 มี 4 ข้อ กำหนดให้ทำข้อ 1 โดยเลือกจากหัวข้อ a หรือ b เพียง 1 ข้อ แล้วเลือกทำจากข้อ 2-4 อีก 1 ข้อ รวมตอนที่ 2 ทำทั้งหมด 2 ข้อ โดยกำหนดสัดส่วนของคะแนนไว้ด้วยว่า Section I 60 % of total marks. Section II 30 % of total marks และมีหมายเหตุไว้ด้วยว่า 10 % of the total marks may be gained for correct punctuation and good clear handwriting.

แสดงว่า การใช้เครื่องหมายวรรคตอนที่ถูกต้อง และลายมือที่สวยงามมีผลต่อคะแนนสอบวิชาวรรณคดีอังกฤษถึง 10 % ของคะแนนเต็มด้วย

(กรมวิชาธิการ 2473 : 15-25)

อย่างโท แผนกกลางและวิทยาศาสตร์

1. เขียนอังกฤษ ไม่กำหนดเวลาสอบ ข้อสอบยาว 1 หน้ากระดาษ มีคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษ เหมือนกับข้อสอบเขียนอังกฤษอย่างเอก แผนกภาษาปี พ.ศ. 2472

2. แปลอังกฤษ-ไทย, ไทย-อังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบแปลอังกฤษเป็นไทยมี 1 ข้อความ (Passage) แปลไทยเป็นอังกฤษเป็นบทสนทนาสั้น 1 เรื่อง

3. ไวยากรณ์อังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 4 ข้อ

4. แต่งอังกฤษ ให้เวลา 2 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ ข้อ 1 ให้เขียนเรียงความสั้น ๆ (Short Essay) มีความยาวไม่เกิน 150 คำเพียง 1 เรื่อง จากชื่อเรื่องที่กำหนด

มาให้ 8 ข้อ ข้อ 2 ให้เขียนจดหมาย 1 ฉบับถึงเพื่อนที่อยู่ต่างประเทศ

5. ย่อความอังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง มีเรื่องมาให้ย่อ 1 เรื่องเกี่ยวกับ "An Arab boy" เนื้อเรื่องมีความยาว 1 หน้ากระดาษ

6. ถอดคำประพันธ์อังกฤษ ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ข้อสอบ 2 ข้อ

(กรมวิชาธิการ 2473 : 26-33)

จะเห็นได้ว่า ข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษในปี พ.ศ.2472 นี้ ภาษาอังกฤษอย่างเอกที่แผนกภาษาต้องสอบนั้น ข้อสอบยากกว่าและมีจำนวนข้อสอบมากกว่าภาษาอังกฤษอย่างโทที่แผนกกลางและแผนกวิทยาศาสตร์สอบ ยิ่งกว่านั้น แผนกภาษาต้องสอบเนื้อหาถึง 7 อย่าง ในขณะที่แผนกกลางและแผนกวิทยาศาสตร์สอบเนื้อหาเพียง 6 อย่าง คือแผนกภาษาต้องสอบวรรณคดีอังกฤษเพิ่มขึ้นอีก 1 อย่างด้วย

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อสอบและตัวอย่างของข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษของชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายที่รวมเล่มไว้ในปี พ.ศ.2471-2472 ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ สามารถศึกษาหรือดูตัวอย่างเพิ่มเติมได้จากห้องสมุดของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งตั้งอยู่หลังท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ ถนนสุขุมวิท ใกล้กับสถานีขนส่งสายตะวันออกเอกมัย

สรุปหลักสูตรภาษาอังกฤษก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

1. หลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และเวลาเรียน

หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาและเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตามที่ประกาศใช้ตั้งแต่พุทธศักราช 2438 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ มีหลักสูตรรวม 7 ฉบับ หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2464 เป็นฉบับที่ใช้เวลานานที่สุด หลักสูตรทุกฉบับกำหนดให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ เมื่อเริ่มใช้หลักสูตรฉบับแรกในปี พ.ศ.2438 การศึกษาแบ่งออกเป็น ประโยค 1, 2, และ 3 บังคับให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษในประโยคที่ 3 คำว่ามัธยมศึกษา ปรากฏขึ้นครั้งแรกในโครงการศึกษาปี พ.ศ.2445(ร.ศ.121) โดยเรียกการศึกษาในระดับกลางว่า "ประโยคมัธยมศึกษา" และโครงการศึกษานี้ได้กำหนดให้ประโยคมัธยมศึกษาและประโยคมัธยมสูงแทนประโยค 2 และประโยค 3 ตามหลักสูตรเดิม หลักสูตรฉบับต่อมาคือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2448(ร.ศ.124) ได้กำหนดให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ประโยคมัธยมศึกษา

เพื่อเป็นการเตรียมตัวเข้าไปศึกษาต่อในชั้นประโยคมัธยมสูงซึ่งต้องเรียนภาษาอังกฤษด้วย หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126) เป็นหลักสูตรแรกสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ได้กำหนดให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ประโยคมัธยมศึกษาเช่นกัน หลักสูตรฉบับต่อมาคือ หลักสูตร พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) ความจริงเป็นหลักสูตรที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) แล้ว แต่ต้นฉบับการพิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2451 ไม่ปรากฏหลักฐานถึงปัจจุบัน คงปรากฏหลักฐานอยู่เฉพาะต้นฉบับการพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2454 ซึ่งก็เป็นหลักสูตรฉบับเดียวกัน หลักสูตรฉบับนี้ ในประโยคมัธยมศึกษาแยกหลักสูตรของผู้ชายและผู้หญิงออกจากกัน หลักสูตรของผู้ชายต้องเรียนภาษาอังกฤษ ส่วนหลักสูตรของผู้หญิงไม่ต้องเรียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้หลักสูตรฉบับนี้ยังให้ความสำคัญต่อวิชาภาษาอังกฤษมากขึ้นคือ นอกจากจะสอนในประโยคมัธยมศึกษาและประโยคมัธยมสูงแล้ว ยังมีชั้นประโยคประถมศึกษาพิเศษที่เรียนวิชาอื่น ๆ เหมือนประโยคประถมศึกษาธรรมดาแต่เอาเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษามาเรียนด้วย จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรฉบับแรกมาเพียง 13 ปี การสอนภาษาอังกฤษได้ลดระดับการศึกษาลงมาถึง 2 ระดับโดยกำหนดให้สอนในระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่ากับประโยค 1 ของหลักสูตรพุทธศักราช 2438 จากที่เคยกำหนดให้สอนในประโยค 3 เป็นครั้งแรก ต่อมาหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2456 ได้เปลี่ยนระดับชั้นการศึกษาใหม่หมด ประโยคประถมศึกษาเดิมกลายเป็นประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น ประโยคมัธยมศึกษาเดิมกลายเป็นประโยคมัธยมศึกษาตอนกลาง และประโยคมัธยมสูงเดิมกลายเป็นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรฉบับนี้กำหนดให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น แยกหลักสูตรของผู้ชายและผู้หญิงออกจากกัน หลักสูตรผู้ชายทุกระดับชั้นต้องเรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ ส่วนหลักสูตรผู้หญิงจะเรียนหรือไม่เรียนภาษาอังกฤษก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการ หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2464 เป็นหลักสูตรที่เรียกได้ว่าเป็นหลักสูตรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย เพราะได้ลอกเอาหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2456 มาทุกระดับชั้น มีการเปลี่ยนแปลงเพียงถ้อยคำบ้างเล็กน้อย แต่ใจความสำคัญเหมือนเดิม หลักสูตรฉบับต่อมาซึ่งเป็นหลักสูตรฉบับสุดท้ายของช่วงนี้คือหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2471 เป็นหลักสูตรเฉพาะชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งการเรียนออกเป็น 3 แผนกคือ แผนกกลาง ภาษา และวิทยาศาสตร์ ทุกแผนกบังคับให้เรียนภาษาอังกฤษซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น อย่างเอก และอย่างโท แต่ละแผนกเรียนภาษาอังกฤษไม่เหมือนกัน

ในด้านความมุ่งหมาย หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2438 และ 2448 (ร.ศ. 124) ยังไม่กำหนดความมุ่งหมายในการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126) ซึ่งเป็น

หลักสูตร เฉพาะสำหรับโรงเรียนผู้หญิงก็ยังไม่กำหนดความมุ่งหมายไว้เช่นกัน จนกระทั่งถึงหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2454(ร.ศ.130) เป็นหลักสูตรแรกที่กำหนดความมุ่งหมายที่ให้อสอนภาษาอังกฤษในระดับประโยคมัธยมศึกษาว่า "ให้เรียนรู้พอใช้เป็นประโยชน์ได้บ้าง กับให้เป็นหนทางสำหรับเรียนเพิ่มเติมต่อไปด้วย การพูดถือเอาเป็นสำคัญข้อใหญ่" หลักสูตรฉบับต่อ ๆ มา คือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2456 และ 2464 ยังคงมีความมุ่งหมายเหมือนเดิม จนกระทั่งถึงหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2471 ก็ไม่กำหนดความมุ่งหมายของการสอนภาษาอังกฤษไว้

ในด้านเนื้อหาวิชาหรือรายการที่ต้องสอนนั้น หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2438 และ 2448(ร.ศ.124) เป็นหลักสูตรที่ยึดแบบเรียนเป็นหลัก หลักสูตรกำหนดแบบเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร พ.ศ.2438 กำหนดให้เรียนหนังสือบันได อ่าน แปล เรียงความ หัวข้อไวยากรณ์ หักพูดและแต่งจดหมาย หลักสูตร พ.ศ.2448(ร.ศ.124) กำหนดให้เรียนอ่าน เขียน แปลจากหนังสือบันได หลักสูตร พ.ศ.2450(ร.ศ.126) เป็นหลักสูตรที่ไม่กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตรเหมือน 2 หลักสูตรที่กล่าวมาแล้ว แต่ได้กำหนดรายการที่ต้องสอนว่าให้เรียน พูด อ่าน เขียน แต่ง แปล และไวยากรณ์ หลักสูตรฉบับต่อ ๆ มาหลังจากนี้ก็ไม่ได้กำหนดแบบเรียนลงในหลักสูตร และส่วนใหญ่อีกมีรายการที่จะต้องสอนคล้ายกันคือ หลักสูตร พ.ศ.2454(ร.ศ.130) กำหนดให้เรียน อ่าน เขียน แปล แต่ง พูด การพูดถือเอาเป็นสำคัญข้อใหญ่ พยายามสอนด้วยเสียง ให้หัดอ่านออกเสียงและให้หัดพูดมาก ๆ ในชั้นประโยคมัธยมศึกษาธรรมดา ส่วนในชั้นประโยคมัธยมพิเศษกำหนดให้รู้ภาษาอังกฤษที่ใช้อยู่สามัญอย่างดี ทั้งพูดและเขียนได้คล่อง แต่งเรื่อง แต่งจดหมาย และรู้หลักไวยากรณ์อังกฤษสามารถแก้คำผิดในภาษาอังกฤษได้ ส่วนในชั้นประโยคมัธยมสูงกำหนดให้รู้ภาษาอังกฤษแตกฉานมากขึ้นกว่าชั้นมัธยมพิเศษทั้งในการแต่งและการพูด เรียงความ ย่อความ อธิบายความ และกระจายประโยค รู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ เรียนจินตกรรมวินิพนธ์ที่มีชื่อ หลักสูตรต่อมาอีก 2 ฉบับคือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2456 และ 2464 กำหนดเนื้อหาเหมือนกันทั้งสองหลักสูตรคือ ในประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นกำหนดว่าเรียนอ่าน เขียน แปล แต่ง และพูดให้ได้สมแก่เวลาที่เรียนวิชานี้ ในประโยคมัธยมศึกษาตอนกลางกำหนดว่า เรียนอ่าน เขียน แปล แต่ง และพูด ซึ่งเนื้อหาที่เรียนตามที่กำหนดนี้เหมือนกับยกเอามาจากหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตามหลักสูตรพ.ศ.2454(ร.ศ.130) ทุกอย่าง ส่วนในประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื้อหาวิชาของทั้ง 2 หลักสูตรก็เหมือนกับยกเอามาจากหลักสูตรประโยคมัธยมสูงตามหลักสูตร พ.ศ.2454(ร.ศ.130) เช่นกัน เพียงแต่ว่า หลักสูตร พ.ศ.2464 เพิ่มการท่องโคลงที่ตีไม้บ่อย

กว่าปีละ 100 บรรทัด ซึ่งหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2454(ร.ศ.130) และ 2456 ไม่มี หลักสูตร ฉบับสุดท้ายคือ หลักสูตร พ.ศ.2471 กำหนดเนื้อหาเป็น อย่างเอกและอย่างโท แผนกภาษา ต้องเรียนอย่างเอกคือ เรียนอ่าน เขียน แปล ไวยากรณ์ แต่ง และวรรณคดี ส่วนแผนกกลาง และแผนกวิทยาศาสตร์ต้องเรียนอย่างโทคือ เรียนทุกอย่างเหมือนอย่างเอกยกเว้นไม่ต้องเรียน วรรณคดี ซึ่งเป็นการท่องจำบทประพันธ์ที่ไพเราะ

ในด้านเวลาเรียน หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2438 และ 2448(ร.ศ.124) ไม่กำหนด เวลาเรียน หลักสูตรที่เริ่มกำหนดเวลาเรียนเป็นฉบับแรกคือ หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ.2450(ร.ศ.126) กำหนดเวลาเรียน 7-8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนทั้งหมด 27-27.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถือว่าเป็นเวลาเรียนมากที่สุด ในขณะที่วิชาอื่น ๆ มีเวลาเรียน อย่างมากที่สุดก็เพียง 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น หลักสูตรฉบับต่อ ๆ มาต่างก็ให้ความสำคัญ ต่อการเรียนภาษาอังกฤษทั้งสิ้น คือกำหนดเวลาเรียนของวิชาภาษาอังกฤษไว้มากที่สุด นั่นคือ หลักสูตร พ.ศ.2454(ร.ศ.130) ในประโยคมัธยมศึกษา กำหนดไว้ 7.30 ชั่วโมง จากเวลา ทั้งหมด 28-29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมพิเศษกำหนดเวลาเรียนไว้ 9 ชั่วโมง จาก เวลาทั้งหมด 28-29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เช่นกัน ประโยคมัธยมสูงกำหนดไว้ 7 ชั่วโมง จาก เวลาทั้งหมด 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หลักสูตร พ.ศ.2456 กำหนดเวลาเรียนของวิชาภาษา ภาษาอังกฤษร่วมกับวิชาอื่น ทำให้เวลาเรียนภาษาอังกฤษยืดหยุ่นได้ว่าจะสอนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ความสามารถและความต้องการของแต่ละโรงเรียน คือ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นชายกำหนด เวลาเรียนรวมกับภาษาไทย 10.45 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นหญิงกำหนดเวลารวมกับภาษาไทย 9.30-10.30 ชั่วโมง จากเวลา เรียนทั้งหมด 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนกลางชายกำหนดเวลาเรียนรวม กับภาษาต่างประเทศอื่นอีกภาษาหนึ่งซึ่งจะเป็นภาษาฝรั่งเศสหรือเยอรมัน 7.30 ชั่วโมง จาก เวลาเรียนทั้งหมด 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหญิงกำหนดเวลาเรียน รวมกับภาษาไทย 10.30 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และประโยค มัธยมศึกษาตอนปลายชายกำหนดเวลาเรียนโดยไม่รวมกับวิชาอื่นเป็น 7 ชั่วโมง จากเวลา เรียนทั้งหมด 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนหลักสูตร พ.ศ.2464 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้าง หลักสูตรคล้ายคลึงกับหลักสูตร พ.ศ.2456 ยังคงกำหนดเวลาเรียนรวมกับวิชาอื่นเหมือนเดิม แต่หลักสูตร พ.ศ.2464 ได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้นจึงได้เพิ่มเวลา เรียนมากขึ้นจากเดิมคือ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นชาย กำหนดเวลาเรียนรวมกับภาษาไทย

12.15 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 26.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น
 หนึ่งกำหนดเวลารวมกับภาษาไทย 10-11 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 26.30 ชั่วโมงต่อ
 สัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนกลางชาย กำหนดเวลารวมกับภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง
 ซึ่งเป็นภาษาเยอรมันหรือฝรั่งเศสหรือจีนเป็น 8.30 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 26.30
 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหนึ่งกำหนดเวลารวมกับภาษาไทย 12 ชั่วโมง
 จากเวลาเรียนทั้งหมด 26.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายชายกำหนด
 เวลาเรียนโดยไม่รวมกับวิชาอื่นเป็น 8.30 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมด 27 ชั่วโมงต่อ
 สัปดาห์ ส่วนในหลักสูตร พ.ศ.2471 กำหนดเวลาเรียนทั้ง 3 แผนกไม่เท่ากัน คือ แผนกกลาง
 เรียน 9 ชั่วโมง แผนกภาษาเรียน 13 ชั่วโมง(เวลาเรียนนี้รวมกับภาษาต่างประเทศอีกภาษา
 หนึ่ง เพราะแผนกนี้ต้องเรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา) และแผนกวิทยาศาสตร์เรียน 7
 ชั่วโมง จากเวลาเรียนทั้งหมดที่เท่ากันทั้ง 3 แผนกคือ 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. วิธีสอน แบบเรียน และสื่อการสอน

ในด้านวิธีสอนภาษาอังกฤษช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองทุกหลักสูตร
 ที่ประกาศใช้ทั้ง 7 ฉบับ คือ ตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ.2438 จนถึงหลักสูตร พ.ศ.2471 ผู้สอน
 ทั้งที่เป็นชาวต่างประเทศเจ้าของภาษา (Native Speaker) เอง หรือผู้สอนที่เป็นคนไทย
 ก็ตามใช้วิธีสอนเหมือนกันคือ วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล (Grammar Translation
 Method) ทั้งสิ้น

ในด้านแบบเรียนภาษาอังกฤษช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นใช้แบบ
 เรียนชุดบันได 5 เล่มที่ เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ได้แต่งขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ.2433 เป็นหลักมา
 ตลอด แบบเรียนชุดนี้มีหนังสือคู่มือการสอนที่เรียกว่า "วิธีสอนบันได" ให้มาด้วย ในหลักสูตร
 ฉบับ พ.ศ.2438 และ 2448(ร.ศ.124) ระบุชื่อหนังสือชุดบันไดลงในหลักสูตร ต่อมาหลักสูตร
 พ.ศ.2450(ร.ศ.126) จึงไม่มีการระบุชื่อแบบเรียนลงในหลักสูตร ในปี พ.ศ.2451(ร.ศ.
 127) ตั้งกองแบบเรียนขึ้นในกระทรวงธรรมการ เดิมเคยเรียกว่า กรมแต่งตำรา มีหน้าที่
 จัดพิมพ์แบบเรียนหลวงและตรวจตำราที่มีผู้ส่งมาขอความเห็นจากกรมศึกษาธิการ รวมทั้งมีหน้าที่
 แต่งแบบเรียนหลวงด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2454 เปลี่ยนชื่อกองแบบเรียนเป็นกรมราชบัณฑิต
 ช่วงหลัง พ.ศ.2454 เป็นต้นมา มีแบบเรียนภาษาอังกฤษที่พิมพ์ขึ้นในประเทศไทยสำหรับใช้
 ในระดับประโยคมัธยมศึกษา ซึ่งแบบเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของ

ภาษาเป็นผู้แต่งขึ้น เช่น แบบสอนอ่านภาษาอังกฤษ ของนาย บี โอ คาร์ตไรต์ รวมทั้งมีแบบเรียนที่คนไทยร่วมแต่งด้วย เช่น หนังสือภาษาอังกฤษ ของนาย บี โอ คาร์ตไรต์และหลวงเชษฐกาโรวาท(พิณ) แต่งร่วมกัน เป็นต้น ในพ.ศ.2456 มีการแบ่งแบบเรียนออกเป็น แบบเรียนที่บังคับซึ่งเป็นแบบเรียนชุดบันได และแบบเรียนที่ไม่บังคับซึ่งเป็นแบบเรียนที่คนไทยและชาวต่างชาติเจ้าของภาษาได้แต่งขึ้นมาอีกหลายเล่ม ตั้งแต่ พ.ศ.2464 เป็นต้นมา กรมตำราได้ยกเลิกค่าธรรมเนียมการตรวจแบบเรียน เพื่อเปิดทางให้มีผู้แต่งตำราแบบเรียนเพิ่มมากขึ้น จาก ค่าธรรมเนียมเดิมที่เคยเรียกเก็บร้อยละ 5 ของราคาหนังสือ มาเป็นไม่เก็บเงินค่าตรวจ แม้ในบางครั้งกรมตำราจะต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญมาตรวจแบบเรียนเหล่านั้นก็ตาม ดังนั้นตั้งแต่ พ.ศ.2470 เป็นต้นมาจึงมีคนไทยที่แต่งแบบเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น เช่น หม่อมหลวงพันธ์ สิริวงศ์, หลวงปริญญาโยควิบูลย์, นายสนั่น สุขสมาน, นายเปล่ง ถาวรยุทธ, นายฉันทฉัตรชวณะ, พระยารวิทย์พิศาล, นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา, พระประทีตสุนทรสาร, พระยาผดุงวิทยาเสริม, ชุนชิตพิทยกรรม, หลวงสันต์พิทยาศาสตร์, ชุนศึกษาภิจพิสิทธิ์, หลวงศรีภาษาเวทิน เป็นต้น ส่วนในหลักสูตร พ.ศ.2471 ซึ่งเป็นหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นใช้แบบเรียนที่ชาวต่างประเทศเจ้าของภาษาแต่งขึ้นทั้งหมด และเป็นแบบเรียนที่พิมพ์ในต่างประเทศ

ในด้านสื่อการสอน ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษก็คือ แบบเรียน กระดานดำ และพจนานุกรม 2 ภาษาที่แปลคำศัพท์อังกฤษ-ไทย, ไทย-อังกฤษ นอกจากนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย เช่น แต่งเรียงความ (Essay) อ่านนวนิยาย (Novel) ท่องจำบทประพันธ์ที่ไพเราะและที่มีชื่อเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ไม่มีประมวลการสอนที่จะบอกว่าจะต้องสอนอย่างไร มีแต่เพียงคู่มือวิธีสอนบันไดให้เท่านั้น

3. วิธีวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผลภาษาอังกฤษในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น เริ่มจากวิธีวัดผลแบบเรียงตัว หรือเป็นรายบุคคลในระยะแรกก่อน ต่อมาจึงเป็นการคิดคะแนนเป็นร้อยละ พัฒนาการของการวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษมีดังนี้คือ หลักสูตร พ.ศ. 2438, 2448(ร.ศ.124), 2450(ร.ศ.126) ทั้ง 3 หลักสูตรนี้ ถ้าเป็นในส่วนกลาง กรมศึกษาธิการจะเป็นผู้สอบไล่ความรู้นักเรียนทุกระดับชั้น ในส่วนภูมิภาคจะมีข้าหลวงตรวจการ

ประจำมณฑลออกไปสอบความรู้นักเรียนโดยเรียกนักเรียนมาสอบรวมกันตามสถานที่ที่กำหนด จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) มีการตั้งกองสอบไล่วิชาขึ้นในกระทรวงธรรมการ และกองสอบไล่วิชามีหน้าที่ออกไปสอบความรู้นักเรียนทุกระดับชั้น ในขณะนั้นบางวิชาเริ่มคิดคะแนนเป็นร้อยละแล้ว แต่วิชาภาษาอังกฤษยังคงให้คะแนนแบบเรียงตัวอยู่ หลักสูตร พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) ยังคงให้กองสอบไล่วิชาเป็นผู้สอบอยู่ ต่อมาเมื่อถึงหลักสูตร พ.ศ. 2456 กระทรวงธรรมการเริ่มกระจายอำนาจให้โรงเรียนวัดและประเมินผลนักเรียนในชั้นของประโยค ส่วนชั้นตัวประโยค หมายถึงประโยคมัธยมปีที่ 3 ประโยคมัธยมปีที่ 6 และประโยคมัธยมปีที่ 8 กระทรวงธรรมการยังคงสอบเองโดยให้ข้าหลวงตรวจการหรือข้าหลวงธรรมการเป็นผู้จัดการสอบตามระเบียบที่กระทรวงธรรมการกำหนด ในหลักสูตร พ.ศ. 2456 นี้ เริ่มเปลี่ยนการวัดและประเมินผลมาเป็นระบบร้อยละ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2460 มีระเบียบการสอบความรู้นักเรียนที่กระจายอำนาจการวัดและประเมินผลจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยให้แต่ละมณฑลจัดการสอบเองไม่ต้องให้พนักงานของกองสอบไล่วิชา หรือข้าหลวงตรวจการไปสอบตั้งแต่ก่อน แต่ข้อสอบไล่ ระเบียบการสอบไล่ วิธีตรวจและตัดสินได้-ตกยังคงใช้เหมือนกับในส่วนกลางอยู่ ตามระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ. 2460 นี้ ให้ความสำคัญต่อการสอบภาษาอังกฤษด้วยว่า ต้องได้คะแนนรวมของวิชาอื่น ๆ ร้อยละ 48 และเมื่อรวมกับภาษาอังกฤษเข้าด้วยกันแล้วจะต้องได้คะแนนร้อยละ 50 จึงจะนับเป็นได้ ระเบียบฉบับนี้ได้กำหนดวัน เวลา อัตราคะแนนสอบไว้ตายตัว พร้อมทั้งหลักวินิจฉัยในการให้คะแนนด้วย หลักสูตรฉบับต่อมาคือหลักสูตร พ.ศ. 2464 ยังคงใช้ระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ. 2460 เช่นเดิม นอกจากนี้ กรมตำรา กระทรวงธรรมการได้รวบรวมข้อสอบไล่ทุกวิชารวมทั้งของวิชาภาษาอังกฤษด้วยเข้าเป็นเล่ม เท่าที่ปรากฏหลักฐานมาจนถึงปัจจุบันมี 7 เล่ม เรียงตามปีพุทธศักราชคือ 2464, 2465, 2466, 2470, 2471, 2472 และ 2473 ลักษณะของข้อสอบที่รวบรวมไว้นี้เป็นแบบอัตนัยทั้งสิ้น มุ่งทดสอบความรู้ความจำตามเนื้อหาที่ได้เรียนมา สำหรับหลักสูตร พ.ศ. 2471 กองวิชาการจัดการสอบไล่เฉพาะชั้นประโยคมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมศึกษาปีที่ 8) ส่วนชั้นอื่น ๆ ทางโรงเรียน อำเภอ และจังหวัดจัดการสอบเอง การสอบคิดคะแนนเป็นร้อยละทั้งหมด